KAITSE KODU!

KAITSELIIDU AJAKIRI 3/2021

SÕDA – SEE ON KAVALUSE KULG

„OLE VALMIS!“ TEEL TURVALISEMASSE TULEVIKKU

ÜHINE KEEL JA MEEL NOORTEORGANISATSIOONIDEST

LEIA

KAITSE KODU!

INTERNETIST

https://issuu.com/kaitse_kodu

@kaitsekodu

www.facebook.com/kaitsekodu/

www.youtube.com/kaitseliiteesti

VABATAHTLIKUD VÄÄRIVAD ESILE TÕSTMIST

Käesoleva aasta algus on Kaitse Kodu! toimetusele möödunud võrdlemisi kiirelt ja sisutihedalt. Kolme kuu jooksul oleme välja andnud viis ajakirja, mis tähendab keskmiselt iga mõne nädala tagant uut numbrit. Hoolimata päris pöörasest tempost on asjad sujunud üllatavalt hästi. Seda eelkõige tänu meie autoritele, kelle hulgast paljud leiavad oma muu vabatahtlise kaitseliitliku tegevuse kõrvalt aega ka ajakirja arengusse panustada. Kaitse Kodu! toimetus tänab neid selle eest.

Ja nagu te käesolevast numbrist lugeda saate, ka tunnustab. Mitte küll samas vormis nagu tavapäraselt, sest hetkeolukord ei soosi teadupärast mingisuguseid kogunemisi, kuid see ei tee tunnustust vähem oluliseks.

Möödunud aastal tegi ajakirjale kaastööd umbestäpselt sada kolmkümmend autorit, kelle vabatahtliku töö tulemusena ilmus Kaitse Kodu! veergudel ligi poolteistsada pikemat-põhjalikumat artiklit ning lugematul hulgal fotosid, joonistusi ja teisi illustratsioone.

Loomulikult väärib see esile tõstmist!

KARRI KAAS
peatoimetaja

KAITSELIIT

Kaitseliit on kaitseministeeriumi valitsemisalas tegutsev vabatahtlik, sõjaväeliselt korraldatud, relvi valdav ja sõjaväeliste harjutustega tegelev riigikaitseorganisatsioon, mis täidab temale Kaitseliidu seadusega ja selle alusel pandud ülesandeid.

Kaitseliit on 1918. aasta 11. novembril riigikaitseorganisatsioonina loodud Kaitseliidu õigusjärglane.

Kaitseliidu ülesanne on, toetudes vabale tahtele ja omaalgatusele, suurendada rahva valmisolekut kaitsta Eesti iseseisvust ja põhiseaduslikku korda.

Kaitseliitu kuulub üle 16 000 liikme. Koos Kaitseliidu struktuuriüksuste Naiskodukaitse, Noorte Kotkaste ja Kodutütardega on Kaitseliidu peres tegev üle 26 000 vabatahtliku.

KAITSE KODU!

Kaitseliidu ajakirja esimene number ilmus 1925. aasta 14. oktoobril 40-leheküljelisena trükiarvuga 18 000 eksemplari. Seega kuulub Kaitse Kodu! vanimate seni ilmuvate Eesti ajakirjade hulka.

Osava reklaami ning väljaande sisu väärtuslikumaks ja välimuse kaunimaks muutmisega kasvas Kaitse Kodu! menu lugejaskonnas ning 1928. aasta lõpus oli see juba Eesti üheks loetavaimaks ajakirjaks. Aastatel 1929–1932 ilmus Kaitse Kodu! senise kahe korra asemel kuus igal nädalal. Ajakirja viimane sõjaeelne number ilmus 20. juunil 1940.

Kaitse Kodu! uus algus oli 1993. aastal, mil ajakiri hakkas taas Kaitseliidu hõlma all ilmuma. Ajakirja anti välja neli numbrit, kuni see 1995. aastal peatoimetajana tööle asunud Ivar Jõesaare juhtimisel taas perioodiliselt ilmuma hakkas. Praegu ilmub Kaitse Kodu! kaheksa korda aastas tiraažiga 7000 eksemplari.

KAITSE KODU!

KAITSELIIDU AJAKIRI 3/2021

KAITSELIIDU AJAKIRI KAITSE KODU!

Asutatud 11. septembril 1925

Väljaandja: Kaitseliit, ilmub kaheksa korda aastas
Peatoimetaja: Karri Kaas
Tegevtoimetaja: Asso Puidet
Foto- ja videotoimetaja: Kristjan Prii
Keeletoimetaja: Anu Jõesaar
Kujundaja: Matis Karu
Reklaam ja levi: kaitsekodu@kaitseliit.ee
Toimetus: Tallinna mnt 49a, 80036 Pärnu, telefon 717 9106
Toimetuse e-mail: kaitsekodu@kaitseliit.ee

Kaitse Kodu! internetis
http://www.kaitseliit.ee/et/kaitsekodu
www.facebook.com/kaitsekodu
www.instagram.com/kaitsekodu/
http://www.youtube.com/kaitseliiteesti

Kaitse Kodu! postkastis
Tellimuse saab vormistada Eesti Posti kataloogi alusel postkontoris või Eesti Posti kodulehel (www.omniva.ee). Eesti Posti kaudu maksab Kaitse Kodu! aastatellimus 2.85 eurot; tellimisindeks 78226.

Trükk: AS Printall

Toimetusel on õigus kaastöid redigeerida ja lühendada. Toimetus käsikirju ei retsenseeri ega tagasta.

Kaastööde saatmise tähtajad:
4/2021 – 7. aprill 2021; 5/2021 – 26. mai; 6/2021 – 11. august; 7/2021 –15. september; 8/2021 –20. oktoober

Kaitseliit

Naiskodukaitse

Noored Kotkad

Kodutütred

6 SÜNDMUS
Talvepüss 21 – kogu tõde laskmisest

8 INIMENE
Jõgeva maleva kaitseliitlane Viktor Nõmm õpetab, mis on vajalik

13 KAITSELIIT
Vaba tahe liidab Kaitseliidu ühtseks tervikuks

16 KAITSELIIT
Võrumaa malev: *käü ülõ küngastõ*

19 KAITSELIIT
Tunne kamraadi embleemi – Võrumaa malev

20 KAITSELIIT
Kaitse Kodu! 2020. aasta parimad

22 VÄLJAÕPE
Talvesüda – korralik talvesõda!

24 SÕJASPORT
Simulaatorilahing Ühendkuningriigi ja Kaitseliidu vahel

26 KOOSTÖÖ
Koostööst kodumail ja Iraagis

29 HARITUD SÕDUR
Sõda – see on kavaluse kulg 2

36 MAAILMAPILK
Kuidas Ukraina „separatistid“ Eestit tegid

39 AJALUGU
Kuidas sai alguse alaline lennuühendus Eesti ja Soome vahel?

Foto: MARTIN ANDRELLER

ESIKAANEL: Sõda – see on kavaluse kulg ›› lk 29

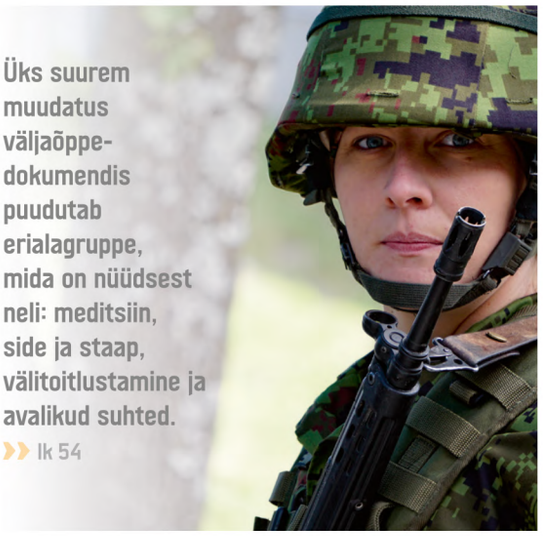

Üks suurem muudatus väljaõppe-dokumendis puudutab erialagruppe, mida on nüüdsest neli: meditsiin, side ja staap, välitoitlustamine ja avalikud suhted.
›› lk 54

„Riigikaitsekursus, tervist! Tervist, härra leitnant!“
Nii algavad kõik õpetaja Nõmme riigikaitseõpetuse tunnid. ›› lk 8

Kahtlemata saab öelda, et Virumaa metsavendadest räägiti tollal ja räägitakse tänagi siin- ja sealpool Eestis. Üks nende seast oli Martin Tamm. lk 60

42 KURIOOSUM
Luksuslikult lahinguväljale

44 SÕJARAUD
Chevrolet M1009: masin nagu Rambo

46 TEST
Kuninganna kiidab: Briti toidupakk

48 KUIDAS ...
... valmistada tuletokk

50 MEDITSIIN
Talisuplus: legaalne mõnuallikas

52 NAISKODUKAITSE
„Ole valmis!“ teel turvalisemasse tulevikku

54 NAISKODUKAITSE
Naiskodukaitse väljaõpe uuenes

56 NOORED
Valge Välk – noorte tahte test

58 NOORED
Ühine keel ja meel noorteorganisatsioonidest

60 MILITAARTURISM
Metsavennad ja Virumaa

64 FILMIARVUSTUS
Merehundi ulg – prantslastele omaselt mitmetahuline sõjafilm

66 RAAMATUARVUSTUS
Reaalipoisist Kaitseliidu kaudu mereväe etteotsa – loogiline ju

AUTORID

MARGE TASUR
vabatahtlik autor
Jõgeva linnavalitsuses kommunikatsiooni eest vastutav Marge kuulub Jõgeva ringkonna avalike suhete gruppi. Lisaks kirjutab lugusid maakonnalehte Vooremaa.

URMAS GLASE
vabatahtlik autor
Kogenud ajakirjaniku ja meediasuhtluse eksperdina suudab Urmas enda kinnitusel ka lambipirnist haarava loo kirjutada. Seda enam siis Kaitseliitu puudutavatel teemadel.

TOOMAS ALATALU
politoloog
Toomas on õppejõud, poliitik, ajakirjanik ja tunnustatud tõvaloog. Kaitse Kodu! veergudel toob ta suures maailmas ja poliitikas toimuva lugejatele lähemale.

KAIDO TAMM
meditsiinispetsialist
Kaitseliitlase ja kiirabitöötajana võitleb Kaido meditsiinivaldkonna eesliinil, suutes nii lahinguhaavu tohterdada kui ka muul moel inimesi elule aidata.

MARTIN ANDRELLER
ajaloolane
Metsavendluse uurimisele pühendunud lähiajaloolane, kes tunneb end ühtviisi hästi nii punkreid otsides kui soomukiga sõites.

VLADISLAV EGLET
vabatahtlik autor
Kaitseliit on Alutaguse maleva Narva piirkonna noorteinstruktorile Vladislavile ja tema poistele tõeline asi. Õige asi. Ja mis peamine – Eesti asi!

PAUL PODERAT
vabatahtlik autor
Kaitse Kodu! tähelepanelikule lugejale on Paul eelkõige tuntud kui foto- ja videograaf. Aga mitmekülgse mehena valdab Paul ka kirjakunsti. Loomulikult. Ja hästi.

ASSO PUIDET
Kaitse Kodu! tegevtoimetaja

TALVEPÜSS 21 – KOGU TÕDE LASKMISEST

Kaitseliidu Tallinna maleva Toompea malevkonna taktikalise laskmise võistlusel Talvepüss 21, kus võistlejad pidid läbima viis rada, neist mõnedki väga keerukad, selgusid tõsiasjad, mida ei ole kunagi liiast üle korrata.

Tekst: **RENE TOOMAS**, *Toompea malevkond*

MATS ÕUN

Kõigepealt, absoluutarvestuses võitsid need, kellel olid isiklikud relvad, mis olid laskjale maksimaalselt mugavaks tehtud. See on väike vihje kõikidele ülejäänutele. Nagu kunagi kinnitas Soome laskeguru Uronen, annab õige relv juurde umbes 20% tulemusest.

Teiseks olid eesotsas need, kes regulaarselt harjutavad, mis on ka loogiline.

Kolmandaks – kui lume sees roomata, siis kattub optika kergelt lumega. Ja ajakriitilises olukorras ei ole aega seda ettevaatlikult, spetsiaalse lapiga puhastada. Lumega kattub ka dioptersihik. Seega, et sellisteks ootamatusteks valmis olla, peab lumega taktikalist tegevust harjutama.

Neljandaks – need, kes läksid adrenaliiniga kaasa, hakkasid mööda laskma. Laskja peab olema erakordselt rahulik inimene.

Lõppkokkuvõttes on tähtis teha harjutusi, kus võitleja peaks mõtlema eelkõige olukorrale ja taktikalistele lahendustele, mitte laskmisele, sest see peaks olema automaatne.

Talvepüss 21 absoluutvõitja on Janar Randväli. Standardis tuli esikohale Johannes Kundla, (üldarvestuse 3. koht.) kellele järgnesid Enriko Sander ja Alan Uustal-Hok (fotol).

JÕGEVA MALEVA KAITSELIITLANE VIKTOR NÕMM ÕPETAB, MIS ON VAJALIK

Jõgeva maleva kaitseliitlase Viktor Nõmme riigikaitseõpetus on nii populaarne, et igal aastal on kursus täis ning osad õpilased järgmise aasta ootel. Mõned innukamad käivad isegi õpetajalt uurimas, ega kursusel vaba kohta ei juhtu olema, et uuele ringile tulla.

Tekst: **MARGE TASUR**, *vabatahtlik autor*

„Mul kaks õpilast tulid kursusele teist korda ja tegid selle uuesti isuga läbi. Kolmandat korda enam ei saa," naerab Viktor Nõmm. Kui tema tunnid aitavad noorest kasvatada kodaniku, kellele Eesti riik ja saatus korda lähevad, on õpetajal hea meel. „Sel aastal registreeris kursusele 35 õpilast. Igal sügisel peame tegema raske valiku, kes välja jääb. Aga lohutuseks saan öelda, et kui neil õpilastel on huvi, on nad järgmisel aastal kursusel sees," rääkis ta.

Enne kursusele pääsemist uurib õpetaja Nõmm õpilastelt nende põhjusi osalemiseks. „Paljud toovad välja eelmiste kursuslaste soovituse, et tegemist on põneva ja praktilise ainega," märkis Nõmm, kes põhikohaga on Jõgeva põhikoolis kehalise kasvatuse õpetaja. „Ma ei saa gümnaasiumis teha mitut tundi järjest, seega olen hoidnud riigikaitsekursuse kahe jalaväejao ehk 24 õpilase piires," selgitas ta. Ega kehalise tunnidki õpetaja Viktoriga ole pelgalt sport. „Suuremate poistega räägime ikka meestejutte ning kõik need teemad jäävad meie vahele," sõnas ta. Nii mõnelgi noormehel töötab isa välismaal ja õpetajana on Viktor Nõmm saanud neile usaldusisikuks olla.

PATALJONIÜLEM, STAABIOHVITSER JA AJATEENIJA

„Riigikaitsekursus, tervist! Tervist, härra leitnant!" Nii algavad kõik õpetaja Nõmme riigikaitseõpetuse tunnid. Tunni alguse joondus ja tervitus on kindralilt tunnustuse saanud. „Enne kindrali tulekut mängisime, et mina olen kindral. Saime tervitusega hea rütmi sisse. Kui õpilased Riho Ühtegit tervitasid, märkis kindral, et pole mõnes üksuseski nii soravat tervitust kuulnud," teatas õpetaja uhkusega.

Lisaks tervitusele on loengu lahutamatu osa temaatiline tunnilaul ja mõtteterad sõjast. Lugude valikusse mahuvad nii Untsakate repertuaar kui „Katjuša" ja Viktor Nõmme sõnul ilusaim armastuslaul „Lili Marleen".

ERAKOGU

NOOREMLEITNANT VIKTOR NÕMM

- Kaitseliidu liige aastast 1992
- Kaitseliidu Jõgeva maleva formeerimispunkti ülem
- Jõgevamaa Gümnaasiumi riigikaitseõpetaja
- Jõgeva maleva esindajatekogu ja Jõgeva malevkonna juhatuse liige

TUNNUSTUSED

- Kaitseliidu teenetemedali III klass 2010
- Kaitseliidu Jõgeva maleva teenetemärk 2013
- Kaitseliidu Jõgeva maleva aasta kaitseliitlane 2015
- Kaitseministeeriumi hõberinnamärk 2015
- Kaitseministeeriumi kuldrinnamärk 2019
- Kaitseväe juhataja tänukiri 2019
- Kaitseliidu teenetemedali II klass 2020

„Laul ja mõttetera haakuvad tunni teemaga ning viivad õpilased õigele lainele," avas ta tunni sisu. Lisaks lauludele, põnevatele külalistele ning enda kogemustele pakub õpetaja Nõmm ka võimalust anda sõjaajaloole realistlik mõõde. „Klassis loengut kuulates ning tahvlil pilte vaadates kipub sõjaajalugu tuimaks jääma. Mina olen juba kaheksandat aastat käinud oma õpilastega Sinimägedes, kus olid 1944. aastal Eesti sõjaajaloo kõige verisemad kaitselahingud," kirjeldas Nõmm.

Sinimägede kõrval on juba omamoodi traditsiooniks kujunenud Viru jalaväepataljoni külastus. Seal teenivad aega paljud Jõgeva poisid ja tüdrukud. „Praegu on minu endine õpilane kolonelleitnant Tarvo Luga pataljoni ülem. Kui ma talle kirjutan »

soovist õpilastega külla tulla, siis ta vastab: „Viktor, tule, see on traditsioon, mida ei saa muuta.“

Kui õpetaja noortega pataljonis käib, on ta alati palunud kohtumisele kaasata Jõgeva noormehi. „Ja siis seisid auditooriumi ees kolonelleitnant Tarvo Luga, kapten Margus Kallo ja nooremseersant Holger Saarik. Ei taha endale küll au võtta, ent seda annab järele teha, et korraga on ühes ruumis pataljoniülem, staabiohvitser ja ajateenija ning saan öelda, et need kõik on minu õpilased,“ lausub õpetaja rahulolevalt.

Viktor Nõmm nendib, et pelgalt raamatutarkusest jääb väheks ning erinevad teemad tuleb õpilastele söödavaks kohendada. „Tahan, et nad oskaksid kastist välja mõelda, ka vetsupoti loputuskastist,“ muigab ta. Näiteks kui keskküte kaob, saab visata teki üle laua ning laua all on soe pesa. Kui vesi on ära, leiab puhta vee WC-poti loputuskastist. Praktilised oskused aitavad ekstreemsetes oludes toime tulla, sest alati ei saa kõike poest ning mõnel juhul võib päästjatel ja politseil ressurssi nappida. „Olen andnud ka nõukogude ajal sõjalist algõpetust. Toona ütlesin poistele, et jätame raamatu kõrvale ja teeme praktilist. Õpetasin neid köögirätikutest jalarätte siduma. Vene sõjaväes sokke ei tuntud, näitasin, kuidas rätti mähkida, et jalad oleks hõõrumata ja mädanema ei läheks,“ on kogenud õpetajal kasulikud näited kohe varnast võtta.

Viktor Nõmm räägib, et on tänulik Jõgevamaa gümnaasiumi esimesele direktorile Alo Savile, kes oli uue riigigümnaasiumi käivitamisel seda meelt, et koolis peab riigikaitseõpetus olema. Õppe läbiviimist koolides rahastab kaitseministeerium kaitseressursside ameti kaudu. „Nii on võimalik korralda ekskursioone, välilaagreid ning soetada tarvilikke õppevahendeid. Lisaks on meil Kaitseliidu Jõgeva malevaga head suhted ning alati on tunda toetavat õlga,“ tunnustab Nõmm. Õpetaja on igaks tarbeks komplekteerinud üksusekasti, kus on sees korralikud kirved, vibusaed, telgilaternad, tangid jms. „Kui lähen laagrisse, võtan selle võlukasti kaasa, kõik, mis vaja, leiab sealt. See on ka reservkast: kui Kaitseliidu üksusel on vaja järsku välja „lennata“, on lisaressurss olemas.“

Õpetaja silmapaistev töö on pälvinud tunnustusi nii Kaitseliidust, kaitseväest kui kaitseministeeriumist. 2015. aastal valiti Viktor Nõmm Jõgeva maleva aasta kaitseliitlaseks. „Jõgevamaa gümnaasiumis algas riigikaitseõpetus, olin paras nuhtlus, rääkisin poistele, mis on õige mehe kohus. Tõin Kaitseliitu korraga 13 uut liiget ja meil oli malevas oma Jõgevamaa gümnaasiumi jagu,“ märkis õpetaja rahulolevalt ja nentis, et nüüd on seadus muutunud ja sellist värbamist enam koolis teha ei saa.

JESS, TULIN TOIME!

Riigikaitsekursuse üks osa on kaheks ja pooleks päevaks mugavustsoonist metsalaagrisse minek. Kui õpilastel munder seljas, ootab neid kurb teade, et telefonidest tuleb loobuda. Esialgu võimatuna näiv ettevõtmine päädib pühapäeval tõdemusega, et telefonidest puudust ei tuntudki. Pole ka imestada, sest laager on olnud küll väsitav, ent õpilased seejuures rõõmsad: „Jess, toime tulime!“

Esimene öö tuleb veeta isetehtud onnis ning soojagi saab enda süüdatud lõkkest. Menüüs on aga seasüda juurikatega, mis tuleb ise lõkkel küpsetada. Õpetaja sõnul on poiste häbiks tüdrukud asjalikumad. Kui poisid nõutult rupskeid vaatavad, haarab

Kaitseliidu ülem brigaadikindral Riho Ühtegi külastamas Viktor Nõmme läbiviidavat riigikaitsekursust

tüdruk jalaväelabida ja hakkab südant hakkima. Tüdrukud jagavad käske, mida vaja teha, ning ütlevad poistele: „Ära vingu!“

„Palju elevust tekitab välitualeti kaevamine. Ei saa nii, et astun onnist välja ja siis kohe kaevama. Tualett asub umbes 50 meetri kaugusel. Käimla juurde peab pääsema kinnisilmi. Pea kõrguselt tuleb eemaldada oksad, et öösel unise peaga miski ei torkaks,“ kirjeldab Viktor Nõmm.

Laupäeva ööl vastu pühapäeva ründavad laagrit „pahalased“. Õpilastele on selgitatud eelnevalt paiknemisala julgestamise ja kaitsmise põhimõtteid. Neil on kindlad marsruudid patrullimiseks ning kokkulepitud salasõna. Rahulikumal hetkel on rünnak. Õpetaja Nõmm muigab ning räägib, kuidas tal õnnestus ühes laagris endalegi teadmata vaenlaseks saada.

Jaopealikega lepiti kokku, et laagri alal peakatteta liikujad on vaenlased. „Mina koosolekul ei viibinud ja salasõna polnud ka edastatud. Tegin autokastis ööuinakut, hüppasin välja, et pissile minna. Muidugi väänati mind ära, sest olin ju mütsita ja salasõnata. Oleksin võinud kinnivõtjad seljast »

ERAKOGU

Kommentaarid:

VIKTOR ON SÕNA OTSESES MÕTTES TEGIJA

Kolonelleitnant TARMO LAANISTE, *Jõgeva maleva pealik*

Usaldusväärne, sihikindel, entusiastlik ja produktiivne on märksõnad, mis Viktorit iseloomustades kohe esile kerkivad. Mees, keda Kaitseliidus saab rakendada kõikides funktsioonides: nii allüksuse juhina, staabiohvitserina, koolitajana, spetsialistina, nõunikuna kui ka entusiastliku vabatahtlikuna erinevatel üritustel.

Viktori tegevust formeerimispunkti ülemana reservõppekogunemistel saadavad aastast aastasse 1. jalaväebrigaadi kiiduavaldused. Riigikaitseõpetajana planeerib ja viib ta Kirna õppekeskuses läbi riigikaitselaagreid, korraldab lasketreeninguid ja osaleb Kaitseliitu tutvustavatel üritustel nii koolides kui organisatsioonides.

Ma olen juba harjunud Kaitseliidu ülema külaskäiguga Jõgeva malevasse iga aasta jaanuaris. Seda seetõttu, et Viktor kutsub traditsiooniliselt kindrali Jõgevamaa gümnaasiumi esinema ja Kaitseliidu ülem astub pärast seda Jõgeva malevast läbi. Viktor organiseerib juba mitmendat aastat Kuperjanovi retkel Jõgeva maleva kontrollpunkti tegevust ning tema aktiivsuse ja võimekuse loetelu võiks veel pikalt jätkata.

Kokkuvõttes on Viktor sõna otseses mõttes TEGIJA. Sellised inimesed tagavad organisatsioonis arengu, edu ja jätkusuutlikkuse.

ÕPETAJA NÕMM ON EESKUJU

Nooremleitnant MARI-LIIS PÄÄREN, *Kaitseväe Akadeemia teabeohvitser ja Viktor Nõmme endine õpilane*

Viktor Nõmm on õpetaja, kes paneb ennast kuulama. Tema entusiasm kaitsevaldkonnas on väga inspireeriv. Samuti andis tema huumorimeel tundidele palju värvi juurde. Ta oskas tekitada elevust ja huvi eesootavate sündmuste vastu ning tema kogemuslood olid kaasahaaravad ja huvitavad. Ta otsis alati võimalusi, et saaksime võimalikult palju ise oma silmaga näha. Näiteks külastasime Tartu vanglat, 1. jalaväebrigaadi, Sinimägede ja Narva lahingupaiku jne.

Tema kursuse valisin selle läbi teinute tagasiside põhjal. Kõik alati rääkisid, kui vinge ja sisukas aine see on ning kiideti ka õpetaja entusiasmi. Paljuski oli arvamus, et just õpetaja muudab aine niivõrd põnevaks. Üks meeldejäävamaid sündmusi oli riigikaitseõpetuse laager.

Mäletan, kuidas ehitasime poole ööni endale magamiseks onne, panime paika „ahjuvalve“ graafikuid, küpsetasime elaval tulel kana ning keetsime potis köögi- ja juurvilju. Kõik need asjad olid paljudele pigem esmakordsed, kuid vaimustus oli suur ning ükski takistus ei tundunud ületamatu. Eriti vahva oli siis, kui öösel umbes kella kaheks-kolmeks oli magamisase jaole valmis ning õpetaja Nõmm tuli meie juurde lõkke äärde istuma ja muljetama esimesest laagripäevast. Sel hetkel valitses suur ühtsustunne ning minu arust oligi eriti ilus see, kuidas õpetaja päriselt tahtis teada, kuidas meil läheb ja mismoodi hakkama saame. Ta oli seal koos meiega ja tegi kõike kaasa. Esimene laager oli niivõrd põnev, et ka järgmisel aastal palusin õpetajat, et ta mind uuesti laagrisse kaasa võtaks.

Riigikaitsekursus on mõjutanud väga paljuski minu karjäärivalikut, kuid veelgi rohkem on seda teinud õpetaja Nõmme eeskuju, mis avaldus esmalt vormikandmises ning teisalt tema silmade säras riigikaitseteemadest rääkides. Tahtsin täpselt samamoodi panustada meie riigikaitsesse nagu tema.

Õppusel osalemine on Viktori jaoks mõnus mahalaadimine, mis teeb olemise pärast helgemaks

ära visata, aga laagris tuleb ju kaasa mängida. Mind lohistati juhtpunkti ja pidin oma isiku tuvastama," naerab õpetaja.

Laagris saavad õpilased kätte ka relvad. „Kui noormehel või neiul on relv käes, siis on kohe teine hoiak ja tunne, et neid usaldatakse. Relv on nende vastutusel. Loomulikult oleme kontrollitud alal, õpetajate ja instruktorite valvsa pilgu all ning moona pole," selgitab ta. Valveta jäetud relvad korjatakse ära ning hooletul tuleb kaasas kanda motivatsioonitabletti ehk 8-kilost tankitõrjemiinimulaaži.

Viktor Nõmme hinnangul on laagri kihvtim osa laskmine. Kes pole noorkotkas või kodutütar olnud, hoiab sõjaväerelva käes esimest korda. „Meie laagri võlu on see, et siin jagub õpetaja tähelepanu ja hoolitsust kõigile õpilastele. Tartus teevad kõik riigikaitseõpetusega koolid koos kaitseväe akadeemia kadettidega ühislaagri, kus on oma 300 inimest," toob ta kohe võrdluseks.

Pärast põhjalikku relva ohutushoidu ja väljaõpet saavad õpilased instruktorite valve alla tulejoonele. „Lisaks instruktoritele on õpilased paaris, kui üks laseb, jälgib teine teda tähelepanelikult selja tagant," selgitab Viktor Nõmm ja lisab, et nii saavad õpilased teha olulisi tähelepanekuid laskmistehnika lihvimiseks.

METSAS ON MÕNUS PÕRGATA

Nagu eespool näha, on riigikaitseõpetus teistsugune ja põnev aine. Haaravaks muudab kursuse õpetaja, kes on oma ala asjatundja ja praktik. Kaitseliitlane on Viktor Nõmm 1992. aastast. „Minu kutsujaks oli esimene Jõgeva maleva pealik Ants-August Nurk. Teist nii põhimõttekindlat, aatelist ja eestimeelset inimest annab leida. Ta oli minu mentor ja rääkis nii haaravalt," jutustab Nõmm, kuidas ta Kaitseliitu jõudis.

Toona oli esimene ülesanne rahareformi turvamine. Kuigi algusaastatel oli Kaitseliidus tegevusi vähem, tekkis siiski kamraadide tunnetus. Kui koroonaaeg välja jätta, leiab nüüd tegevusi igaks nädalavahetuseks. „Mulle on metsas põrkamised mõnus mahalaadimine. Kui pühapäeval koju jõuan, olen rahulolev, üdini väsinud, aga nainegi ütleb, et nägu on helgem," muigab ta.

Nõmme sõnul jäävad mehed lasteks. „Kui on relvade, põneva seltskonna ja haarava stsenaariumiga õppus, tahan selle võimalikult reaalselt läbi teha," märgib kaitseliitlane. Iga praktiline läbielamine annab kogemuse järgmiseks korraks. „Oli külm ning metsas õppus. Panime telgi püsti ja veidi eemale generaatori tuksuma. Patrullisime ning julgestasime oma juhtpunkti. Ent „pahad" olid märkamatult mööda hiilinud ja avasid telgi peale valangu. Stsenaariumi järgi meid enam ei olnud," jutustab Nõmm.

Aasta hiljem oli samalaadne õppus ning kampki umbes sama. „Kuid siis olime juba targemad: juhtpunkti püstitasime nõkku ning varjasime selle hoolikalt. „Vaenlase" eksitamiseks püstitasime aga teise telgi, kus olid prožektor ja küdev ahi. Hoidsime telki vaatluse all, teadsime, et vastastel on öövaatlusseadmed ning küttega telk jääb silma. Nii läkski, ent enne astusid nad signaalmiinile," kirjeldab Viktor Nõmm. „Sama suur, kui ründajate üllatus, oli meie võidurõõm."

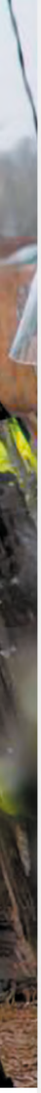

VABA TAHE LIIDAB KAITSELIIDU ÜHTSEKS TERVIKUKS

Möödunud aasta lõpus toimus vanematekogu eestvedamisel teine Toosikannu seminar, mille eesmärgiks oli vaadata üle tegevus lõppenud aastal, analüüsida hetkeseisu ning koordineeritult Kaitseliidu juhtkonnaga panna paika prioriteedid ja tegevus alanud aastaks.

Tekst: **kindralmajor (r) NEEME VÄLI**, *vanematekogu esimees*

Sarnased mõttetalgud korraldas vanematekogu ka 2019. aastal ja loodan, et selline sügavuti organisatsiooni olemusse vaatamine ning tegevuse planeerimine saab edaspidi olema vanematekogu iga-aastane traditsioon.

Vanematekogu liikmetele annab mandaadi keskkogu, esindades kogu liikmeskonda. Leian, et usaldusega kaasneb ka aruandekohustus kaitseliitlaste ees ja selle tõttu peab vanematekogu tegevus olema võimalikult läbipaistev. Annan siinkohal lühiülevaate seminaril räägitust. Jagasin arutelu kolmeks suureks teemagrupiks, tuues välja olulisemad märksõnad ja võimalikud tegevused.

KAITSELIIT RIIGIVALITSEMISE SÜSTEEMI OSANA

Viimane aasta näitas veel kord, kuivõrd mitmekülgne on Kaitseliidu potentsiaal erinevatele kriisidele reageerimisel. Kaitseliidu näol on riigil olemas universaalne, organiseeritud ja kogu territooriumi hõlmav võimeplatvorm, mida saab kiiresti konkreetsele kriisile kohandada ja kasutada. Paraku või õnneks toob iga kriis välja ka süsteemi kitsaskohad ja nüüd tuleb riigil valida, kas neist õppida või neid ignoreerida.

Kaitseliidu puhul on tegemist n-ö Tootsi maakera sündroomiga ehk välise maakera (Kaitseliit oma tänases õiguslikus raamis ja täitevvõimu arusaam sellest) sees on palju suurem maakera. Sellest ka tõdemus – **Kaitseliit on kaitseministeeriumi haldusalast välja kasvanud.** Täna me näeme igapäevaselt, kuidas vabatahtlikud toimetavad PPA, terviseameti, haiglate vastuvõttude jne juures. Paraku katab riigi sihtotstarbeline rahastus ehk riigi tellimus ainult sõjaliseks kaitseks valmistumist. Teisisõnu – **riik ei ole suutnud julgeolekupoliitika alustes ette nähtud laiapindset riigikaitset praktikas täies mahus rakendada, Kaitseliidu roll selles on poliitilis-strateegilisel tasandil piisava selgusega sätestamata.**

Riik ei ole suutnud julgeolekupoliitika alustes ette nähtud laiapindset riigikaitset praktikas täies mahus rakendada, Kaitseliidu roll selles on poliitilis-strateegilisel tasandil piisava selgusega sätestamata.

Huvitaval kombel on maakondades, tänu reaalsele kogemusele ametkondadevahelistes kriisikomisjonides, teadmist ja arusaama Kaitseliidu kasutamisest palju rohkem kui Vabariigi Valitsuse tasandil. Valitsuse tasandi ebakindlust suurendab ka riigi kriisihalduse mudel, mis küll näeb peaministrile ette pädevuse ja rolli kriisi lahendamise juhtimiseks, aga selleks vajalikku keskset juhtimistoetust (sõjalises keeles staapi) ette ei näe. Suur osa juhtimistoetusest on killustatud erinevate ametkondade vahel, Riigikantseleis asuv SITKE toimib valdavalt ainult info vahendajana.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et kuigi Kaitseliidu tegevus riigi toetamisel kriisis on täna ja saab ka tulevikus olema palju laiem kui sõjaline kaitse, puudub riigi struktuuris ministeeriumite-ülene alternatiiv kaitseministeeriumile ühenduse loomiseks avalik-õigusliku organisatsiooni ja riigi vahel. Värske koalitsioonileping sätestab küll lubaduse konsolideerida kriisideks valmistumine Riigikantseleisse, kuid selle lubaduse reaalne rakendamine tuleb veel ära oodata. Lepingus viidatud riigikaitse arendamise asemel oleks Riigikantselei kontekstis vaja tugevdada juhtimisvõimet. Eraldi teema on avaliku võimu teostamine Kaitseliidu ametiisikute »

poolt, aga kuna organisatsiooni sees on lisaks vabatahtlikest koosnevale struktuurile ka riigi poolt kinnitatud osis tegevteenistuses olevate kaitseväelastega, siis ei tohiks see olla õiguslikult ületamatu probleem. Selgus Kaitseliidu seotuses Eesti riigiga on äärmiselt tähtis, sest organisatsiooni juured on põhiseaduse preambulis. Teisisõnu – **kui inimesel on ühisosa Kaitseliiduga, siis on tal ka ühisosa Eesti rahva ja riigiga.**

Olulisemad järelmid

- Vajalik on põhjalik juriidiline analüüs Kaitseliidu paiknemisest riigi süsteemis koos konkreetsete ettepanekutega, kuidas süsteemi toimimist parandada.
- Riigi tellimus Kaitseliidule peab katma kogu panust laiapindsesse riigikaitsesse. Sellest tulenevalt tuleb üle vaadata ka sihtotstarbelise rahastamise mehhanism.
- Koordinatsiooni ja infovahetuse tagamiseks peab Kaitseliidu juhtkonnal olema vahetu ligipääs riigi kriisihalduse juhtimise kehanditele.

JAANUS MEHIKAS

KAITSELIIDU SISEMINE KORRALDUS EHK KAITSELIIT ORGANISATSIOONINA

Iga jätkusuutlik organisatsioon peab kohanema tema ümber ja sees toimuvate muutustega. Muutused on arengu loomulik osa. Samas on oluline jälgida, et organisatsiooni identiteeti defineerivad aluspõhimõtted jääksid muutumatuks. Selle reegli rikkumine mõjub negatiivselt organisatsiooni sidususele ja tekitab olukorra, kus liikmeskonnal[1] on keeruline leida ühisosa. Muutused peavad olema liikmeskonnale arusaadavad. Kaitseliitu kuulumine on vabatahtlik ja võib ju öelda, et kes ühisosa enam ei leia, võib organisatsioonist välja astuda. Kuid ei tohi unustada, et Kaitseliit moodustubki vabatahtlikest ja kui vabatahtlikke enam ei ole, pole ka Kaitseliitu. **Vaba tahe on sidusaine, mis liidab Kaitseliidu ühtseks tervikuks. Vabatahtlik tegevus on organisatsiooni sisemise tervise mõõdik.**

Iga liige tuleb organisatsiooni panustama ja avalduse esitamise hetkest peab inimene teadvustama, et seaduses sätestatud kohustuslik panus on pelgalt miinimum. Kaitseliidu kui organisatsiooni ülesanne on kontrollida kohustusliku panuse täitmist

ja luua võimalused kogu täiendava vabatahtliku tegevuse realiseerimiseks organisatsiooni raamistikus. Kaitseliidu juhtkonna ülesanne on leida õige tasakaal kohustusliku ja vabatahtliku tegevuse vahel. Kohustuslik osa ei tohi tappa initsiatiivi ja kogu muud tegevust ei saa pidada vähemtähtsaks. Põhimõte on väga lihtne – isetegemise tuhin tuleb organisatsiooni tagasi tuua.

Kaitseliit koosneb sõjalisest ja mittesõjalisest komponendist. 2020 oli Kaitseliidu sõjalise poole korrastamise aasta, mille tulemusi hakatakse käesoleval aastal süsteemselt praktikas rakendama. 2021. aastaks on plaanitud mittesõjalise poole korrastamine. **Organisatsioon on tugev ainult siis, kui mõlemaid pooli arendatakse sünkroonis. Ainult nii toimib kaitsetahte genereerimine ja realiseerimine.** Kaitseliidu kool saaks siin aidata kursustega, mis on suunatud juhatuste ja teiste kollektiivsete organite liikmetele, aga ka erinevatele erialapealikele jm funktsioonide täitjatele. Kaitseliidu tugevus on iga liikme asi. Avalik-õiguslik autonoomia eeldab peremehetunnet, mis tugineb kaasarääkimise võimalusele ja otsustusosalusele. Ootused on mõlemapoolsed ehk sama legitiimne kui on organisatsiooni ootus, et iga liige täidab korrektselt oma kohustusi, on ka iga liikme ootus, et organisatsioon teeb omalt poolt sama. **Kaitseliitlaste motivatsiooni küsimus peab olema osa igast plaanist.** Iga pealik, juhatus või muu Kaitseliidu kollektiivne kehand peab alati silmas pidama, kuidas tema tegevus ja otsused mõjutavad liikmeskonna motiveeritust. Täna hõlmab liikmeskond erinevas vanuses, erinevate huvide ja võimalustega inimesi. See on hea, sest eesmärk ongi kaasata Kaitseliitu võimalikult suur osa ühiskonnast. Tuleb aga arvestada, et liikmeskonna iga segmendi huvid on erinevad ja sama motivatsioonimudel ei toimi kõigi jaoks ühtemoodi. Tuleb luua erinevad motivatsioonimudelid ja kasutada erinevaid motivaatoreid. Ka struktuur vajab kriitilist ülevaatamist. **Täna ei toimi Kaitseliidus struktuuriüksuse moodustamise alusena mitte ainult territoriaalsus.** Kaitseliit peab õppima hoolivust. Ka sotsiaalsele küljele tuleb tähelepanu pöörata, sest liikmeskonnas on selleks ootus olemas.

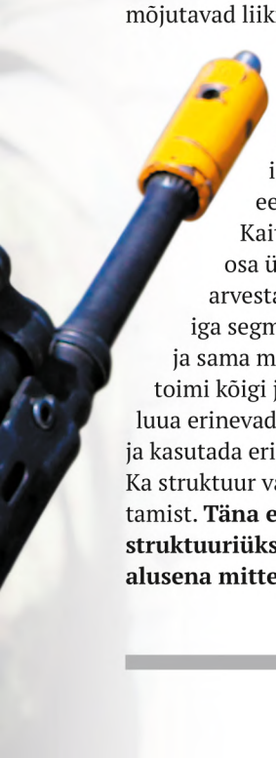

Olulisemad järelmid

- Defineerida vanematekogu eestvedamisel Kaitseliidu olemust sätestavad alalised põhiväärtused/põhimõtted. Kaitseliidu toimimismudel ühiskonnas vajab teaduslik-teoreetilist sisevaadet, peab olema lihtsalt seletatav ja arusaadav.
- Vabatahtlikke ja pealikuid ei tule koolitada mitte ainult sõjalises kontekstis, vaid ka oskuses olla juhatuse, revisjonikomisjoni jne liige. Olla mitte ainult sõjaline juht, vaid ka kohaliku elu eestvedaja.
- Analüüsida kihelkonnapõhisel territoriaalsusel tugineva malevatesse jaotumise toimimist, arvestades haldusreformi jm mõjusid. Kaaluda muudel alustel moodustatavate eksterritoriaalsete üksuste/allüksuste otstarbekust.

VANEMATEKOGU SISEMINE TÖÖKORRALDUS

Vanematekogu töö kippus vahepeal taanduma ainult kohustuslikuks keskkogude-eelseks materjalide läbivaatamiseks. Kuigi viirusest tingitud piirangud mõjutasid ka meie tegevust, suutsime siiski kohtuda tihedamini ja laiendada arutelude teemasid. Taaskäivitasime eestseisuse kohtumised. Lisaks formaalsetele toimingutele püüame taastada ja tekitada ka n-ö vanematekogu head tavad, mis loodetavasti päranduvad koosseisult koosseisule. Meil oli ka üks koosolek, kus ei saanud otsust vastu võtta, sest puudus kvoorum. Edaspidi peaks vanematekogu ettekanne keskkogule sisaldama ka ülevaadet vanematekogu liikmete osalemisest töös, sest surnud hingede nimekirjas hoidmisest pole kasu kellelegi.

Kommunikatsioon ja infovahetus vajab jätkuvalt parandamist. Täna jääb suur osa vanematekogus arutatust väga kitsa ringi teada, välja arvatud keskkogule edastatavad arvamused. Kogu info jääb enamasti koosoleku protokolli, mis haihtub dokumendihalduse süsteemi. Ka vanematekogu ise jääb suurest osast infost (nt keskjuhatuse otsused) ilma, sest meil puudub juurdepääs dokumentidele ja siseveebile. Olukorda on veidi leevendanud tava, et kutsume oma koosolekutele alati keskjuhatuse liikmed ja tihti ka eriorganisatsioonide juhtkonnad. Samuti oleme saatnud oma otsuseid teadmiseks malevate juhtkondadele ja juhatustele, näiteks ringkiri noorte kaasamisest. Kaitseliidu ülem lubas, et edaspidi saame regulaarselt infot keskjuhatuse otsustest. Peame jõudma nii kaugele, et igale vanematekogu koosolekule järgneks pressiteade, mis jõuaks vähemalt Kaitseliidu kodulehele. Kaitse Kodus! tuleb regulaarselt kirjutada, et kaitseliitlased oleksid meie seisukohtadega kursis. **Vanematekogu olulisemad otsused** tuleb vormistada protokollist eraldi, siis on neid võimalik ka eraldi malevatele teadmiseks laiali saata.

Koosolekute vormi osas toetati valdavalt kontaktset formaati, sest see annab parima võimaluse vahetuks aruteluks. Samas oldi nõus, et kui tegu on konkreetselt sõnastatud üksikküsimusega, siis pole vaja kokku sõita ja otsuse saab formaliseerida elektroonilisel koosolekul. Oleme edukalt kasutanud ka n-ö segaformaati, kus osa liikmeid osaleb videosilla vahendusel. Tuleb mõelda ka eestseisuse rakendamisele lihtsamates küsimustes, sest seadus võimaldab delegeerimist. Eestseisust saab edaspidigi kasutada otsuste formuleerimisel, et need siis ettevalmistatuna näiteks elektroonilisel koosolekul kinnitada. Vanematekogu peaks kasutama võimalust viia oma koosolekuid läbi malevates, ühildades neid malevaga tutvumisega ja ka näiteks kohtumistega kohalikes omavalitsustes. Sama võimalus on ka Riigikogu riigikaitsekomisjoniga ja Kaitseliidu toetusgrupiga.

Ka struktuur vajab kriitilist ülevaatamist. Täna ei toimi Kaitseliidus struktuuriüksuse moodustamise alusena mitte ainult territoriaalsus.

VIIDE:

1 Siin ja edaspidi mõeldakse liikmeskonna ja kaitseliitlaste all kõiki liikmeid, sh naiskodukaitsjaid, kodutütreid ja noorkotkaid.

VÕRUMAA MALEV:
KÄÜ ÜLÕ KÜNGASTÕ

Nii geograafiliselt kui kultuuriliselt mitmekesine Võrumaa malev on üks vanimaid Kaitseliidu malevaid – vaid päeva võrra noorem kui Sakala malev.

Kaitse Kodu! küsimustele vastab
Võrumaa maleva pealik major TOOMAS PINDIS

Mis on see, mis teie malevat teistest malevatest eristab?
Kui nüüd tõesti väga suures pildis ehk siis kohe geograafiliselt vaadata, siis alustaks sellest, et rahvusvaheliselt külgneb Võrumaa malev kahe erineva, kuid väga olulise naaberriigiga: Läti Vabariigi ja Vene Föderatsiooniga.

Riikliku haldusjaotuse järgi paikneb malev Võru- ja Setomaa aladel, mis kokku moodustavad suure Võru maakonna. Võru- ja Setomaa on mõlemad erilised oma kultuuri, keele ja kommete poolest.

Setomaa on Eesti Vabariigis ainulaadne ka seetõttu, et omab lausa iseseisvat „sõjaväge“ ning kord aastas ka ühepäevast „kuningriiki“. Ja kogu kohaliku elanikkonnaga suhtlemiseks tuleb mõista, osata rääkida ja lugeda lisaks eesti kirjakeelele ka võro ja seto kiilt.

Ei saa me üle ega ümber sellestki, et siit Võrumaalt saame väga ilusa ja selge ilmaga nautida kõige kõrgemat (318 meetrit merepinnast) vaadet kaunile Eestimaale.

Mida teete selleks, et maleva liikmeskond kasvaks?
Esiteks tuleb alal hoida olemasolevat liikmeskonda, sest personali suure voolavuse korral meie maleva liikmeskonna arv mitte ei kasva, vaid püsib muutumatuna või, veel halvem, väheneb. Selles, riigikaitse laia käsitluse spektris tuleb iga kaitseliitlast võimalusel kaasata just temale omase oskuse, huvi ja tahtega.

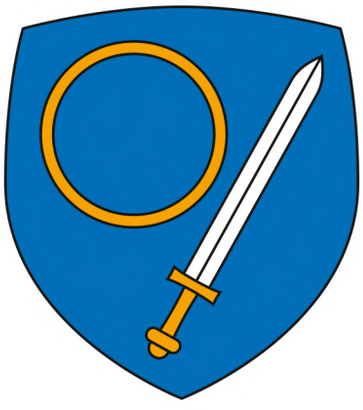

Teiseks loomulikult organisatsiooni järjepidevus Noorte Kotkaste ja Kodutütarde struktuuride kaudu ning ka maleva noorliikmete liikumise kaudu Kaitseliidu ja Naiskodukaitse tegevliikmeteks.

Peame tõdema, et maleva tegevliikmete keskmine vanus kasvab ning seda saab tagasi pöörata ainult noorte ja noorliikmete värbamisega. Töö noortega haridusasutustes ning noorliikmete kaasamine Kaitseliidu tegevustesse ongi siin olulisemad märksõnad.

Millised on olulisemad kokkupuutepunktid kohaliku kogukonnaga?
Usun, et see peab paika, kui ütlen, et kaitseliitlased, olles ise osa kogukonnast, on ise ka esmaseks kokkupuutepunktiks ning vajalikuks suhtlussillaks – olgu siis perekonna, sugulaskonna, sõpruskonna või töökollektiivi liikmetega. Leian, et just tänu vahetule kontaktile on enamik meist Kaitseliidu liikmeks tulnud.

Riigikaitse ja Kaitseliidu tutvustamine, isamaalisuse hoidmine ja tugevdamine käibki selle personaalse silla kaudu kogukonnaga. Kõikvõimalikud kohalikud pidulikud, tseremoniaalsed ja rahvaüritused on just need kohad, kus maleva liikmeskonnaga saame ennast näidata, Kaitseliitu tutvustada ning värbamistööd teha. Väga hea ja sõbralik koostöö on meil kõigi Võru maakonna kohalike omavalitsustega, koolide ja lasteaedadega, spordi- ja vabaajaasutustega. Mis tähendabki, et oleme kohaliku kogukonnaga kui üks pere ja nendest kokkupuutepunktidest puudust ei tule.

Aga teiste malevatega?
Loomulikult on meil väga konstruktiivne ja hea koostöö kõigi Lõuna maakaitseringkonna malevatega. Tartu kui juhtmalevaga ning Põlva kui lähima naabermalevaga on koostööd ja kokkupuutekohti rohkem.

Osaleme oma ringkonna väljaõpetel, kursustel ja koolitustel ning korraldame neid ka ise. Pistame omavahel rinda ringkonna iga-aastasel õppusel Sibul.

Meie maleva uksed ei ole suletud ka teistele Kaitseliidu malevatele, heaks

näiteks võib tuua Võrumaa malevas läbiviidava laskursanitari erialakursuse, kus on osalenud kursuslasi peaaegu kõigist Kaitseliidu malevatest.

Mil moel toetab malev noorkotkaste ja kodutütarde tegevust, osaleb selles ja kaasab noori?

Maleva osalemine noorte tegevuses toimib praegu rohkem vahetu suhtlemise kaudu, nii-öelda „sain nõpsist kinni". Hea on aga see, et noored ise väga soovivad oma üritustel rohkem kaitseliitlasi näha ja kutsele pole kunagi vastatud „ei". Maleva administratiivne toetus noortele on alati olemas. Noored ise ütlevad: kõike, mida soovime, seda ikka saame – alates transpordist ja lõpetades varustusega.

Noorte kaasamiseks Kaitseliidu tegevustesse on mitmeid kohti, olgu siis sport, kultuur, tseremoniaalsed üritused või muud mittesõjalise väljaõppega seotud tegevused. Kahjuks on noorte integreerimine sõjavälise väljaõppe läbiviimise toetamisse (nt virgatsid, perimeetri julgestajad, vaatlejad jms) vägagi komplitseeritud ning vajab palju lisatähelepanu ja -ressurssi sõjalise väljaõppe läbiviijatelt ja vastutajatelt.

Millised on koostöökohad Naiskodukaitse kohalike rakukestega?

Kui on mälestuspäevad ja on vaja, et Naiskodukaitse esindus oleks väljas kindlates jaoskondade vastutusalades, siis pöördutakse kohalike jaoskondade juhatuste poole. Heaks koostöö näiteks on Tartu rahule pühendatud traditsiooniline laskesuusatamise võistlus Vastseliinas maleva ja kohalike jõustruktuuride vahel. Selle korraldamises on kandev roll Naiskodukaitse Vastseliina jaoskonnal ja nad on ka oma võistkonnaga alati stardijoonel.

Kui intensiivne on väljaõppetsükkel?

See on liikmeti erinev ja sõltub paljustki sellest, millisele rahuaja või sõjaaja ametikohale kaitseliitlane on määratud ning millised teadmised ja praktilised oskused allüksuste lahinguvõime ja valmisoleku saavutamiseks on tal vaja omandada.

Loomulikult puhtalt lehelt alustanu saab intensiivsema programmi kui see, kes tuleb juba teatud eelpagasiga.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et vabatahtliku osalemise tunnid aastas varieeruvad 50st kuni 700 tunnini.

Mis motiveerib malevlasi väljaõppel osalema?

Vägisi sundimine ja käskimine selleks loomulikult olla ei saa, vabatahtlikkus peab olema seotud kaitseliitlase enda motivatsiooni ja tahtega. Üheks võimalikuks motivaatoriks on kamraadlus – sõbrad, lähme koos, teeme koos, võit- »

Läinud aasta oktoobris asus Võrumaa maleva etteotsa major Toomas Pindis

VÕRUMAA MALEV

leme koos! Samuti kogukondlikkus – ühe küla elanikud, ühise töökoha töötajad, nii praegused kui ka endised koolikaaslased.

Väljaõpe peab igas liikmes huvi äratama. Ajakasutus peab olema optimaalselt planeeritud, et ei oleks tühja molutamist ning vabatahtliku aja mõttetut raiskamist. Siin on vahetutel ülematel tõsine töö, et sisustada iga vaba hetk – saab ju drille ja koostegevuse oskusi harjutada ja lihvida.

Sportimine on Kaitseliidus alati olnud au sees. Millist rolli mängib sport teie malevas?

Võrumaa malev on püüdnud alati pakkuda kõigile malevatele tõsist konkurentsi nii ülekaitseliidulistel militaar- kui ka tavaspordiüritustel. Tulenevalt kohalikest eelistest on meie trumpalaks olnud suusatamine. Võrkpallivõistlustel, tänud nende korraldajatele, oleme enamasti olnud väljas kahe võistkonnaga, treeningud toimuvad sisetegevuste hooajal kord nädalas.

Laskesport on küll viimasel ajal jäänud natuke soiku, aga kuna see tegevus on ka minule väga hingelähedane, siis usun, et lähiajal oleme jälle konkurentsis. Oleme tegemas tõsist tööd noorte laskespordi arendamisega, abikäe on siin ulatanud ka Kuperjanovi pataljon oma sisetiiru ja instruktoritega. Loodan, et selle aasta lõpuks saame lõpusirgele Antsla üksikkompanii sisetiiruga.

Patrullvõistlustel (Erna, Admiral Pitka, Ernake jms) on edukamad olnud rohkem naised ja noored, aga ajaloost on häid kohti näidata ka maleva kaitseliitlastel. Ise korraldame aga patrullvõistlust „Käve ülõ küngastõ“, mille ülesehitust on viimastel aastatel muudetud selliselt, et ka kooliõpilased ja tsiviilisikud väljastpoolt organisatsiooni saavad vähendatud formaadis võistelda ja ennast proovile panna. Alati paneb Kaitseliidu spordiaastale punkti malevõistlus, kus Võrumaa malev on napsanud endale enamiku esikohtadest.

Mida malevapealikuna sooviksite paremaks muuta?

Ütlen lihtsalt, et soove on tõesti rohkem, kui võimalusi ja vahendeid jagub. Sooviks tihedamat ja veel konstruktiivsemat koostööd maleva noorte ja naistega, seda mõlemat pidi, aga hetkel rohkem et kaitseliitlased osaleksid rohkem noorte ja naiste tegemistes.

Hingel on struktuuriallüksuste kodude teema, sest just sotsiaalne lävimine ja tegevus on tugeva sisemise sideme aluseks. Laskespordi arendamiseks ja viljelemiseks sooviks uusi sportrelvi ja varustust (nt laskuri riietus, vaatlustorud, elektroonilised sihtmärgid).

Küll tahaks kiiremas korras ära teha maleva praeguse administratiivkompleksi hädavajalikud sanitaartööd, et parandada teenistujate töötingimusi, arendada edasi õppe- ja olmekompleksi (õppeklassid, õppevahendite ruumid ja majutusruumid).

No ja suurim unistus, mis on olnud kindlasti ka kõigi minu eelkäijate malevapealike mõttes ja plaanis, on maleva suurprojektina Sänna spordi- ja puhkebaasi rajamine, kus maleva noored, naised, kaitseliitlased ja miks ka mitte koostööpartnerid saaksid korraldada väljaõpet, harjutusi, võistlusi ning spordi- ja muid üritusi.

VÕRUMAA MALEV

TUNNE KAMRAADI EMBLEEMI – VÕRUMAA MALEV

Kas sina tead, mida ja miks on kujutatud sinu üksuse embleemil? Või mõne sinu võitluskaaslase omal? Ei tea? Pole lugu, nüüd saad teada.

Tekst: **MARKUS SAKSATAMM,** *faleristikahuviline*

VÕRUMAA MALEVA asutamishetkeks loetakse 8. septembrit 1917. aastal, mil kodanikualgatuse korras loodi kohalik Omakaitse. Nõukogude okupatsiooni alguses 1940. aastal saadeti Kaitseliit laiali ning organisatsioon koos oma allüksustega lõpetas tegevuse.

Võrumaa malev taastati 20. märtsil 1990. aastal tolleaegse Võru linnapea Enn Tuppi eestvedamisel ning maleva esimeseks pealikuks valiti Kalju Rohtlaan. 5. mail 1992 jätkas malev tegevust oma ajaloolises hoones Karja tänaval Võrus.

Võrumaa malev koosneb Võru malevkonnast ning ja ning Rõuge-Vastseliina üksikkompaniidest, kes kõik kannavad ühist embleemi. Üldembleemi juurde kuulub ka võrokeste lipp, millel oleva kaheksakanna nurgad sümboliseerivad muistse Võrumaa kaheksat kihelkonda. Valge värv tähistab puhast ja ausat hinge, roheline Võrumaa metsa.

KAITSE KODU!

2020. AASTA PARIMAD

Varasematel aastatel on märtsi keskel välja kuulutatud Kaitseliidu ajakirjas Kaitse Kodu! eelnenud aastal ilmunud kaastööde paremik. Et valitsevast olukorrast tingituna ei olnud selle tarbeks tänavu võimalik korraldada pidulikku koosviibimist, on just siin paslik koht tublimaid tunnustada.

Tekst: **KAITSE KODU!**

KAITSE KODU! PARIM FOTO 2020
ALEX OTS

KAITSE KODU! PARIM KAITSELIIDU LUGU 2020
KARMEN VESSELOV

KAITSELIIT
KOROONAKRIISI EESLIINIL

KAITSE KODU! PARIM NOORTELUGU 2020
AVE PROOS

KAITSE KODU! PARIM NAISKODUKAITSE LUGU 2020
ELISA JAKSON

ELUST PERH-I UKSE EES
JA HÄIREKESKUSE
USTE TAGA

KAITSE KODU! PARIM HARITUD SÕDURI LUGU 2020
TAIVE SAAR

INIMESEKESKNE JUHTIMINE
MILITAARMAAILMAS –
MÜÜT VÕI VAJADUS?

KAITSE KODU! PARIM REPORTAAŽ 2020
KÄRT PRAKS

KIIRRÄNNAKUST PIDULIKU
VASTUVÕTUNI –
PARIM SÕDUR 2020

KAITSE KODU! PARIM VÄLJAÕPPE LUGU 2020
KRISTINA KUKK

LUTSUKAS, LUUMURD
JA LANGEVARI
EHK KOHTUNIKUNA
SÜGISTORMIL

KAITSE KODU! PARIM AJALOOLUGU 2020
KADI KASS

SAATUSLIK 1940 –
NAISKODUKAITSE VIIMANE
POOLAASTA

Parimaks Kaitseliidule pühendatud looks tunnistati Kaitse Kodu! vabatahtliku autori Karmen Vesselovi möödunud kevadel ilmunud artikkel „Kaitseliit koroonakriisi eesliinil“, mis vaatles Lääne maakaitseringkonna tegevust viiruse esimese laine ajal. Koroonakriisist kantud oli ka Elisa Jaksoni kirjutatud „Elust PERH-i ukse ees ja häirekeskuse uste taga“, mis meeldis publikule enim Naiskodukaitse lugude hulgast.

Parimaks noortelooks osutus „Teekond kollasest mütsitutist digilaigulise välivormini“, mille kirjutas Kodutütarde peavanem Ave Proos. Lugejate lemmikpildi aga tegi Alex Ots Pärnumaa maleva rannakaitsjate merevaatlusõppusel.

Haritud sõduri kategoorias meeldis lugejatele kõige enam Kaitseliidu kooli juhtimistreener-instruktori Taive Saare lugu „Inimesekeskne juhtimine – müüt või vajadus“, milles autor võttis luubi alla vabatahtlike juhtimise.

Isiklikest kogemustest Lääne maleva Lihula üksikkompanii patrullvõistlusel Sügistorm sündinud Kristina Kukke artikkel „Kohtunikuna sügistormil“ sai pärjatud parima väljaõppeloo tiitliga. Sõjalis-sportlik jõukatsumine oli ka lugejatele kõige enam meeldinud reportaaži „Kiirrännakust piduliku vastuvõtuni – parim sõdur 2020“ kandvaks teljeks, mille pani kirja Kärt Praks.

Lähedane kokkupuude subjektiga paistis silma ka artiklist „Javelin – seda tankid kardavad“, mis tõi Tallinna maleva Nõmme malevkonna tankipurustajate ninamehele Raigo Sõlele tunnustuse sõjaraua kategoorias.

Parimaks üleelamislooks osutus Martin Mägi „Üle elada ja vastu pidada, loomulikult ka talvel“. Hakkamasaamisest elektrikatkestuse korral artiklis „Elektrikatkestus pole elukatkestus“ kirjutanud Ly Mäemurd aga hinnati parima õpetuse autoriks.

„Lugu sellest, kuidas tõpratohter Kerge aitas ilmale tuua Kaitseliitu“ Lõuna maakaitseringkonna teavituse ja tsiviilsõjalise koostöö spetsialisti Sander Silma sulest valiti parimaks persoonilooks ning Lääne maakaitseringkonna meditsiinispetsialisti Kaido Tamme kirjutatud „KMK: kodune meditsiinikomplekt“ osutus parimaks meditsiinilooks.

Tihedas konkurentsis osutuks parimaks ajalugu käsitlevaks looks Kadi Kassi „Saatuslik 1940 – Naiskodukaitse viimane poolaasta“. Külastatud ajaloolistest kohtadest avaldas lugejatele aga kõige enam muljet elamata elude varjupaigaks saanud Patarei vangla, mida tutvustas Eesti Mälu Instituudi juhatuse liige Martin Andreller.

Kokku panustas möödunud aastal ajakirja pea 130 autorit, kelle vabatahtliku töö tulemusena ilmus Kaitse Kodu! veergudel üle 150 pikema-põhjalikuma artikli ning lugematul hulgal fotosid, joonistusi ja teisi illustratsioone.

TALVESÜDA – KORRALIK TALVESÕDA!

Elava liiklusega Mäo liiklussõlmest vaid mõni kilomeeter kagus, keset lumme mattunud riigimetsa plaksatasid ühtäkki lõhkelaengud nagu pakasest paukuvad aiateibad. Metsateede ristumiskohas sisse seadnud vastasele andsid võserikust vastutuld kaitseliitlaste automaatkarabiinid AK 4, pisut hiljem hakkas tummisemaid valanguid sekka tikkima kuulipilduja MG 3.

Tekst: **URMAS GLASE**, *Koeru üksikkompanii pealiku abi*

Vastase peajõuks kehastunud soomukit BTR-80 nimega August polnud tühikäigul tuksuvana saja meetri kauguselt kuulda enne, kui mehaanik noorendiku serva pargitud masinale käigu sisse lükkas ja see teele veeres.

Just nõnda arenesid sündmused ning lahingu käik, kui Järvamaa kaitseliitlased koroonaaja kiuste pidasid oma iga-aastast õppust Talvesüda. Järjestikku juba kaheksandat.

Võimalik, et õppusteks valitud metsatuka mällu talletusid samasugused helid viimati 102 aastat tagasi Vabadussõjas. Paari kilomeetri kaugusel Vodja mõisa all peatasid 1919. aasta 6. jaanuaril Järvamaa kaitsepataljoni mehed koos Peetri kaitseliitlaste ja ratsapolgu üksusega enamlaste pealetungi Paidele.

LUMI ANNAB UUE MÕÕTME

Talvine sõjapidamine on tegutsemine eritingimustes. Kui arvestada Eesti asukohta, siis on külmaga tegutsemine paratamatus ja vabatahtlikud riigikaitsjad peavad õppima, kuidas sellistes tingimustes vastasega toime tulla.

Lumisel maastikul sõjapidamisel on elementaarne varustuselement talvine maskeerimisülikond, aga ainult sellest ei jätku.

URMAS GLASE

Läheb tarvis ka põhjalikke teadmisi ja ettevalmistust ning üksusesisest üksteisemõistmist.

Lühendatud formaadis õppusel tegutsesid hajutatult jaosuurused üksused, mis moodustati Paide ja Türi üksikkompanii alusel ning täiendati Järva maleva teiste üksikkompaniide vabatahtlikega.

Mehed ja sekka mitu naiskaitseliitlast harjutasid talvist varitsuse korraldamist ja vaatlusposti püstitamist harjutuspäeva pärastlõunani. Enne pimedat peeti maha ka artikli alguses põgusalt kirjeldatud lahingud.

Paide kompanii kaitseliitlane Ott Koobas ütles, et talle meeldis õppus just talve pärast. „See ongi meie ilm," nentis ta. Rahul oli Koobas ka asjaoluga, et sai eelmisel õhtul koos ülematega taktikalist harjutusmängu katsetada ja taustu teada, ilma milleta oleks talle vahest väliharjutustest üksi väheks jäänud. „Hea, kui reakaitseliitlane oskab mitte ainult jaorelva käsitseda või veoautot liigutada, vaid ka ülemat asendada," on Koobas veendunud.

Paide üksikkompanii pealiku veebel Vallo Tammegi meelest tegi õppuse eriti huvitavaks tegutsemine talvistes tingimustes, sest vastast vaadeldes, varitsedes või positsioonidelt taandudes jäävad jäljed maha. „Sellised olud panevad võitlejad ja üksuse ülema pinge alla. Üksus peab eriti täpselt teadma, kuidas efektiivselt käituda või positsioone vahetada," osutas Tamme talvise sõjapidamise nüanssidele, lisades, et üks asi on klassis teooriat kuulata, teine miinuskraadidega maastikul liikudes olusid omal nahal kogeda.

Tamme ütlust mööda on külmaga oluline katsetada ka riietust, mis võimaldaks liikumatult püsides keha soojas hoida. „Kindlasti tuleb riietuda kihiliselt, lisaks sõrmikutele hoida ligi labakud. Ületõmmatavad saapapealsed hoiavad jalgu paremini soojas kui kummikud," soovitas ta.

Õppusel lõid reavõitlejatena kaasa rühma- ja jaoülemad ning nende abid. „Meie jagu sai juhtida uus jaoülem, kel on kogemusi hädasti tarvis. Ülematel on kasulik reavõitlejaks kehastuda, võtta tankitõrjerelv õlale, nagu meie üks rühmaülem, ja näha sellest rollist, kuidas üksus toimib," selgitas Tamme.

ÜHISEL JÕUL

Järva maleva väljaõppeülema kapten Üllar Luhaste sõnul pidi õppuse aktiivne osa esialgu hõlmama ka jagude kaupa maastikul ööbimist. Kuid praeguse aja koroonariski arvestades otsustati väliharjutus maha pidada ühe päevaga ja vältida hajutatult tegutsenud jagude ööbimist üksuste kaupa ühes telgis.

„Kuigi esialgu püstitatud väljaõppeeesmärke tuli ohutuse tagamiseks vähendada, saime kõik elemendid heal tasemel sooritatud," kinnitas Luhaste. „Õppuse stsenaariumi realistlikumaks muutmisele aitas palju kaasa maleva hingekirjas oleva Nõukogude päritolu soomustransportööri BTR-80 kasutamine."

Traditsiooniks saanud õppus Talvesüda sündis 2014. aastal, kui Kaitseliidu üksikkompaniidele anti võimalus oma õppuste ideid välja pakkuda. Paidelaste algatuseks oli Talvesüda ja selle sõsar Suvesüda.

Alguses oli eesmärgiks teha õppust koos Harju malevaga, et see oleks osalejarohkem. Nüüd tehakse rohkem koostööd Kirde kaitseringkonna malevate ja Järva maleva teiste üksustega, aeg-ajalt kutsutakse ka liitlasi kaasa lööma.

Tamme tõi esile sellegi, et 2018. aastast pani õppusele õla alla Roosna-Alliku üksikkompanii liige leitnant Lauri Mäepalu. Samuti ei saanud ta tunnustamata jätta maleva noorkotkastest sirgunud noori ohvitsere ja allohvitsere, kes tulid harjutavatele kaitseliitlastele kõhklusteta instruktoritena appi näpunäiteid jagama.

SIMULAATORILAHING ÜHENDKUNINGRIIGI JA KAITSELIIDU VAHEL

Veebruari keskpaigas toimus militaarses arvutimängus „ARMA 3“ võistlus, kus Kaitseliitu esindav üksus ESTF[1] alistas Ühendkuningriikide Royal Yeomanry'ist (RY) koosneva üksuse skooriga 4 : 2.

Tekst: **TAAVI ODER**, *Kaitseliidu peastaabi side- ja infotehnoloogia osakond*

Üritus sündis Ühendkuningriikide kaitseatašeega toimunud kohtumise raames, kus UK pool esitas väljakutse pidada maha üks simulaatorilahing. Võistlus koosnes kolmest stsenaariumist: objektirünnak, linnalahing ja ööreid.

Objektirünnaku eesmärk oli objekti rünnata ja see hõivata enne, kui aeg otsa saab. Esimeses raundis oli ESTF kaitses. RY plaan oli rünnata luuremasinatega kahest eri suunast. Suhteliselt kinnise maastiku tõttu ei suutnud nad sünkroniseerida mõlema üksuse rünnaku algust, lisaks sai nende esimene üksus kontakti alguses otsustava CG löögi osaliseks, mis viis ESTF-i esimeses raundis võidule. (Pilt 1)

Teises raundis tuli ESTF-i rünnakuplaan keset rünnet ümber mängida, kui ründegrupp jäi tugeva tule alla. Kattegrupp haaras võimaluse ning alustas pealetungi vastase jaoks pimedast sektorist. Kahjuks ei suudetud ajapiirangu sees vastasest üle rullida ja raundi võit läks RY-le, olgugi et kaotused olid mõlemal poolel tasavägised. (Pilt 2)

Linnalahingu eesmärk oli põhjustada vaenlasele maksimaalseid kaotusi. Kõik kolm raundi olid väga hektilised, sest omade ja vastaste positsioonid muutusid väga tihti. Sõjaudu tõttu sai nii mõnigi sõbralik võitleja hukka omade tule läbi. Lahingus avaldasid suurimat mõju selge kommunikatsioon, olukorrateadlikkus ning erinevad granaadid, nii käsi- kui ka vintrauaalused. Esimese raundi võitis ESTF skooriga 20 : 15, teine mängiti viiki ja kolmanda kiirraundi võitis RY.

Öise reidi eesmärk oli hävitada üks kahest kütuseveokist, mis asetsesid erinevatel objektidel. ESTF-i kaitseplaan oli jätta 2/3 väest objektidele ning 1/3 kahe objekti vahele QRF-i. RY ründeplaan oli viia tähelepanu pettetegevusega lõunapoolsemale objektile ja siis rünnata põhiväega põhjapoolsemat objekti. Neil õnnestus panna QRF reageerima valele ohule, kuid nende põhiväele osutus saatuslikuks ületatav lage väli ning üks väga õiges kohas paiknenud kuulipilduja, mis tõi raundivõidu ESTF-ile. (Pilt 3)

Teises raundis oli RY kaitseplaan poolitada väed 50 : 50 kahe objekti vahel. ESTF-i ründetaktika oli imbuda vastasele külje alla, poolitades väed klassikaliseks ründe- ja kattegrupiks. ESTF peaaegu avastati vahetult enne rünnaku algust vastase patrullmasina poolt. Rünnaku alguses neutraliseeris kattegrupp kiiresti vastase patrullmasina ning ründegrupp tungis jõuliselt objekti sisse, hävitades vastase ja kütuseveoki 3 minuti ja 30 sekundiga alates esimesest lasust ning tuues lõppskooriks 4 : 2 Kaitseliidu kasuks. (Pilt 4)

Kaitseliidu peastaabi ülem kolonel Eero Rebo ütles võistlust kommenteerides, et Kaitseliit otsib alati võimalusi väljaõppekoostööks liitlastega. „Simulatsiooni kasutamine annab erinevate tasandite juhtidele võimaluse teha suhteliselt odavalt suurel hulgal taktilisi sooritusi ning neist õppida," ütles kolonel Rebo ja lisas, et vahetu osalemise kõrval on oluline ka analüüs ehk võime vigadest õppida, sest vead simulatsioonis saab palju lihtsamini andeks kui „põllul" vabatahtlikega.

Kaitseliit on Kaitseliidu kooli eestvedamisel samuti korraldamas turniiri militaarsimulaatoril, mis päädib ülekaitseliidulise finaalturniiriga käesoleva aasta lõpus Tartus, Kaitseväe Akadeemia matkekeskuses.

Täispikkuses võib lahingut näha siit: https://www.twitch.tv/videos/912295773

VIIDE:

1 Estonian Special Task Force on 2014. aasta suvel kahe Harju maleva kaitseliitlase Rando Väljaotsa ja Siim Kurvitsa loodud militaarsimulatsiooni kommuun.

VÕITNUD TIIMI KUULUSID:

Rando Väljaots,
Rasmus Tralla,
Georg Koppel,
Mihkel Pari,
Markus Hindreus,
Siim Kurvits,
Tambet Kann,
Hando Riispapp,
Sander Ojaäär,
Tõnis Ingvar Mals,
Andi Saaretalu,
Henri Luik
ja veel 2 võitlejat.

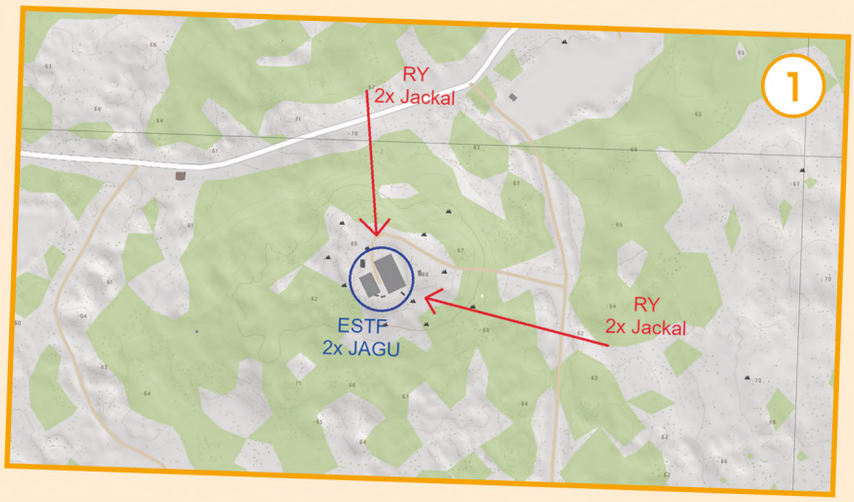

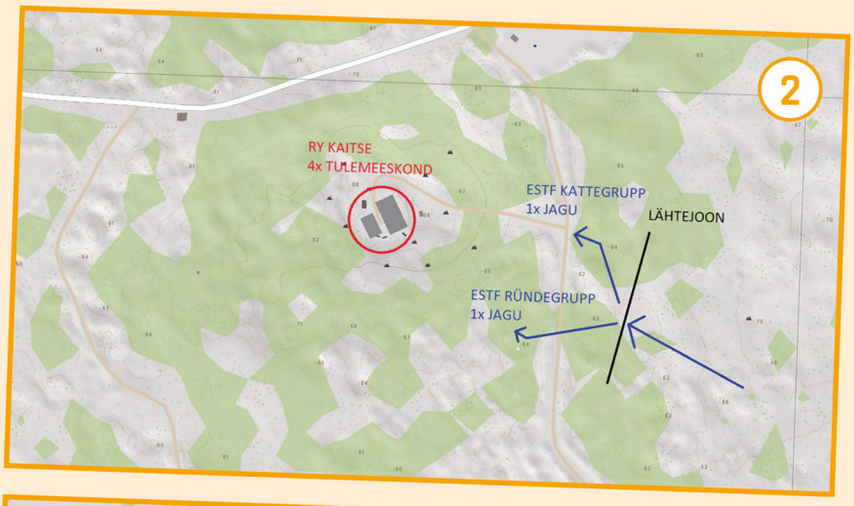

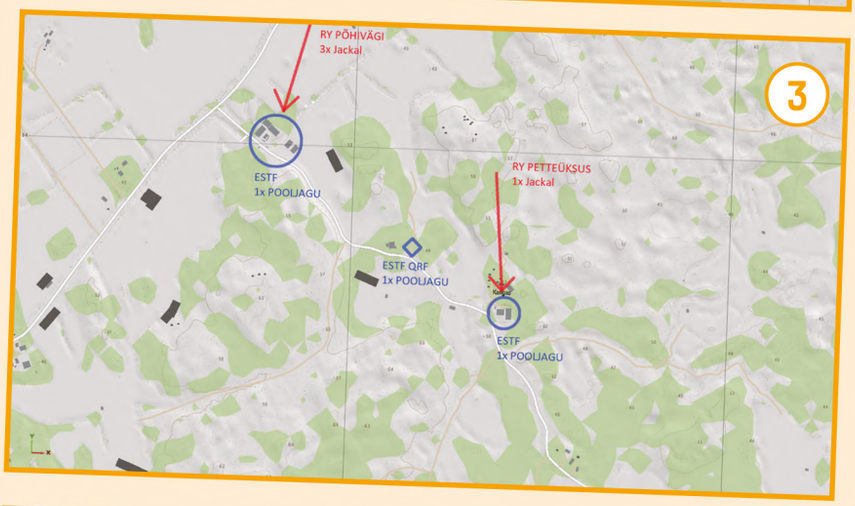

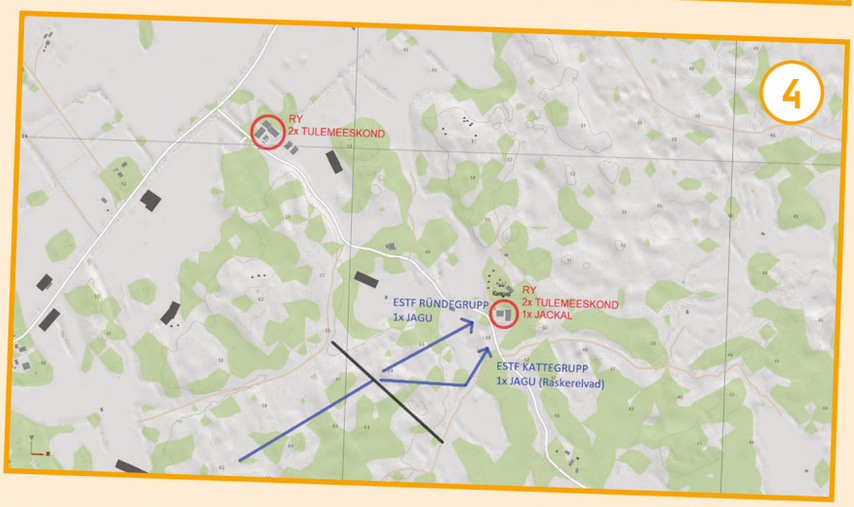

KARMEN VESSELOV

KOOSTÖÖST KODUMAIL JA IRAAGIS

Pärnumaa maleva pealik kolonelleitnant Tõnu Miil räägib läbitud operatsioonist OIR (Operation Inherent Resolve), Eesti üksuse eelolevast missioonist ning koostööst nii välismissioonidel kui ka ringkonnasiseselt.

Tekst: **GEILI PAIS,** *vabatahtlik autor*

Milline oli teie enda isiklik motivatsioon missioonile minnes?

Lühike vastus on, et minu jaoks oli see võimalus minna tegema huvitavat tööd. Selle missiooni eesmärk oli tavapärasest pisut erinev. Nimelt ei olnud tegemist puhtalt sõjalise missiooniga. Meie ülesanne oli parandada Iraagi sõjalist planeerimisprotsessi, aidata Iraagi ministeeriume ja julgeolekujõude ning nõustada neid plaanide elluviimisel.

Kuidas missiooni meenutate?

Meenub 2020. aasta 6. jaanuari hommik, kui sõitsin kodust välja, et naasta pärast puhkust Iraaki. Muuhulgas käisin veel Tallinnas kohtumas Kaitseliidu ülemaga, et kokku leppida selles, kas ma tulen Pärnumaa maleva pealikuks või mitte. Vahetult enne seda, 3. jaanuaril 2020 oli Iraagis tapetud Iraani kindral ja kui ma 7. jaanuari hommikul tagasi Iraaki jõudsin, siis oli minu osakond juba kokku pakitud. Kanada pool, kelle kindrali all ma töötasin, ja ka teised olid juba ära läinud, ainult kolm inimest olid mind ootama jäänud. Pakkisin oma asjad, nii palju kui sain, võtsin oma relvad ja oligi kõik, sõitsime helikopteriga teise baasi, kus ootasime lennukit ja lendasime Kuveiti. Lennuk maandus Kuveidis öösel ning kohe saime teada, et Iraani poolelt olid meie õhus oldud ajal välja lastud raketid. Kõik Eesti poisid jäid terveks, aga baas, kus nad teenisid, sai pihta. Põhistaap paiknes tegelikult niikuinii Kuveidis, lihtsalt aegade jooksul oli see eesmine operatsioonibaas Iraagis liiga suureks kasvanud ja kindral (OIR-i ülem) saatis hea meelega inimesed kaugemale.

Seetõttu ma alati räägingi, et sellisteks asjadeks ei saa lõpuni valmistuda. Rakettideks samuti mitte – kui me välja lendasime, siis me veel ei teadnud, et raketilöök või midagi sellist tuleb. Kui maandusime, siis oli see juba ära olnud. Sinna baasi, kus mina olin, rünnet ei tulnud, aga tuli teistesse baasidesse Iraagis. Nii palju eelhoiatus töötas, et mehed jõudsid riskikohtadest ära minna. Mulle oli väga muljetavaldavaks kogemuseks, kui kiiresti suudeti nii suur hulk personali ümber paigutada, täiesti puhtaks. Keegi seda väga pikalt ette ei teadnud ja egas selliseid plaane tegelikult olemas olnudki. Ülejäänud 3,5 – 4 kuud oma missioonist olingi Kuveidis, mis riigina on väga äge koht.

Eeloleval suvel on Iraaki minemas järgmine sats mehi. Mis on selle missiooni eesmärk?

See on NATO väljaõppemissioon ja meie kaitseliitlaste ülesanne saab seal olema turvata kõikide nende inimeste liikumist, kes baasist välja lähevad. Näiteks kohtuma ministeeriumitesse või teiste kõrgemate sõjaväelastega. Seal on väga selged turva- ja ettevalmistusreeglid. See on päris kõva töö, mis neid seal ees ootab ja kindlasti on see ainulaadne kogemus – täna meil eriti palju selliseid missioone ei ole. Oluline on aru saada, et see riik ei tööta ja seda riiki ei juhita nii, nagu me siin Eestis harjunud oleme. Ühiskonnakorraldus on teine, kogu riigi ülesehitus on teine ning inimesed on ka teistsugused ja mõtlevad teisiti. Tegelikult on Iraak väga huvitav riik – 40 miljonit elanikku, maailmas naftatootjate seas esirinnas, aga raha ei ole. Kogu naftaraha läheb otse riigi ülalpidamisse ja jääb puudugi. Euroopa mõistes suurt tööstust, põllumajandust või midagi muud sellist neil pole, kogu riigis ongi nafta praktiliselt ainuke toiteallikas.

Millised katsumused mehi ees ootavad?

Hea treenituse, väljaõppe ja ettevalmistuse pealt on oma tööd hea teha, aga keeruliseks muudab selle kindlasti väga palav kliima. Missiooni ajal nad minu arvates alla 30-kraadist kuumust ei näegi. Sel perioodil on seal palavamatel hetkedel üle 40 kraadi. Olenemata temperatuurist peab turvavarustus kogu aeg seljas ja kiiver peas olema. Nende töökeskkond on kindlasti üheks proovikiviks. Lisaks on alati oht sattuda õnnetustesse või rünnaku alla, selleks tuleb valmis olla. Reaalsuses ei saa aga ükski inimene kunagi täielikult ootamatusteks valmis olla. Ülioluline on sisse harjutada sealsed rutiinid. Isegi kui kümme korda midagi ei juhtu, ei tohi end lõdvaks lasta. Ründeoht on seal kindlasti olemas.

Kuidas sujub elu pärast tagasitulekut?

Meil on toetuse väejuhatuse toetusteenuste keskus ja ma arvan küll, et sealt saab täna piisavalt abi. On mitmeid toetusi, missiooni ajal tegeleb toetuskeskus peredega. Kindlasti »

on vale arvata, et kaitsevägi tegeleb inimestega ainult pärast missiooni. Tegelikult panustatakse nii enne missiooni, selle ajal kui ka pärast seda. Omaette küsimus on, kas Eesti sõdur läheb abi küsima, aga see on juba hoopis teine teema. Aga võimalused on kindlasti olemas ja see on oluline. Loomulikult need, kes pole enne missioonil käinud, saavad ka veterani staatuse, mis pole samuti vähetähtis.

Pärast missioonilt naasmist määrati teid ametikohale, kus te juba olete korra teeninud – Pärnumaa maleva pealikuks. Varem panustasite tõsiselt koostöö arendamisse, kuidas nüüd olukord on?

Põhilised koostööpartnerid on meil täna Lääne prefektuur ja Lääne päästekeskus. Nendega teeme koostööd igapäevaselt. Kokkupuutekohad teiste asutustega on seotud pigem konkreetsete sündmustega, näiteks tervise-ameti toetamine koroonaviiruse testimispunktides eelmise aasta alguses. Enamiku riigiasutustega, kes meil siin piirkonnas on, puutume kokku regionaalses kriisikomisjonis ja selle kaudu on kontakt olemas nende kõigiga ja ka kohalike omavalitsustega.

Milles nimetatud koostöö seisneb?

Tähtsaim on pigem see, et meil on teada suhtluskanalid ehk me teame, kuidas teineteisega vajadusel kiiresti ühendust saada. Teiseks, me teame, kuidas ja millistes situatsioonides me saame üksteist toetada. Koostöö peab olema igapäevane ja suhted peavad olema aktiivsed. Näiteks Lääne prefekti Kaido Kõplasega suhtlesime viimati eelmisel nädalal ja arutasime, kuidas saame asju veel paremini teha. Iga nädal osaleme ka Lääne-Eesti regionaalses kriisikomisjonis, kus on teemaks COVID-19 olukord ja selle probleemiga tegelemine. Üks oluline eesseisev koostööteema on riigikaitseplaan ning siseministeeriumi, kaitseväe ja Kaitseliidu tegevus selle raames. Minu hinnangul ongi hea koostöö see, kui me teeme asju koos, toetame üksteist ning infovahetus on olemas ja toimib.

Millised on ootused Naiskodukaitsele, millist koostöö arengut siin näete?

Sõjalises mõttes on naiskodukaitsjatega täna kaks suuremat kokkupuutepunkti: evakuatsiooni teema ja staabiassistendid. Need mõlemad on sellised teemad, mis ei ole veel valmis ja millega tuleb edasi töötada. Eks me Naiskodukaitse instruktorite ja juhtkonnaga suhtleme väga tihedalt ja tegeleme nende asjadega igapäevaselt. Kui küsitakse, kuidas Naiskodukaitset ja ka noorteorganisatsioone toetame või nendega läbi saame, siis ütlen alati, et me oleme ju iga päev koos. Hästi saame läbi. Isegi väga hästi. Lõpuks on ju kõik üks Kaitseliit.

Arvestades hetkeolukorda seoses COVID-19 leviku ja sellest tingitud probleemidega, mis on ringkonda ees ootamas?

Meil on täna olemas oskused, teadmised ja ettevalmistus kriisiaja paremaks üleelamiseks. Me saame jagada teistele teadmisi planeerimistegevusest, sest me oleme seda ise kogenud, kas siis kriisikolletes või õppustel. Seda sõjaväelastele õpetataksegi – planeerimist sõjalise riigikaitse vaatest. Aga seda planeerimise põhimõtet saab rakendada ka tsiviilkriiside lahendamiseks. Oluline on seista kriisile vastu üheskoos – kõigi ametkondadega, omavalitsustega ja kogu ühiskonnaga. Nii on meie võimalused kriisi üleelamiseks paremad.

Koostööd erinevate jõustruktuuridega tehakse pidevalt ka õppuste raames

KARRI KAAS

„Ajaloo praktiline väärtus on esitada mineviku film läbi oleviku projektori tuleviku ekraanile.“
B. H. Liddell Hart (1895–1970), Inglise sõjakirjanik ja strateeg

SÕDA – SEE ON KAVALUSE KULG* 2

Pataljoni staabikursuse eesmärk on õpetada staape planeerima. Kui staabis teenivad ohvitserid ja allohvitserid ei tunne kõiki planeerimise samme, võib protsess muutuda väga keerukaks ja vead tekivad juba varakult ehk planeerimise esimeses faasis. Sellest tulenevalt muutub protsess planeerimise jätkudes üha problemaatilisemaks.

Tekst: **kolonelleitnant (r) EERO TEPP**, endine *Kaitseliidu kooli staabikursuse ülem*

Juhtimisel võib kasutada põhimõtteliselt kolme erinevat juhtimisstiili. Võib juhtida võimuga, juhendamisega või autoriteediga. Juht vastutab selle eest, et igas olukorras valitakse parim juhtimismeetod.

Juhtimismooduse valikut mõjutavad ülesanne ja välised olud ning seda tuleb kohandada vastavalt olukorra nõuetele. Asjaolud, mis mõjutavad juhtimismeetodite valikut, on ülesande iseloom, olemasolevad ressursid, vajalik materjal, antud aeg, valitsev distsipliin ja meelsus jne. Juhtimisviisi võivad mõjutada ka ülemused, kolleegid ja alluvate hea käekäik. Sõjas, eriti lahingus, kus vaenlase tegutsemine mõjutab tugevalt juhtimisviisi, kerkivad esile olukorrad, kus on vajalik käskivam juhtimine kui rahuajal. Seda asjaolu tuleb arvesse võtta ja valgustada juba rahuaja väljaõppes. Juhtimine pisiasjades vähendab tihti võimalusi ja tahet kanda vastutust ja teha algatusi. Ülesanded tuleb anda nii, et nende täitjatele jääks võimalikult suur vabadus valida nende täitmisviisi. Seeläbi edeneb isiklik seotus ülesandega, mis tihti viib edule. Juhtimismeetodeid, mis soodustavad ja julgustavad isiklikku ettevõtlikkust, tuleks valida nii tihti kui võimalik.

Sihtjuhtimine peaks olema kogu juhtimise aluseks. Kiire võitluskulg, side katkemine ja tegutsemine iseseisvates väikestes üksustes on tegurid, mis sõjas asetavad suuremad nõuded kõikide tasandite juhtidele, et nad suudaksid otsuseid vastu võtta ja ülesandeid täita iseseisvalt ja omal vastutusel. Selleks, et sihtjuhtimine saaks edukaks, on vaja häid teadmisi ja kõrgelt arenenud solidaarsust. Tähtis on, et sihte ei seataks nii madalale, et need vähendaksid usku isiklikesse võimetesse lahendada ülesandeid sõjaoludes. Juht peab langetama otsuseid ja kandma vastutust, mis langeb tema osaks, ning hoiduma vahelesegamisest, mis asjatult piirab alluvate tegevusvabadust ja vastutust. Juhil on siiski peavastutus selle eest, et antud ülesanded saaksid täidetud.

Esmapilgul võib see näida raske koormana. Inimeste üle otsustamine organisatsioonide huvide raames ei ole kunagi lihtne. Aja möödudes ja kogemuste kogunedes see oskus kasvab. See on üks osa ohvitseri oskustest, mida ei tehta kunagi mõtlematult.

MAASTIKULUURE KUI „MINIOPERATSIOON“

Staabikursusel õpetati ka maastikuluure läbiviimist, mis on otsuse vastuvõtmise protsessi osa, justkui „miniooperatsioon“. Luureohvitser major Rauno Vahimets 1. jalaväebrigaadist kommenteeris maastikuluuret nii: „Kaardil planeeritud tegevused võivad sageli maastikku nähes muutuda ning selle teadmise sisendamine praktilise sooritusega oligi üks peamine eesmärk. Kursuslaste planeeritud täiendavad infonõuded (maastikuluureplaanides) ja maastikul tekkinud küsimused said ka kaheksa väljas viibitud tunni jooksul vastused lahinguplaanide täiendamiseks. Kui algselt suhtusid kursuslased pika päeva veetmisse maastikul pisut skeptiliselt, siis maastikuluure põhjal tehtud järeldused viisid kõik osalejad arusaamisele selle tegevuse vajalikkusest.“ »

* Sun Zi. Sun Bin. Sõja seadused. KVÜÕA 2001.

GUNNAR TEÄS

Õpetati, et maastikku kirjeldatakse vasakult paremale ja eestpoolt tahapoole, näidates ära silmatorkavad objektid ja asjad, millele käskudes viidatakse. Kõik orientiirid tuleb ära nimetada koos nende tähtsuse põhjusega, näiteks „küngas (koordinaat 123 456) – meie kogunemiskoht".

Õppurid tõdesid, et tähtis on kuulda seda, mida kõneleja tahab öelda, mitte aga seda, mida kuulaja tahab kuulda. Selleks on vaja hoolega tähele panna, mida öeldakse. Samaväärselt oluline on see, et luureinformatsioon esitataks võimalikult selgelt ja üheselt mõistetavalt. Teave stiilis „sealt küngaste vahelt tuleb igavene hunnik tanke" on umbes sama kasulik kui onu Volli kinganumber. Vaja on fakte, fakte ja veel kord fakte.

Luurele kulutatud aeg on harva raisatud. Aeg on siiski alati kõrges hinnas. Seepärast: kui luure on võimalik, tuleb seda planeerida. Enne luurele minekut peavad ülemad:

- uurima kaarte ja, kui võimalik, õhufotosid, et saada maa-ala kohta võimalikult palju informatsiooni, näiteks sobivad vaatluskohad, takistused jne;
- tegema ajaarvestuse veendumaks, et pärast luuret jääb veel piisavalt aega nende enda ja nende alluvate käskude ettevalmistamiseks ja andmiseks;
- teadma täpselt, mida nad otsivad, näiteks rünnakuks sobivat kogunemispaika ja alguspunkti, kaitse korral head varjumispaika jne.

Ükskõik millise luure ajal peavad kõik pöörama erilist tähelepanu varjumisele, et mitte rikkuda üllatust.

Staabikursuse luureohvitseride ja allohvitseride (S2) väljaõpet hindas major Vahimets kõrgelt: „Olles teist aastat järjest aktiivselt selle kursusega seotud, meeldib mulle kõige rohkem, et kursus on ajaga läinud aina paremaks – sisu, instruktorid, planeerimine-tagamine. Meeldis, et kursuslased olid motiveeritud ja tahtsid õppida. Selle seitsme nädalavahetuse jooksul saadud teadmisi oligi palju. Ilmselt kõik ei jäänud ka meelde/kätte, ent see on tegelikult hästi. Eesmärk minu jaoks polnudki koolitada VALMIS luureohvitseri/-allohvitseri pataljoni staabile. Siinkohal tuleb mängu praktika, mida lõpetanud tegema peavad. Ei saa ega tohi jääda sellele tasemele pidama, vaid staabitöö protseduure harjutades muututakse vilunumaks ning loomulikult tuleb selle kõige kõrvale ka ise juurde lugeda. Nagu öeldud, polnud mul plaanis koolitada küll valmis S2 isikuid, ent kindlasti on kõik S2 valdkonnas kursuse lõpetanud võimelised rahuaegse S2 kõrval õpitut edukalt praktikas rakendama."

SÕDA EI TUNNE HALASTUST

Ajaloo vältel on alati püütud saada oma kavatsetavatele tegudele kinnitust teispoolsusest. Selleks on välja kujunenud väga põhjalikud ja keerulised süsteemid nagu astroloogia ja liisuheitmised. Arvamus, et tänapäeval need on kadunud, ei vasta tõele. On teada näiteks Hitleri vankumatu usk astroloogiasse ja müstikasse. Vastase ära petmise all mõeldakse ka näiteks oma jõudude suuremana või vastupidi nõrgemana näitamist või kõikvõimalikke teisi tegevusi vastase valede järelduste tegemiseks. Siia alla mahub manööverdamine, desinformeerimine, ka heliefektide kasutamine.

Kapten Juhan Aus 1. jalaväebrigaadist oli staabikursuse luureõppe instruktor ja mentor, kes toetas kursantide erialast arengut, tegeledes nendega personaalselt, praktilistele näidetele ja isiklikele kogemustele tuginedes. Selle tulemusena olid kursusel osalevad luureohvitserid ja -allohvitserid sõjaaja mõistes valmis täitma pataljoni luure planeerimise ülesandeid.

Otsuse vastuvõtmise protsessi käigus mõistsid luureohvitserid, et sõda ei tunne halastust. Siin on vaid üks eesmärk – võita vaenlane. Iialgi aga ei saa niisugustel, kes tulevad vallutama võõrast maad ja rõhuma teist rahvast, olla sedavõrd suur eesmärk nagu inimestel, kes kaitsevad oma kodumaad, oma vabadust. Igale rahvale on tema kodumaa pind püha. Ja seda kaitstakse, vihates vaenlast ja tundmata tema vastu halastust, olgugi et vaenlased oma väljanägemiselt on niisamasugused kahejalgsed nagu sina ise.

USA esimene kaitseminister James Forrestal jagas Pentagoni luureosakondades teenivatele ohvitseridele väikseid trükitud seinaplaate. Nendel seisis sõnum: „Inimese tehtud otsus on täpselt nii hea kui luureinformatsioon, millel see otsus põhineb." Ohvitsere külastades vaatas ta alati, kas tema plaat on seinale pandud.

Olukorral on mitu erinevat külge, hulk valikuvõimalusi ja sama palju võimalikke tagajärgi, millega luureohvitser leppima peab. Siinkohal võiks ära tuua operatsiooniotsuse küünilise definitsiooni: „See on otsus, mis põhineb puudulikul luureinformatsioonil ja mille tagajärjeks on ellujäämine, surmasaamine või täielik ükskõiksus pool tundi hiljem." Tähtis on olla asjaga seotud, aga mitte sellesse mässitud. See on väike, kuid oluline erinevus.

Staabikursuse tuletoetusohvitserid said põhjaliku väljaõppe kaudtule planeerimisest. Tuletoetusohvitseride major Rauno Viitmanni ja kapten Tanel Tatsi põhjalikud erialased teadmised aitasid pataljoni staabikursusel osalejail paremini mõista kaudtule tähtsust manööversõjapidamises lahinguväljal alates üldisest kontseptsioonist kuni detailideni välja.

Siit tuleneb ka küsimus, millised on staabiohvitseri ühisnimetajad. Need on omased paljudele suurtele juhtidele ja planeerivatele ohvitseridele minevikust. Esimene on võime äratada usaldust ja kindlustunnet. See ei sünni ühestainsast teost, tärnikesest õlal või kaitseväes teenitud ajast. See algab oma ameti valdamise tõestamisega, olgu siis tegu kas suurtükkide, laevade, lennukite või millega iganes. Näiteks tuletoetusohvitseri võime näidata oma oskusi ja teadmisi innustab teisigi. Tema käske täidetakse meelsasti, kui usutakse, et tal on õigus.

Normandia invasiooni veteranid meenutavad: *„Me lasime tõusul end kaldale kanda, siis tormasime lainemurdja taha varju. Taevast sadas miinipilduja- ja suurtükimürske; lärm ja hais olid kohutavad. Meie ees oli 400 jardi jagu liiva, siis kõnnitee ja veel 400 jardi järsakuni. Raske on kirjeldada, kui kaitsetuna sa end tunned. Teisel pool liivaranda oli üks kolonelleitnant varjupaiga kindlustanud. Me püüdsime jooksmiseks julgust koguda, kui meie kompaniiülem kolonel Canham käratsedes randa jõudis. Tema parem käsi oli tabamuse saanud ja rippus kaelas, aga sellele vaatamata jooksis ta kolonelleitnandi juurde ja karjus: „Too need kuradi mehed rannast ära!" See süütas minus tule. Tõenäoliselt tundis ta* »

hirmsat valu, aga kui tema sellega hakkama sai, saame ka meie.“

Staabikooseisus olevatele pioneeriohvitseridele õpetati ja harjutati pioneeriplaanide planeerimist ja seda, kuidas neid integreerida manööverüksuste plaanidesse.

Pioneeriohvitser kapten Timo Leppik Kaitseväe Akadeemiast väljendas oma mõtteid järgmiselt: „Staabikursus oli õpetlik nii kursuslastele kui instruktoritele (loodetavasti ei räägi ma ainult enda eest, vaid ka teised tundsid sama). Pioneeriohvitseride rollis olnud õppurid said kindlasti hea kogemuse vaadata enda erialast väljapoole – st näha laiemat pilti. Igal tasandil on ja jääb üheks proovikiviks pioneeritoetuse sidumine lahinguplaaniga. Loodan, et kursuslased on selleks valmis. Minu hinnangul olid staabikursuse õppenädalavahetused väärtuslikud. Eriti ilmekalt näitas maastikuluure, et pioneeride hinnang ja ekspertarvamus võib oluliselt mõjutada lahinguplaanide tegevusvariandi valikut/kujunemist. Juhtimispunkti õpe, mida viis läbi major Lauri Teppo, presenteeris värvikalt, et pioneeride roll ei piirdu ainult planeerimisega, vaid ka adekvaatse erialase olukorrateadlikkuse tajumisega lahinguväljal, nii horisontaalselt kui vertikaalselt, mis on kriitiline lahingukeskusele, et toetada ülema plaani elluviimist.“

Toon ühe tüüpilise näite juhtumist, mis leidis aset Bulge lahingu ajal 1944. aastal. *„Järgmisel päeval, 23. detsembril, olid 2. soomusdiviisi peajõud vaevalt edasi liikuma hakanud, kui juhtiv Kampfgruppe seisma jäi. Ülem kandis ette tugeva kaitsega teetõkkest. Ettekandes kaheldes läks von Luttwitz ise asjaga tutvuma ja leidis ainult kerge barrikaadi. Ta lasi ülema kohapeal lahti ja pärastlõunal võis edasiliikumine lõpuks alata …“*

Siiski on ka relvade, üksuste miiniväljade jne asukohtade kohta täpset infot raske saada, isegi kaasaegset tehnoloogiat kasutades. Palju sõltub endiselt patrullimisest ning isegi siis jääb piltmõistatus lõplikust lahendusest kaugele.

LASKEMOONA ORGANISEERITAKSE, AGA INIMESI JUHITAKSE

Staabikursuse tagalaõpe on oma funktsioonilt elutähtsal kohal. Kindralmajor söör Jeremy Moore’i vestlusest Michael Nicholsoniga pärast Port Stanley lahingut: *„Niipea, kui meie meestel oli tagala, olid nad võimelised edukalt tegutsema /…/ asi läks üle kivide ja kändude /…/ kui avaneb võimalus, pead sa sellest kinni haarama ja tegutsema, aga kui sa juba nii kaugele oled läinud, pead üles ehitama ka vajaliku tagalasüsteemi, et saaksid lahingusse astuda /…/ enne Port Stanley lahingut kulus tükk aega tagala ülesehitamisele /…/ te kuulsite ja nägite palju suurtükituld, aga me ei saanud enne lasta, kui olime laskemoona eesliinile saanud /…/ meie vägedel oli piisavalt laskemoona /…/ kuid me pidime leidma tasakaalu kahe asja vahel – meie vägede suutlikkus olukorrale vastu panna ja ideaalne kogus laskemoona, et lahingut väga pikalt pidada /…/ nagu Wellingtoni hertsog peale Waterloo lahingut ütles: „See oli pääsemine üle noatera.““*

Lääne maleva pealik major Andres Välli, kes oli instruktoriks tagalaõppel, andis järgmise hinnangu: „Staapidest oli minu arust kõige tugevam tagala, kes arvestas kõige rohkem planeerimistegevuse käigus tehtud tähelepanekute ja suunistega. Missiooni analüüsi tehes tuleks kindlasti eelnevalt harjutada käsust olulise info välja toomist, lasta teha seda sektsioonide kaupa ning kõik staabid koos läbi käia, mis info keegi leidis ning miks ta arvab, et see on oluline info. See aitaks aru saada, mismoodi konkreetne info on oluline tegevusvariantide väljatöötamisel ning eriti kompaniiülematele püstitatud ülesande täitmisel.“

Sageli on esimeseks küsimuseks, kas organiseerimisvõime ja selle juhtimine on erinevad asjad. Selle üle olen kaua mõelnud. Riviohvitserid vastavad enamasti „ei“, tagalainimesed aga kalduvad ütlema „jah“. Mõlemal on õigus. Kõige tabavamalt kirjeldas seda Ameerika erukindralleitnant John F. Forrest, kes on ise olnud nii välikomandör kui tagalaohvitser: „Laskemoona organiseeritakse, aga inimesi

LIIS LÄTTING

juhitakse. Ohvitser peab suutma mõlemat teha ja parimad ohvitserid teavad, millal kumbagi oskust kasutada.“

Kaitseväes valitseb usk, et nii organiseerimis- kui juhtimisoskused on õpitavad, ning pakutakse laialdaselt võimalusi nii akadeemiliseks kui praktiliseks tegevuseks. Nooremohvitseri staatus tähendab eelkõige õppimist, oskuste arendamist ja võimalust demonstreerida oma oskusi ja teadmisi tasemel, mis lubab suurema vastutuse usaldamist. Ükski teine elukutse ei paku nii suurt vastutust nii kiiresti. Üheski teises ametis ei usaldata oma juhti rohkem. See kehtib nii ohvitseride kui allohvitseride kohta.

On koolkondi, mis peavad sõjaväge niivõrd sarnaseks töösstusega, et mõlemat süsteemi saab edukalt „majandada“ samade oskuste ja võtetega. Samad koolkonnad arvavad, et kõik asjad on kvantifitseeritavad, mõõdetavad ja mõistuspärased. Inimesi juhitakse, aga asju majandatakse, näiteks tagala organiseerimine. Väga vähesed juhatuse koosolekud, tootmisliinid, reklaami- või müüginõupidamised eeldavad, et inimesed oleksid valmis surema. Vaid väheseid lahingusituatsioone saab esitada tabeli või graafiku kujul. Tagala planeerimine ja organiseerimine, nagu poliitikagi, on üldise nõusoleku saavutamise ja võimalustega kohanemise kunst. Tagalaplaani kavandamine ja korraldamine on kunst luua teenistusvalmis järgijaskond ühise eesmärgi nimel, mis võib tunduda võimatuna. Ohvitser vajab oma töös mõlemat oskust. Ainult vähesed saavad „suurteks kapteniteks“, aga juhid võivad olla kõik.

Kokkuvõtvalt: staabikursuse väljaõppe hea läbiviimine on minu esmane prioriteet, see valmistab meid ette võitluseks. Juhtidena on meie püha kohus tagada, et ükski sõdur ei langeks lahingus sellepärast, et ta pole saanud korralikku väljaõpet.

Väljaõpe on valmisoleku nurgakivi ning usutava ohuallika ja võimeka kaitse vundament. Väljaõpe on vahend, mille abil sõdurid ja juhid arendavad oma sõjapidamisoskusi ning harjutavad ühiseid tegevusi, mida lahingus vaja läheb. Üksuse väljaõppe ülesanne on valmistada sõdureid, ülemaid ja üksuseid ette lahingusse astumiseks, võitluseks ja võiduks kuitahes pingelises lahingus ükskõik kus ja millal.

Kui kõrgemad ülemad määravad väljaõppe suunad ja eesmärgid, on pataljoni, kompanii ja rühma tasandi ohvitserid ja allohvitserid need, kes tagavad iga väljaõppetegevuse korraliku planeerimise ja järeleandmatu täideviimise:

- väljaõpe keskendub meie sõjaaegsetele ülesannetele;
- väljaõpe on meie prioriteet;
- varustuse hooldusel on oluline koht meie väljaõppekavas;
- iga sõduri, ülema ja üksuse väljaõppekava tuleb hoolikalt planeerida, hoogsalt täide viia ja põhjalikult hinnata.

Kursuse lõpetaja leitnant Andre Uibos kommenteeris kursust nii: „Olen ka varasemalt osalenud pataljoni staabitaseme õppel, aga see Kaitseliidu kooli kursus pani küll korralikult proovile, andis piisavalt hea teooria ja praktika ning oli lühikese aja kohta põhjalik. Minu kogemuse järgi Alust on see ka heas mõttes üks raskemaid kursuseid Kaitseliidu koolis.“

VÄLJAÕPE PEAB OLEMA INTENSIIVNE JA PAINDLIK

Kursust planeerides on mul alati küsimus, kuidas efektiivset ja tulemuslikku väljaõpet organiseerida. Väljaõpe peab alati olema hästi ettevalmistatud ja fantaasiarikas. Halvasti ettevalmistatud väljaõpe on hävingu eelduseks, mitte ainult sellepärast, et siis on ka õppetunnid halvad, vaid ka seetõttu, et see tekitab usaldamatust selle eest vastutavate ülemate vastu. Väljaõpe peab alati olema asjakohane, nõudlik, fantaasiarikas ja realistlik.

Väljaõppe aeg ja ressursid on alati piiratud. Mitte ainult seetõttu, et oma rangeid piiranguid seab suur hulk kohustusi, mida täitma peab. Väljaõppe hoolikaks planeerimiseks selgete ja saavutatavate eesmärkidega tuleb olemasolevat aega ja ressursse täielikult ära kasutada. »

Lahinguedukuse huvides peab väljaõpet pidevalt jätkama, et arendada ja säilitada võitlusvalmis sõdureid, juhte ja üksusi, kes suudavad täita antud ülesandeid määratud tasemel. Väljaõppevajadus kehtib ka sõja ajal (eriti lahingupiirkonnas). Väljaõpe sisendab eneseusaldust, soodustab meeskonnatööd, süvendab ühtekuuluvustunnet ja tõstab sõdurite, juhtide ja üksuste professionaalsust.

Kaitseliidu kooli staabikursuse väljaõpe peab kõikides etappides olema intensiivne. See peab olema arukalt korraldatud, et igaüks, ka kõige viimane sõdur, mõistaks temalt nõutavate jõupingutuste vajadust.

Staabiprotseduuride õpetamine on iga instruktori esimene ja kõige tähtsam töö. Õpetamise tuum seisneb näitamises, kuidas enda jaoks õppida ja aru saada. Õpetamine või õpetatav olemine on iga õpetaja oluline kohustus. See ei pea alati olema klassiruumis tunni läbiviimine, kuid õpetamine on see siiski. Instruktoriks saamine eeldab teema teadmist, inimeste tundmist ja suhtlemisoskust. Kõik on võrdselt tähtsad. Vähe on neid teemasid, mis selgeksõpituna ei avalda mingit mõju käitumisele. Oluline on see, mis jääb meelde.

Sokrates ja Aristoteles, kaks ajaloo suurimat õpetajat, kasutasid inimeste juhtimiseks teadmiste valgusse sarnaseid mooduseid: eeskuju ja küsimus. Nad olid ise eeskujuks ja valmis surema selle nimel, et õppetund selgeks saaks. Nad mõistsid, et inimesed õpivad ise ning neid ei saa „õpetada“. Kui õpilane suudab informatsiooni seedida nii, et see talle mõistetavaks muutub, on õpetaja oma eesmärgi saavutanud. Õpilane oskab nüüd teha midagi, mida ta enne teha ei osanud.

Seega väljaõpe on pidev protsess. Inimressursside vähesus ja tagala piiratud võimalused nõuavad väljaõpperessursside parimat võimalikku jagamist. See ei ole sugugi lihtne ning tahes-tahtmata tuleb aeg-ajalt kompromisse teha, kuid ainult hoolsa planeerimise abil saab piiratud ressursse kõige paremini ära kasutada.

Kui kõikide ülesannete ulatus ja olemus on teada saadud, on vaja arvestada, kui palju aega igaühele neist kulub. Alati on nii, et kõige tegemiseks aega ei jätku. Siis peab panema kõik oma kontrolli all olevad ülesanded lühemaajalisse ja pikemaajalisse tähtsusjärjekorda. See on oluline plaani koostamiseks ja tagab selle, et läbiviijat ei lööda jalust, kui mingi ülesanne tühistatakse ja õppeaega jääb üle või saadakse vältimatu lisaülesanne väga lühikese etteteatamisega.

Suurem osa staabi väljaõppest toimub kinnitatud õppekava raames. Seepärast peab kursuse ülem pidevalt instruktoreid ja kursuslasi informeerima väljaõppe seisust ja sellest, millele tuleks rohkem või vähem rõhku panna, et saavutada nõutud tase. Aeg on kõige kallim vara ja alati on vaja teha kompromisse. Instruktorid peavad alati suutma väljaõpet analüüsida, et jätta välja ebatarvilikud kordamised, mis lõpuks tüütuks muutuvad. On siiski teatud kohustuslikud normid, mis igal aastal saavutada tuleb – eriti staabikursuse eesmärgid ja lõpptulemid, mida saavutada tahetakse. Suurepärane instruktor paistab teiste hulgast silma just sellega, kuidas ta need normid saavutab.

Väljaõppe nii tõhusaks kui ka lõbusaks muutmise võimalusele seavad piiranguid ainult kõikide tasandite ülemate kujutlus- ja algatusvõime piirid. Et olla tõhus, peab väljaõpe olema progresseeruv. Läbiproovitud ja edukas progresseeruva väljaõppe meetod on minu hinnangul alljärgnev:

- väljaõppematerjalide hoolikas läbilugemine;
- materjali esitamine ja demonstreerimine;
- arutelu, sealhulgas mudelõppused;
- taktikalised õppused ilma üksusteta.

Väljaõpe peab olema üksuse esimene rahuaegne prioriteet – see on valmisoleku nurgakivi.

Staabikursuse eestvedajana on mulle tähtsal kohal ka administratsioon ja organiseerimine. Staabikursuse korraldamine on kõikide nende sõjaväeliste küsimuste lahendamine ja täideviimine, mis ei kuulu taktika ega strateegia alla, peamiselt logistika ja kaadriküsimuste alal. Olen õppinud, et korraliku administratsiooni printsiipideks on:

- ettenägelikkus. Korralik planeerimine ja ennetamine;
- kokkuhoidlikkus. Olemasoleva elavjõu, varustuse ja transpordi kõige tõhusam kasutamine;
- paindlikkus. Suutlikkus kohaneda taktikaliste plaanidega, mis paratamatult tihti muutuvad;
- lihtsus. Mida lihtsam plaan, seda kergem on sellest aru saada ning seda parem on seda kohandada vastavalt muutuvale olukorrale.

Niisiis tehke olulised asjad kõigepealt. Kursuse ülemal pole aega kõike ise ära teha. Iga tagalaalast toetav persoon peab arukalt otsustama, mis on kõige olulisem. Ülejäänud aja peaks kursuse ülem kulutama vähemolulistele asjadele.

SILVER HINNO

Ning lõpuks mõelge, kui palju tuleb paika panna väljaõppega – jälle võib öelda, et armastusväärsus ei asenda vaprust. Üks elutark lahingus käinud veteran ütles kord nii: „Sõdureid pole võimalik lollitada! Nad tunnevad ära raske väljaõppe ja lepivad sellega. Aga nad ei usu kunagi mingit jama, mille nende kaine mõistus väidab olevat tobeda või aegaraiskava.“

Ei rahu ega sõdu saa võita ideoloogiaga. Võidavad või kaotavad ikka inimesed. Ohvitseri esmatähtis kohustus on inimesi arendada ja õpetada ning nende andekust maksimaalselt ära kasutada. Eesmärgiks on ehitada paremat ja tugevamat Kaitseliitu.

Veel üks mõte ohvitseri ja tema alluvate kohta – kui ohvitser tõesti oma tööd teeb, püüavad ka tema alluvad oma tööd teha. Kui instruktor on neid hästi õpetanud, võib ta neile ülesande anda ja lasta neil selle täita. Juhendamist on vaja ainult niipalju, et tagada nende hakkamasaamine ülesandega ilma sinu abita.

Kokkuvõtteks. Ükski masin, tööpink ega relv ei käivitu iseenesest, kõik masinavärgid on loodud inimese poolt, seega on ülitähtis see, mis eesmärkidega me tehismaailma loome, mis eesmärkidel ning millal seda kasutame ja lõpuks, kuidas me inimestesse suhtume. See kõik sõltub meie moraalitasemest ja väljaõppest ning ettevalmistusest. Eesti Kaitseväe taasloomise algaastatel oli kaadripoliitika suunatud kvantiteedi tootmisele, kuid praegune kogemus näitab seda, et kvaliteet lööb varem või hiljem kvantiteedi üle.

Kommentaar

PATALJONI STAABIKURSUSEL ON KINDEL KOHT KAITSELIIDU RESERVOHVITSERIDE KARJÄÄRIS

Tekst: **kolonelleitnant MEELIS PERNITS**, *Kaitseliidu kooli pealik*

Pataljoni staabikursus (PatSK) on pataljoni staabiohvitseri ja -allohvitseri lahingutegevuse planeerimise täiendusõppeks. Kursus on mõeldud Kaitseliidu lahingugrupi (LGr) staapidesse ja sõjaaja malevate staapide staabiohvitseri ja allohvitseri ametikohale määratud isikutele.

Kursuse läbimisega luuakse tingimused arendada SA staapide eriala täitjatel enda võimekust, mis aitab staabil kui tervikul efektiivsemalt kaasa aidata organisatsioonile pandud ülesannete täitmisele.

Kursuse põhieesmärk on anda kursuslasele teadmised pataljoni lahingutoimingutest, staabitöö protseduuridest ning tehnikatest, võimaldamaks kursuse läbinul täita staabiohvitseri ja allohvitseri ülesandeid pataljoni lahingutegevuse planeerimisel ning pataljoniülema otsuse vastuvõtmise toetamisel sõjaajal.

Kursuse osaeesmärk on anda kursuslasele baasteadmised sõjapidamise (sh manööversõja) põhimõtetest ning maaväe lahingutegevuse alustest lahingutegevuse planeerimisprotsessis staabiohvitserina ja -allohvitserina osalemiseks.

Lõpptulemusena on kursuslane saanud praktilise kogemuse staabitöö tehnikate ja protseduuride rakendamisest pataljoni lahingutegevuse planeerimise protsessis planeerimiskeskuses (PlanKe) ja lahingukeskuses (LaKe).

Pataljonistaabi kursus on siiani olnud pidevas arengus ja kursuse ülema Eero Teppi käe all kogu aeg täiustunud. Esimene kursus kestis 6 nädalavahetust ning kursuslased said sealt teadmised ja esialgse kogemuse OVP-st, täites kindlat funktsiooni pataljoni staabis. Teine kursus (2020) kestis 7 nädalavahetust ning OVP-le lisandusid teenistus ja ülesanded LaKe-s. Pärast viimast kursust ja juba selle käigus analüüsis kursuseülem toimunut ja, võttes arvesse parimat praktikat, asus juba õppekava muutma ning kursust veelgi paremaks arendama. See töö jäi kahjuks pooleli ja nii mõnedki head mõtted kinni püüdmata.

PatSk on aga kindel koht Kaitseliidu reservohvitseride karjääris ja täiendkursusena on see igati vajalik kõikidele staabi liikmetele. Loodetavasti suudame selle kursuse viia vastavusse KVA PSOK kursusega ning suudame uuendatud pataljonistaabi kursusega alustada 2021. aasta teises pooles.

KUIDAS UKRAINA „SEPARATISTID“ EESTIT TEGID

22. veebruaril 2014 ehk kolm päeva pärast võimuvahetust Ukrainas toimus nn separatistlikus Harkivis Ukraina kõigi tasandite saadikute nõupidamine, kus Moskva-meelsed poliitikud otsustasid „konstitutsioonilise korra tagamise Kagu- ja Lõuna-Ukrainas ja selle taastamise Kiievis“.

Tekst: **TOOMAS ALATALU**, *politoloog*

Sündmust, mille tagajärjed räsivad Ukrainat tänase päevani, võib aga näha peegeldusena või pigem kõverpeegeldusena meie oma lähiminevikus toimunust.

Ent hakakem ajavoolus tagasi liikuma.

See on pigem juhuslikku laadi kokkusattumine, aga Harkivi kogunemine toimus veebruarikuus. Ja veebruari võib pidada Eesti Vabariigi kuuks nii iseolemise kui suure poliitika tegemise ja selles olemise mõttes. Ma ei räägi ainult vabariigi väljakuulutamisest 24. veebruaril 1918. See maeti sõna otseses mõttes suure poliitika alla, täpsemalt öeldes tuli sellel varjuda edasinihkunud Saksa keisririigi vägede eest. Ent seda häälekamad oldi sõja lõppedes, kui 9 kuu vanusest iseseisvusmanifestist sai riigi kiire kokkupaneku kannustaja.

2. veebruaril 1920 üllatas ei-tea-kust tekkinud Eesti Vabariik maailma esimese rahulepingu sõlmijana Nõukogude Venemaaga. Viimase valitsev režiim vajas seda tol hetkel isegi rohkem kui tema pisike ja impeeriumis olemisest keelduv naaber – end terroriga määrinud bolševikud vajasid

hädasti tõendit oma parketikõlblikkusest ja Tartu rahu sobis selleks igati.

Järgmise veebruarikuu sündmusena mainiksin Eesti ja Venemaa teist piirilepingut, mille välisministrid Urmas Paet ja Sergei Lavrov kirjutasid alla 18. veebruaril 2014 Moskvas.

Teadu oli samade meeste poolt 18. mail 2005 Moskvas allkirjastatud esimene piirileping samuti geopoliitiline, ent seda aduti vähem – Kreml kalkuleeris siis ju näiliselt üksnes naabrite vahel, ent kuna nood ise välistasid omavahelise koostöö, lubas Moskva algul piirilepingut Lätile, siis ütles selle järsult üles ja tegi kiirelt piirilepingu Eestiga. Preambuli lisamisele viidates võeti sellelt allkiri tagasi.

Poolteist aastat hiljem nõuti Riialt sama mida Eestiltki ehk nende 1920. aasta lepingu mittekajastamist, mis tagas lepingu allakirjutamise ja ratifitseerimise märtsis 2007. Kui lisaks meenutada, et Putini kurikuulus Kremliga-tuleb-arvestada-kõne kõlas Münchenis veebruaris 2007 ja konfliktitsemine suurriikide vahel läks lahti meie „pronksiööga“ aprilli lõpus 2007, siis jõudsid lätlased sihile viimasel õigel hetkel.

PROPAGANDA SUURMEISTRID

Tagantjärele tõdemus on mõistagi see, et Kreml on osanud kasutada olümpiamängudele langenud tähelepanu – augustis 2008 vallandati agressioon Pekingi mängude avapäeval, veebruaris 2014 algas sõda Sotši mängude lõpupäevil ehk igal juhul ajal, mil oli meeldiv korrata: olümpia – see on rahu.

Alates novembrist 2013, kui Ukraina president Janukovõtš tegi pöörde Euroopa suunalt Venemaa suunale ja algas Euromaidan, oli Euroopa pinget täis.

Kreml toetas Janukovõtšit igati ja oli omamoodi ime, et 24. jaanuaril teatati Moskvast Eesti-Venemaa piirilepingu eesseisvast allakirjutamisest. Rahusõnum missugune ja kõigile. Mõistagi olid Kremlil selleks ajaks paigas kõikvõimalikud variandid Krimmi ja Novorossija ehk siis Ukraina lõunaosa Donbassist Pridnestrovjeni (Moldova) hõivamiseks.

Otse öeldes valmistuti Ukraina-Venemaa piirilepingu rikkumiseks ja liialt varajaste kahtlustuste tekke vältimiseks polnud midagi paremat kui sõlmida kärarikkalt uus piirilepe. Kord ebaõnnestunud Eesti-Venemaa leping sobis selleks ideaalselt.

18. veebruaril 2014 voolas šampanja Moskvas ja Tallinnas ning kõlasid trompetid peaaegu kõigis suure poliitika kabinettides.

Pealegi olid teada kohe-kohe algavad kõnelused Ukraina presidendi ja opositsiooni vahel, mida vahendajatena toetasid Poola, Prantsuse, Saksa välisministrid ja Venemaa presidendi eriesindaja Vladimir Lukin. Rõhutagem: ka Venemaa, sest – ja seda tuleb pidada Kremli propaganda suursaavutuseks – kui praegu silmata neid sündmusi puudutavat kirjandust, siis Venemaa ehk Lukini osalemist peaaegu ei mainita!? Ehkki tema nimi on trükitud 21. veebruari lepingu tekstile, puudub tema allkiri, mida ta erinevalt teistest mainitud osalejatest ei andnud. Lukin on seda selgitanud kahel moel – tekst olla viimasel hetkel muutunud (mida teised osalised eitavad) ja tal polevat olnudki volitusi alla kirjutada. Nii või teisiti on Venemaa osalemine mainitud kõnelustes ja lepingu sünnis fakt, mille mahavaikimine on arusaamatu ehk ühele asjaosalisele kasulik propaganda.

REVOLUTSIOONI VALEM

On teinegi mahavaikitav sündmus ja dokument. Kolm aastat tagasi samal teemal kirjutades võis märksõna „Ukraina kõigi tasandite saadikute Harkivi nõupidamine 22. veebruaril 2014“ guugeldades saada 5–6 vastust, selle artikli kirjutamise aegu pakuti vaid ühte ja ümmargust.

Samas – **kõigi tasandite rahvasaadikute kongress on ju puhas Eesti** »

Moskva-meelsed 2014. aastal Donetskis lippude all

ANDREW BUTKO/WIKIPEDIA

värk ja taasiseseisvumist meenutades tuleb kõigile meelde Ülo Nugise juhtimisel toimunud üritus Tallinna Linnahallis 2. veebruaril 1990, kus 3090 rahvaesindajat ütles selgesti „jah“ Eesti iseseisvumisele. Seda enne Eesti Kongressi ja viimase Eesti Ülemnõukogu kogunemist.

Linnahalli kogunemine oli vaieldamatult uus sõna legaalseid võitlusvorme kasutavates revolutsiooniprotsessides ja selle avaldus leidis kohest kiitust USA valitsuselt. Nagu säärastes masse kaasavates protsessides ikka, leidis Eesti iseseisvuslaste uus ja toimiv taktika ülevõtmist ka vastasleeris – veel samal, 1990. aastal kogunesid Tallinna, Kohtla-Järve, Narva ja Sillamäe Moskva-meelsed rahvasaadikud, seejärel peeti ühisistungeid Läti (Riia, Daugavpils, Liepaja) ja Leedu (Šalčininkai, Klaipeda) interrindlastega, samuti mõttekaaslastega Venemaal (Ivangorod, Kingissepp, Slantsõ).

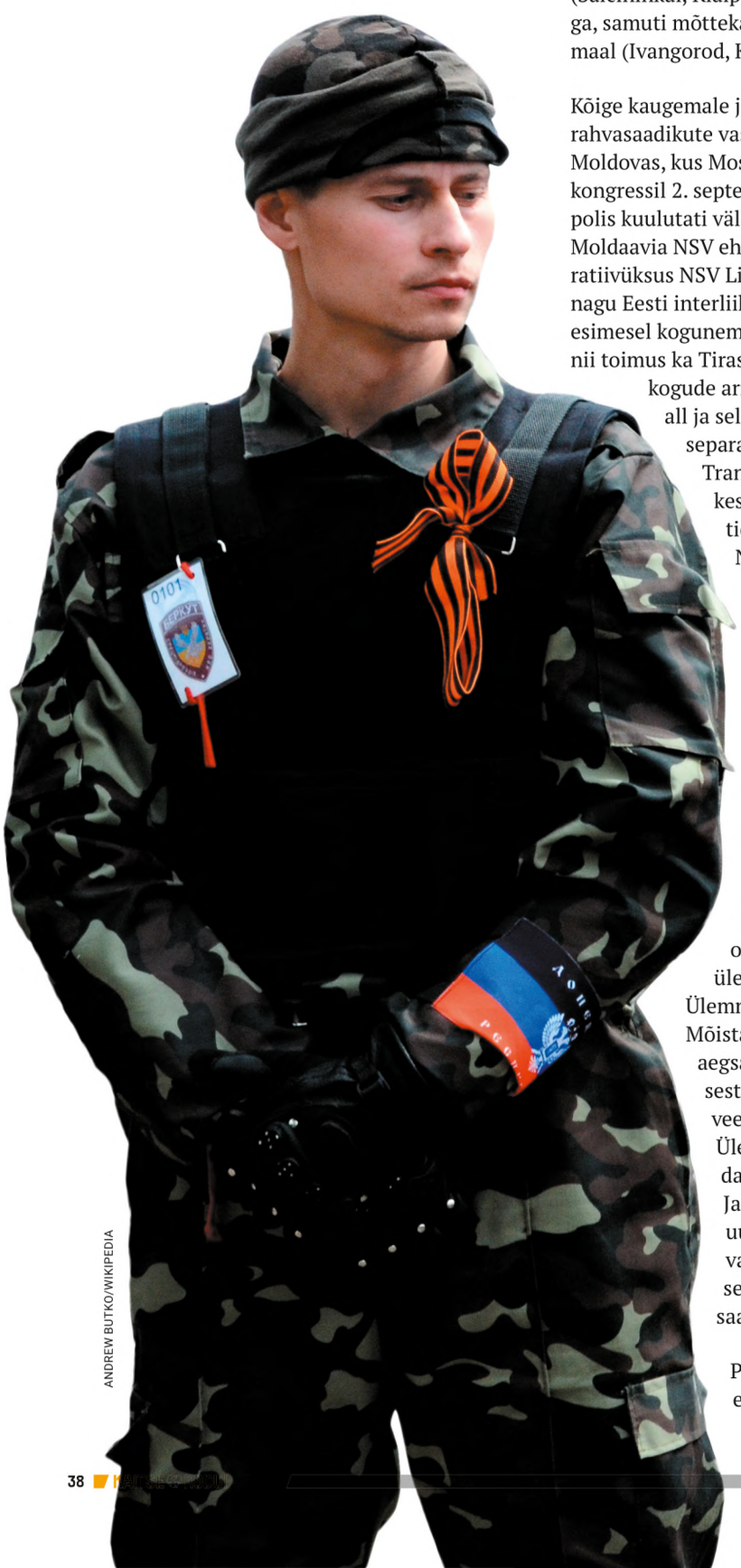

ANDREW BUTKO/WIKIPEDIA

Kõige kaugemale jõudis see valitud rahvasaadikute vastandumisprotsess Moldovas, kus Moskva-meelsete teisel kongressil 2. septembril 1990 Tiraspolis kuulutati välja Pridnestrovje Moldaavia NSV ehk siis uus administratiivüksus NSV Liidu koosseisus. Nii nagu Eesti interliikumise saadikute esimesel kogunemisel Kohtla-Järvel, nii toimus ka Tiraspoli kongress Nõukogude armee väeosa kaitse all ja sellest sündis tänane separatistlik moodustis Transnistria. Moldova keskvõimu dokumentides on ta Stinga Nistrului ehk Dnestri vasakkallas, nad ise ja Moskva kasutavad nime Pridnestrovskaja Moldavskaja Respublika.

TEISIGI KOKKULANGEVUSI

Ent tagasi 22. veebruari 2014 Harkivi kogunemise juurde, millel osales 3477 saadikut üle kogu Ukraina, k.a Ülemnõukogu liikmed. Mõistagi oli see üritus aegsasti kavandatud ja sestap ei saanudki 21. veebruari õhtul, kui Ülemnõukogu tagandas presidendiametist Janukovõtši ja määras uue presidendi valimisajaks 25. mai, seal kohal olla kõik saadikud.

Probleem oli selles, et Janukovõtši tagandamist pooldas 328 saadikut, nende üldarv oli aga 447. Ent saadikute registreerimist ei toimunud ja Moskva räägib siiani riigipöördest, sest seaduse kohaselt olnuks vaja 338 häält. Puudujad aga istusid Harkivis, sest ilma nendeta, s.t kõrgeima võimu esindajateta, ei saanud ju see kogum kuulutada, et „võtab endale põhiseadusliku korra tagamise Ukrainas.“

Harkivi kogunemise teeb eriti huvitavaks fakt, et kohal olid Venemaa riigiduuma väliskomisjoni esimees Aleksei Puškov ja tema kolleeg Föderatsiooninõukogust Mihhail Margelov.

Seejuures käis Margelov kohe pärast piirilepingu allakirjutamist Tallinnas (19.–20. veebruar) ja kinnitas, et ratifitseerimisega probleeme ei tule. Ehk suurendas veelkord piirilepingu kui tähelepanu kõrvalejuhtimise faktori tähtsust.

Tema ja Puškovi kohalolek tuletas aga meelde ajaloolist paralleeli – 1940. aasta sündmusi Balti riikides koordineeris Andrei Ždanov, kelle ametite hulka kuulus ka NSV Liidu Ülemnõukogu väliskomisjoni esimehe koht. NSV Liidu põhiseadus aga nägi ette riigi laienemise võimalust ja vastavat seadusandlikku protseduuri teostas väliskomisjon, mis leidis kinnitust augustis 1940. Seega saab väita, et Moskva kaalus Harkivis mitut stsenaariumi!?

Fakt on see, et Harkivis kohal olnud Sevastoopoli saadikud olid need, kes järgmisel päeval (23. veebruaril) võtsid ei-tea-kust ilmunud omakaitse toel linnas võimu üle, neli päeva hiljem toimus sama Simferoopolis.

Tegelikult algas Krimmi hõivamine juba 20. veebruaril. Donetski oblastivalitsuse hoone vallutamisega 6. aprillil algas operatsioon Novorossija, mille tulemuste tunnistajaks on täna Donetski ja Luhanski nn rahvavabariigid.

Pole juhus, et osa nende juhtivkaadrist tuli kohale juunis 2014 Pridnestrovjest, sh 1990–1991 Riias ja Tallinnas tegutsenud isikud. Nii saab öelda, et tegu on Eestimaal tekkinud ja kujunenud kogemuse ülekandmisega Donbassi.

Õnnetuse läbi teinud lennuk DH 9, mis esimesena viis õhuposti Tallinnast Helsingisse ning tõi sealt 27 miljonit Eesti marka tagasi Tallinna

KAITSE KODU! ARHIIV

KUIDAS SAI ALGUSE ALALINE LENNUÜHENDUS EESTI JA SOOME VAHEL?

Jüri Lossmann, tuntud sportlane ja maratonimeister, meenutab, kuidas loodi õhuühendus Eesti-Soome vahel, kuidas pandi alus esimesele Eesti lennupostile ning kuidas toodi õhuteed pidi Soomest Eestisse esimesed rahamärgid-võlakohustused.

Tekst: **V.K.**

Paljudele on seni teadmata, kuidas sündis rahamärkide kohaletoomine ja et seejuures kaitseväe lendur Veelmann ja Jüri Lossmann oma elu pidid peaaegu kaotama. Helsingist 11. veebruaril 1920. aastal Tallinna lennates sündis maandumine Lasnamäel pimeduse tõttu õnnetult, lennuk murdus pooleks, kuid õnnekombel jäid mõlemad sõitjad ellu. Lennukis DH 9 olnud 27 miljonit Eesti marka ja 80 kilogrammi posti aga toimetati kohale ja õigetesse kätesse.

Jüri Lossmann einetab, kui nende ridade kirjutaja tema poole sisse astub. Üks kohalikest ajalehtedest on toonud sõnumi, et Jüri Lossmann 23. jaanuaril pühitseb 40. sünnipäeva, ja see teade ei lase teda ei rahulikult lõunat süüa ega jutustada oma mälestusi. Uksekell aina kõliseb ja Jüri jookseb uksele. Jälle lilled …

„No see teeb viha. Lilled ja lilled ja ma ei tea, kes neid saadab … Nimekaarti ei ole, kirja ka mitte … Ma ei saa aru …“ Viib lilled naise kätte. „Pane vette!“ Tuleb tagasi tusase näoga. „Täna polegi minu sünnipäev, alles kaks nädalat hiljem …“

Jüri Lossmann alustab, hoolimata segamisest, juttu. „Nagu mäletad, olin ju Eesti vabariigi alul Soomes käs- »

KAITSE KODU ARHIIV

Jüri Lossmann asetab Sandhaminas lennukisse miljoneid ja posti enne õnnetut lendu. Seisab lendurivormis lendur Veelmann

kudetäitjaks ametnikuks Eesti sõjaväe esindaja juures. On meeles, et 1919–1920. aasta talv oli väga vali. Soomes näitas kraadiklaas 32 pügalat alla nulli. „Wäinämöinen", praegune „Suur Tõll", tegi paaril korral katset pääseda Helsingist Tallinna, kuid katsed nurjusid ja jäälõhkuja pöördus poolelt teelt tagasi. Telefoniteel asjaajamine polnud asjaajamine, oli vaja vahest ka „tõsist" juttu ajada ja kirju vahetada. Ühendus aga puudus.

Kodumaal oli käimas vabadussõda. Kõrvuti Eesti sõduriga võitlesid ka Soome sõdurid, töötasid ametkonnad – kuid... puudusid rahamärgid, millega töövaeva tasuda. Alul maksti palka kitsaste paberiribadega, see polnud raha. Oli vajadus kupüüride järele, mida rahaks oleks võinud nimetada. Ja rahamärke ehk – nagu neid tol korral nimetati – võlakohustusi oli Eesti Ajutine Valitsus tellinud Soomest, missuguse tellimise täitmise juures viibis meie praegune riigi tööstuskooli juhataja hr. Ussisoo.

Ühenduse loomine vajas lahendust. Mõtlesin kord hobustega üle lahe Eestisse sõita ja astusin selleks ka samme. Oli kavatsus sõit võtta ette Viiburi kohalt. Seal ei leidnud ma aga inimest, kes oleks nõus olnud sõitu tegema, meri olevat paiguti lahti, ja nii jäigi hobusesõit.

Ühel päeval kuulsin, et kolm Eesti lennukit lennanud Tallinnast Helsingi. See oli 7. veebruaril 1920. aastal. Esimesel tugevajõulisel lennukil lendas kaitseväe lendur Veelmann, praegune Soome lennuühingu „Aero" esindaja Tallinnas, ja teistel, „Albatrossidel", Briti lennuinstruktorid Emery ja Svatridge, kellega kaasas olid meie lendur kapten Jüri Ots ja ins. Teimann. Nad maandusid Kaevopuisto all merel. Lendur Veelmannil oli kaasas esimene Eesti post, mis Tallinnast lennuteel saadeti Soome. Briti instruktorid tõusid veidi aja pärast õhku ja jätkasid lendu Sandhamina lennujaama, kus tol ajal ülemaks oli Soome lendur-kapten Mikkola, kes hiljem hukkus oma Itaalia lennul Alpides. Veelmanni DH 9 ei tõusnud aga kuidagi enam õhku. Ei saadud mootorit käima. Järjest valjemaks muutunud torm ähvardas lennuki uperpalli paisata. Kutsuti abiks soome sõdureid ja nende abiga toodi rannast suured kivimürakad, mis seoti lennuki külge, et masinat hoida jääpinnal. Lennuk jäigi ööseks merele soome sõdurite valve alla.

Järgmisel päeval tuli lennukit vaatama kaks soome lennumehaanikut. Üks mehaanikuist oli hiigla paks. Pool päeva töötanud, läks neil korda mootor panna käima ja tõusta õhku. Veelmann asus juhi kohale, mina ja Soome paks mehaanik istusime taha. Pean ütlema, et mul tõesti polnud ruumi istuda. See paks vend täitis oma kehaga kogu ruumi.

Lendur Veelmann Sandhamina lennujaama asukohta ei teadnud. Mina juhatasin. Olles teel Sandhamina poole nägin mingisugust musta kogu silmade ees vilksatavat. Mis kukkus? Marutuul oli kiskunud lendur Veelmanni peast mütsi (šlemi). Ja hiigla külm oli. Minul olid labakindad käes, katsin kätega ta pead ja soojendasin kõrvu, sealjuures teed juhatades. OK aeg Sandhamina lennujaama ees maandumiseks. Ütlesin seda Veelmannile. Ta tegi järsu pöörde, tuul lõi tiibade alla ja kandis meid paar-kolm kilomeetrit eemale. Maandumine õnnestus siiski.

Nüüd olime kõik koos. Vahetasime mõtteid soome ametivendadega ja ootasime soodsat ilma äralendamiseks. Vahepeal otsiti üles meie lennuki viga; see seisis selles, et akumulaatorid polnud korras, ja õgvendati ka telg, mis Sandhaminas maandumisel oli kooldunud kõveraks.

11. veebruaril olime palutud kapten Mikkola poole Sandhamina lennujaama külla. Läksime kõik. Õhtul, kell võis olla 5, lõin silmad taevaservale ja nägin loojeneva päikese kuma. Ilm oli selge, mis veel oodata! Tuli ära lennata. Meid oodati. Silmapilk helistasin Helsingi Eesti saatkonda: toodagu post ja rahapakid – lend läheb Tallinna. Lendurid hakkasid valmistuma ärasõiduks ja pea olid ka autod pakkidega kohal. Veelmanni lennukisse laadisime

27 miljonit marka Eesti võlakohustusi ja posti. Ruum, mis mulle oli määratud, oli niivõrd pakkidega täis tuubitud, et mul istumiseks absoluutselt ruumi ei jätkunud. Istusin pakkide vahel … ja see sai minu päästjaks.

Kõik kolm lennukit tõusid õhku. Meie oma ees, teised järel. Oli juba videvik, kuid üle lahe lennata, see ei nõua ju kuigi palju aega. Lendur Veelmann ütles: „Tõuseme hästi kõrgele, võib-olla on meri vahepeal lahti …“ Ta tõusis-ki umbes 10 000 jala kõrgusele, pealepoole pilvi. Tihti vaatasin tagasi ja nägin kaht lennukit meile järgimas. Siis äkki nad kadusid. Mõtlesin: „Vahest on meil suurem kiirus ja nad ei jõua järele …“ Meie hoidsime aga kursi Tallinna peale.

Tuul oli kogu aeg vastu ja tuule mõjul sattusime õigest sihist veidi kõrvale. Lennuks kulus 1 tund 10 minutit, umbes veerand tundi rohkem kui harilikult. Olime aerodroomi kohal, kuid me ei näinud, et meid oodataks. Ei mingisugust märku vastuvõtuks. Lendasime siis üle Dvigateli vabriku, paar korda ümber linna, tagasi aerodroomile ja alles siis nägime all tulelõket ja suitsu. Meid oli nähtud. Veelmann võttis ette maandumise. Mulle tundus ja lõi südamest läbi, et see pole õige maandumine, see on kukkumine. Sekundi jooksul jooksis silme eest mööda kogu elu, kodu, vanemad kõik, kõik … Siis suur raksatus ja … olimegi maandunud. Mitte aerodroomil, vaid kuski Tondi kõrtsi läheduses, kiviaia ääres. Lennuk pooleks.

Olin suikunud magusasse unne. Nii hea oli olla. Lebasin nii minutit viis. Ärkasin. Oli tundmus, nagu oleksin hästi välja maganud. Ei mingit valu, ihu nagu surises. Kui säärases seisukorras veel veidi olin olnud, tundsin rinnakorvi all pigistust. Kas ma siis olen pooleks? Säärane tundmus oli. Aga see ei ärritanudki, just nagu peaks nii olema. Nüüd liigutasin end ja viga polnud midagi. Jõudu oli küllalt. Surusin jalgadega vastu lennukipõhja, et vabaneda pakkidest ja pugeda välja. Siis tuli mulle äkki meele Veelmann.

Hüüdsin: „Veelmann, tule tõsta pakid pealt ära!“ Ei mingit vastust. Rabelesin edasi, kuni pääsin välja. Mootor töötas taktitult. Otsin Veelmanni. Lennuki juures teda pole. Leian ta lõpuks lennuki rusude vahelt, pea alaspidi. Hüüan – ei vasta, katsun – märg. Ta rinnust kostab korin. Nüüd sähvas peast läbi mõte: „Veelmann on surnud, ta on verine.“ Püüdsin teda rusude vahelt välja kiskuda, kuid traatide rägastikus ei läinud see korda. Jooksin aerodroomi poole abi otsima. Maanteel sain kätte talumehe, kasutasin teda mind linna poole sõidutama.

Teel jooksis juba paar lennuväe sõdurit vastu. Neile ütlesin: „Minge kohe sinna, Veelmann on surnud…“ Ise edasi. Peatusin ühe hurtsiku juures, astusin sisse. Kaks sõdurit sõid laua ääres. Need olid lennuväe motoristid. Nägin eeskojas seinal käterätikut, haarasin selle pihku ja katsin suu. Suust voolas verd. Huul oli lõhki, kukkudes olid hambad alumisse huule tunginud.

Uuesti tagasi, vaatama Veelmanni ja pakke. Joostes tuli meele sõdurite ohkamine, kui nad minult kuulsid Veelmanni surmast, oli ju Veelmann nende armastatud sõber. Jõudnud lennuväe staapi, nägin, et sõdurid olid Veelmanni kanderaamiga juba sinna toonud.

Olin talle meelemärkusele tulles meele tulnud. Ta küsinud: „Kas Jüri on elus?“ Kuulnud jaatava vastuse, oli ta jälle kaotanud mõistuse. Dr. Perli sõitis meile järele ja viis mõlemad Punase Risti autol Greiffenhageni kliiniku, kus mul dr. Hesse huule kinni õmbles. Vahepeal oli aga kaks voodit Juhkentali sõjaväe haiglas valmis tellitud, et meid sinna viia. Ma mõtlesin: „Olen Roosikrantsi tänaval, kodu siin. Ei, ma ei lähe Juhkentali, lähen koju.“ Doktor Hesse lubaski. Veelmann viidi meelemärkusele tulemata Juhkentali haiglasse.

Järgmisel hommikul andsin üle raha, mis ööl oli minu juures kodus. Läksin staapi Pagari tänavale. Kõigil vihased näod ees, ka minu onul, kindral Larkal, kes oli tol ajal sõjaminister. Ta ütles vaid: „Oleksite võinud …“ Pandi toime juurdlus. Meie polnud süüdlased, vaid süüdlane oli tookordne segane olukord.

Helsingist välja lennates olime kindlad, et kapten Mikkola Sandhaminast meie väljalennust Tallinna teatab, nagu see on harilikult kombeks. Tallinna-Helsingi vaheline ühendus oli aga õhtul kella 9-ni kinni ja ta ei saanud teadet edasi anda. Maandumise olime sunnitud ette võtma, hoolimata, et meie tulekust ei teatud.

Pärast katastroofi oli mul mure kahe lennuki pärast, kes meist teel kadusid. Teatasin, et veel kaks lennukit on tulemas. Oodati ja oodati, arvati kõige halvemat, arvati, et nad teel on hukkunud. Kuid instruktorid Emery ja Svatridge olid tormi pärast teelt tagasi pöördunud ja järgnesid meile alles järgmisel päeval.

Ei mäleta enam, kas Emery või Svatridge oli madalalt lennates sattunud Naissaare puielatvu, kuid siiski õnnelikult. Teine lennuk pidi vastu Lasnamäe kallast lendama, kuid imekombel jõudis ta aerodroomile. Merel oli paks udu, mis neid sundis madalalt lendama.

See lend, mis küll õnnetult lõppes, pani siiski aluse esimesele Eesti õhupostile ja üldse esimesele Eesti Soome vahelisele lennuühendusele, sest varem polnud kummagi maa lennukid üksteist külastanud. Raha, noh, see … Raha toimetasime ka kohale. Oli veidi bensiiniga niisutatud, samuti nagu Veelmann. Kui ma teda pärast katastroofi katsusin ja tundsin, et ta on märg, arvasin, et ta on verine. Hiljem selgus, et bensiinipaagist bensiini talle oli selga voolanud.

Esmakordselt ilmunud ajakirjas Kaitse Kodu! 5/1931

Pikamaajooksja ja olümpiamedalist Jüri Lossmann

EESTI SPORDI- JA OLÜMPIAMUUSEUM SA

LUKSUSLIKULT LAHINGUVÄLJALE

Militaartehnikaga sina peal olevatele inimestele on USA armeed teeninud Hummerid või Eesti sõjaväes kasutusel olevad Mercedes-Benzi G-klassi masinad vanad tuttavad. Kuid sõjaväemaasturite valdkonnas jätkub areng pidevalt ning vahest on aeg endale soetada mõned eriti vinged masinad. Kasvõi testimiseks.

Tekst: **RAIVO TAMMUS**, *vabatahtlik autor*

Üks viimase aja silmapaistvamaid tegijaid selles vallas on ettevõte Rezvani Motors, mis lisaks sportautodele teeb sportlikke, ilusa disaini ja hulga lisavidinatega varustatud sõjaväemaastureid.

Nende sõidukite tunnuslaused on „Luksus kohtub sõjaväega“ ja „Ehitatud apokalüpsise üleelamiseks.“

Heidame pilgu masinatele Rezvani Tank ja Rezvani Hercules. Ja tehnoloogiagurmaanide rõõmuks – esmalt retsept ehk tehnilised näitajad jm olulised parameetrid.

Rezvani Tank Military/Hercules sõjaväeversioonide tehnilised näitajad:

- mootor 500 hj (laenatud autolt Dodge SRT 6,4 L V8), võimalik tellida ka 1000 hj mootoriga (laenatud autolt Dodge Deamon 6,2 L V8), kui on vaja tanke pukseerida vms. Suuremal vennal Herculesel kuni 1300 hj. Kes soovib mootori pealt kokku hoida, siis on need masinad võimalik varustada ka 3,6 L V6 285 hj variandiga;
- tühimass 1950 kg / Herculesel 2100 kg;
- 4 x 4 vedu / 6-rattalise Rezvani Herculesi puhul 6 x 6 vedu;
- sportpidurid (16-tollised);
- uksed saab voolu alla panna, et soovimatu kasutaja ei saaks autot varastada;
- sõelaks lastud rehviga saab läbida pikki vahemaid suurtel kiirustel;
- rammimiseks tugev *bumper* auto esiosas;
- väga head LED-tuled, vajadusel saab kasutada pimestamiseks;
- Intercom'i süsteem;
- videosalvestussüsteem (saab vajadusel reaalajas pilve laadida);
- isetihenduv kütusepaak (igasugune lekkimine peaks olema välistatud);
- kuulikindlad kere ja klaasid (7,62

REZVANI TANK

REZVANI MOTORS

kaliibri peaks kinni võtma iga nurga alt);
- maamiinide-granaatide eest kaitsev põhi;
- suitsuekraan;
- soojuskaamera või standardne öövaatlusseade;
- kaitse elektromagnetilise laine (EMP) eest.

KELLASSEPAST SÕJASEPAKS

Rezvani Motors on 2014. aastal asutatud USA päritolu ettevõte, mis tegutseb Lõuna-Californias. Seni on peamiseks tegevusvaldkonnaks olnud võimsate sportautode ning kallite kellade arendamine-tootmine.

Lühikese tegutsemisaja jooksul on nad valmis saanud Beast seeria sõidukid, mille lipulaeva Beast X kapoti all nurruv 700 hj mootor suudab kiirendada 0–100 km/h kõigest 2,5 sekundiga.

Rezvanil on küllaltki uuenduslik lähenemine tootmisele, mitmeid detaile tehakse 3D-printeritega ja CNC pinke kasutades. Samas mudelite disainimisel on näha, et kasutatakse ära konkurentide parimaid praktikaid ja arendusi. Näiteks Rezvani Tanki ja Herculese interjöör on vägagi sarnane Jeep Wrangleri omaga ja nagu eelpool kirjas, laenatakse mootoreid Dodge'i autodelt. Ilmselt võetakse teistelt šnitti rohkemgi.

Tuleb märkida, et radiatsiooni eest Rezvani sõjamasinad ei kaitse. Võrdluseks: paljudel soomukitel ja tankidel on märkimisväärne kiirguskaitse. Ka gaasirünnakute eest pole Rezvaniga sõitjad kaitstud, kuid masina standardvarustusse kuuluvad gaasimaskid. Nendes valdkondades on seega veel arenemisruumi ja päris apokalüpsisekindlaks ei saa Rezvani sõidukeid kuulutada.

KULTURNIKUTE MASIN

Põhiline konkurent Rezvani toodangule on ilmselt Hummer, kuid Rezvani sõjamasinate kohta ei ole kusagil välja toodud, kas ja kunas neile relvastust paigaldatakse või jääb see juba tellija otsustada. Hummeri erinevatele versioonidele saab paigaldada peaaegu kõiki relvi, mida sõiduk vähegi kanda suudab.

Vaatame aga otsa ka mõlema masina hinnasiltidele (baasmudelid igasuguste lisadeta, tsiviil- ja sõjaväele mõeldud mudelid).

Kellel rahakott võimaldab, võib sellest nimekirjast oma valiku teha, sest oleks ikka uhke küll mõnel Kaitseliidu üritusel mõnda sellist „looma" näha:
- Hummer tsiviilkasutuseks – 93 000 eurot,
- Hummer sõjaväele – 207 000 eurot,
- Rezvani Tank tsiviilkasutuseks – 128 000 eurot,
- Rezvani Tank sõjaväele – 213 000 eurot,
- Rezvani Hercules tsiviilkasutuseks – 185 000 eurot,
- Rezvani Hercules sõjaväele – 267 000 eurot.

Ehk siis Eesti tänavuse aasta kaitseeelarve eest saaks kaks ja pool tuhat Revzani Herculest kätte nigu naksti. Kui raha päris nii palju ei ole kui Eesti riigil, võib osta ka väiksemas koguses. Näiteks on endale Rezvani Tanki tsiviilversiooni soetanud sellised kultuuriinimesed nagu Jamie Foxx, Chris Brown ja Rampage Jackson.

RAMBO-LAMBO NÄITAS EESKUJU

1980. aastatel üritas end sõjamasinate turule pressida ka traktorite ja luksuslike sportautode tootmisega silma paistev Lamborghini. Aastatel 1986–1993 toodeti nimelt 328 maasturit LM002.

Rambo-Lamboks ristitud auto sõjavägedele küll erilist huvi ei pakkunud, kuid mõningane edu saatis seda mudelit kõrberallidel.

LM002 arendamisel saadud kogemuse on Lamborghini oskuslikult ära kasutanud ja toonud 2017. aastal turule maasturi Lamborghini Urus. Oma maskuliinsuselt jääb see Rezvani agressiivsetele jõusturitele küll märkimisväärselt alla, küündides parimal juhul kogupere-linnamaasturi nivooni.

Sõjaväeversiooni Lamborghini Urusest veel tehtud ei ole ja pole ka kindel, et Lamborghini selle turu poole tulevikus uuesti vaatama hakkab. Arvestades, millised tegijad seal ees on.

VIITED:

https://www.rezvanimotors.com/#rezvani-tank-specifications-starting-at-155000-usd

https://en.wikipedia.org/wiki/Rezvani_Motors

REZVANI HERCULES

CHEVROLET M1009: MASIN NAGU RAMBO

Chevrolet Blazer K5 militaarversioon M1009 sööb tänapäevaseid linna- ja muid maastureid lõunaooteks. Toorelt. Ja toore jõuga. Ei mingit üleliigset elektroonikat ega mugavusi – lihtsalt toores, 6,2-liitrise diiselmootori jõud.

Tekst: **ASSO PUIDET**, *Kaitse Kodu! tegevtoimetaja*

USA armee tahtel kahekssakümnendate esimesel poolel tootmisliinidelt maha veerenud masin ei kohku tagasi millegi ees. Ning hädasellele, mis tahab vastupidist tõestada – rammitakse läbi, sõidetakse üle või rebitakse maa seest välja.

Juba selle jahimeestele, farmeritele ning muudele lühikese jutuga meestele tehtud, kergeveokist välja kasvanud mudeli nimi M1009 kõlab kurjakuulutavalt. Nagu suurekaliibriline, ohtralt surmavat potentsiaali omav relvasüsteem, mille sihipäraseks käsitlemiseks võiks su nimi olla soovitatavalt J. Rambo, kes samal kümnendil higi ja verd valades mehetegusid tegi.

HUMMERILE TOEKS

Lükates lahti kapoti, mis on piisavalt suur, et seal piknikku pidada, näeme V8 mootorit kogu oma robustses ilus. Ei mingeid tänapäevastele masinatele iseloomulikke plastkilpe. Ei! Juhtmed, rihmad, filtrid, mutrid ja poldid – kõik on näha, käega katsuda ja võtmega väänata, kui piisavalt mees oled. Ja väänamist ning nokitsemist on seal 30aastase masina kapoti all omajagu, nagu kasutajakogemused ütlevad.

Töölepingu üles öelnud starterirelee tõttu hävinud starterimootor. Trikitav kahesüsteemne elektrilahendus, mis ühel hetkel salongi ettenähtud 12 voldi asemel kapoti alt 24 virutab. Väntvõlli koostekomponentide konflikti tõttu raginal kokku jooksnud mootor. See kõik käib asja juurde ning eristab tõelisi õlinäppe neist teistest.

Lisame siia juurde veel möirgava mootori, mida on salongi täpselt sama kõvasti kuulda kui välja, ning imposantse musta tossupilve, mis Chevyt sõites saadab – ning saamegi tõelise ja tõeliste meeste masina.

Ligi kolm tonni kaaluva, peaaegu viis meetrit pika, kaks laia ning teist sama palju kõrge testosteroonist küllastunud metallmonstrumi arendas välja *offroader*'ite jumal ja vaimne isa Vic Hickey. Sama mees, kelle käe all ja näpunäidete järgi valmis lisaks teistele mudaradade valitsejatele teine legendaarne sõjamonstrum Humvee.

Ning kallimate, veel jõulisemate ning seega ka suuremate ülalpidamiskuludega Hummerite toetuseks saigi USA armee tellimusel M1009 ning selle erinevad lahendused konstrueeritud. On kahe uksega masinaid, on nelja uksega, on kastiga versioonid. Isegi tuletõrje- ja ambulantsiversioon.

LAHINGUVÄLJAL TESTITUD

Ringiga jõudsid need 1990. aastatel meie riigikaitsjate masinaparkigi. Tänaseks on kaitsevägi need küll erru saatnud. Ent Kaitseliidus teenivad masinad auga edasi ning täidavad endale jõukohaseid ja sobivaid ülesandeid.

Ja nagu öeldud, jõudu neil jagub. Ehkki jah, nagu selgus operatsioonil Kõrbetorm, ei küündinud M1009 sooritusvõime, olgugi et see polnud mõeldud mitte rindemasinaks, vaid pigem toetusmasinaks, siiski loodetud tasemele. Mistõttu tõmmatigi nende tootmine koomale, kuni lõpetati viimaks täiesti.

See väike teenistuslik tagasilöök ei tee M1009-st aga sugugi mitte vähem masinat. Ja ehkki nende tootmine on lõpetatud, ei kao need legendaarsed elukad kunagi päriselt. Või nagu ütles Rambo: „Ma võitlen, et hoida mälestus neist igavesti elus."

TEHNILISED ANDMED

Mootor: 6,2 liitrit V8 diisel
Võimsus: 155 hobujõudu / 116 kW
Käigukast: 3+1-käiguline automaat
Vedu: tagumise silla diferentsiaalilukk automaatne, esimene diferentsiaalilukk manuaalne
Pikkus: 4,87 m
Laius: 2,06 m
Kõrgus: 1,92 m
Kaal: 2906 kg
Kandevõime: 545 kg
Kütus: diisel
Paagimaht: 102,2 l
Kütusekulu: 17 l / 100 km

KARRI KAAS

WIKIPEDIA/ ANDREW LINNETT/SUUR-BIRTANNIA KAITSEMINISTEERIUM

KUNINGANNA KIIDAB: BRITI TOIDUPAKK

Suurbritannia kaitseministeeriumi tellimusel valmistatakse Briti armee toitmiseks igal aastal umbkaudu kaks miljonit 24 tunni toidupakki. Neist üks jõudis ka Kaitse Kodu! atesteeritud toidutestijate lauale.

Tekst: **ASSO PUIDET**, *Kaitse Kodu! tegevtoimetaja*

Need, kes nüüd arvavad, et Briti toidupakis on kindlalt legendaarne Lancashire' hautis ja jahuklimbid – toit, mida Briti sõdurid hea või vähem hea isuga on alates kuuekümnendatest vitsutanud, peavad pettuma. Jäite umbes kuusteist aastat hiljaks.

2004. aastal otsustas brittide kaitseministeerium, et jahuklimbid, hautised, traditsioonilised siirupipudingud ning muu taoline saareriigi köögile iseloomulik tuleb 40aastase teenistuse järel austusavalduste saatel erru saata ning asendada tänapäeva mundrikandjate maitsemeelega paremini klappivate roogadega. Maailma maitsetega nagu karrikastmed, tuunikala, virsikukompott, energiajoogid ja muu taoline. Kinga said ka kaitseministeeriumi enda väljatöötatud šokolaaditahvlid, mis asendati Nestlé toodanguga.

UUED SÕJAD – UUED MAITSED

Niisiis midagi hoopis erinevat sellest, millega vahvad vuntsikandjad 1916. aastal Somme'i all, 1944. aastal Normandia rannikul või 1991. aastal Iraagi liivaväljadel oma kõhtu täitsid.

Aga tänapäeva sõduridki või vähemalt nende maitsemeel ja toitumisharjumused on erinevad. Ja mõistlik on pakkuda võitlejatele roogi, mis ei pärine mitte koduloomuuseumi köögist, vaid mida nad ära tunnevad ja reaalselt söönud on.

Näiteks terav tšillikaste, mis on esindatud ka Kaitse Kodu! testitud toidupakis, jõudis Briti armee toidupakkidesse tänu Briti kuningliku laevastiku ohvitserile Simon Llewellynile, kes teenis 11 aastat allveelaevadel. Piisavalt kaua, et mõista, kuivõrd oluline roll on toidul ja selle maitsel sõdurite moraali hoidmisel. Et moraali tõsta ja sõduritele särtsakust juurde anda, hakkaski ta tuumaallveelaeval eksperimenteerima kuivatatud tšillipipardega.

Teenistuse lõppedes andis Llewellyn eksperimentidele juba tööstusliku mõõtme ning 2014. aastal lõi kaitseministeerium temaga käed toidupakkide varustamisel, andes sisse esimese tellimuse 75 000 pudelile.

KÜLMALT KÕHTU

Mõistagi ei toitu Briti vormikandjad vaid mainitud šokolaadist ja tšillist. 24 tunni toidupakk sisaldab tervelt 4000 kilokalori jagu kolme põhirooga, hulganisti vahepalasid ning vees lahustuvaid eri maitsetes ja värvides pulbreid, komme, kuivatatud puuvilju, küpsiseid. Valku, süsivesikuid ja rasvu – kõike selleks, et hoida sõdur vajadusel 24 tundi tegutsemisvalmis.

Kokku pakuvad britid oma võitlejatele üle kuuekümne menüü. Mõeldud on ka toitumuslike erivajadusega võitlejatele ehk veganitele. Samuti on meelepärased menüüd neile, kes tunnistavad vaid koššer- või halal-toitu.

Mis Briti toidupakke mõnedest teistest eristab, on asjaolu, et selle pearoad ei ole mitte dehüdreeritud, vaid kuumtöödeldud. See tähendab, et neid saab vajaduselt süüa otse pakist, nii nagu nad on – külmalt. Kui nii suurt vajadust ja nälga ei ole, saab need sellesama pakiga kuumas vees kenasti soojaks leotada.

Ühest küljest on muidugi mugav ja julgustav teada, et saad oma 4000 kilokalorit kätte ka siis, kui toitu ei soojenda. Muide, vähemalt selles pakis, mis Kaitse Kodu! käsutuses oli, puudusid ka vahendid toidu kuumtöötlemiseks, kui mitte arvestada viit tormitikku. Teisalt jälle on dehüdreerimata toit mõnevõrra raskem – kokku kaalub brittide ORP (Operational Ration Pack) 2,1 kg. Võrdluseks – Prantsuse armee 24 tunni toidupakk kaalub 1,75 kg.

Olgu öeldud, et ükski Briti sõdur Kaitse Kodu! testi tõttu tühja kõhuga ei jäänud. Arukalt tellib Suurbritannia kaitseministeerium toidupakke kerge ülekattega. Mis aga tähendab, et igal aastal tuleb vabaneda pisut vähem kui 1%-st ladudes ootavatest toidupakkidest. Neid mitte ei visata ära, vaid jagatakse heategevuseks. Teadagi – hea toidu söömine on hea tegevus. Head isu ja tegevust!

KUIDAS VALMISTADA TULETOKK

Sa oskad juba lõkkeaset teha ja noaga halge lõhestada ning saad tulepulgaga kasetohu põlema – aeg on lisada oma oskuste pagasisse veel üks vajalik tööriist: tuletokk.

Tekst: **ASSO PUIDET**, *Kaitse Kodu! tegevtoimetaja*

ASSO PUIDET

Tuletoki meisterdamine nõuab harjutamist ja esimesed katsetused ei pruugi alati kõige paremini õnnestuda. Aga isegi need toimivad

Tõsi ta on, et tuletoki tegemine on tehniliselt juba eksperttase. Selle oskuse saavutamine nõuab kannatlikku meelt, kindlat kätt, hulganisti halge ja teravat nuga. Väga teravat nuga.

Ent kui te olete omandanud tuletokkide valmistamise oskuse, ei ole teil tule üles saamiseks vaja enam ei kasetohtu, peeni männioksi, paberit ega muud hakatust.

Oma olemuselt on tuletokk toigas, mille ühes otsas on pikad õhukesed keerdus laastud. See vahend aitab tule üles saada ka vihmaperioodidel, mil kõige kuivemadki puud, kaasa arvatud peenikesed kuuseoksad, on juba läbi vettinud. Samuti on tuletokk abiks piirkonnas, kus peenemat tulehakatust kusagilt võtta ei ole.

PAREM KUI LIHTSALT LAAST

Muidugi võib siinkohal küsida, miks mitte lihtsalt laaste lõigata ja neid tulehakatusena kasutada. Ja on ka õige, et laastude lõikamine on palju lihtsam kui tuletoki tegemine. Ometi on tuletokil laastudega võrreldes mitmeid eeliseid.

Esiteks jäävad tuletoki laastud toki külge ega puutu märja maapinnaga kokku. Teiseks on toki küljes olevaid laaste mugavam transportida või kui need juba põlevad, siis varrest hoides lõkkeasemes kohendada.

Ja kolmandaks: kui tuletokk on õigesti tehtud, on selle pikkade keerdus kiudude vahel põlemiseks vajalikule õhule rohkem ruumi kui kusagile suuremate puude alla tihedalt kokku kuhjatud laastude vahel. Sellepärast siis tuletokk, mitte lihtsalt laastud.

MILLEST TEHA?

Nagu korralik lõkkepuu, peab ka tuletokk olema eelkõige kuiv. Ja kindlasti mitte pehkinud. Sestap oleks parem, kui te ei korjaks seda mitte maast, vaid saeksite selle veel puu küljes oleva kuivanud oksa küljest. Samuti on tuletoki puhul oluline, et see oleks võimalikult sirge. Ja ilma oksteta. Oksakohad ruineerivad teie tuju ja püüdlusi valmistada tuletokk, mis ka tuletokk on.

Parimad tuletokid saab väidetavalt valmistada männist, pajust või kastanist. Kuid võite katsetada ka teiste puudega – võib juhtuda, et teie käeliste oskuste ja noateraga on paremas kooskõlas hoopis näiteks kuusk.

Arvestades, et tuletokk on vaja noateraga pikkupidi pooleks ajada, ei ole mõistlik toorikuks valida liialt jämedat notti. Optimaalne on oks diameetriga umbes 5 kuni 7 sentimeetrit. Pikkust võiks tokil olla umbes käsivarre jagu ehk kusagil 30 sentimeetrit.

Nüüd, kui te olete vastavate parameetritega pulga leidnud, tuleks see noaga pikkupidi kõigepealt pooleks ja siis neljaks ajada. Eemaldage pulkade välispinnalt ka koor ja niisked kohad, nii et lõpuks on teil neli täiesti kuiva pulka, millest tuletokke vestma hakata.

KUIDAS TEHA?

Toetage toki üks ots kõvemale pinnasele ning hoidke tokki püsti kas otse või teist otsa kergelt enda poole kallutades. Nüüd asetage noatera, parema kontrolli saavutamiseks võimalikult käepideme lähedalt, vastu pulka ning hakake ühtlase liigutusega, tera võimalikult väikese nurga all hoides, mööda pulka allapoole lükkama.

Ärge heitke meelt, kui esialgu kipuvad laastud pulga küljest lahti murduma veel enne, kui noatera alla jõuab. See on tavapärane ja esiti peakski olema eesmärk anda tokile võimalikult sile pind.

Olles alla jõudnud, asetage noatera tagasi samale kohale, kust alustasite, ja korrake liigutust ikka uuesti ja uuesti, kuni olete tokil kõik kühmud ja kumerused välja lõiganud.

Ja siis jätkake. Jälgige, et noa tera oleks väikse nurga all, nõnda et see jookseks kergelt puusse, ning siis, käepidemest hoides ja nuga allapoole lükates hoidke või korrigeerige seda nurka, püüdes saada pikad õhukesed laastud.

Tavaline viga, mis tehakse, kui toki alaossa hakkavad juba tekkima esimesed laastud, on see, et iga järgmine lõige lõpetatakse natuke varem kui eelmine. Vältige seda. Nõnda toimetades tulevad laastud eri pikkusega ning jäävad üksteisest kaugele, see aga võib raskendada süütamist ja leegi edasikandumist.

Kui tundub, et ühte kohta hakkab liialt palju laaste kogunema, alustage lõikamist pisut kõrvalt. Edasijõudnud saavad laaste suunata ka nõnda, et alustavad ühe liistu lõikamist noatera tipuga ning sedamööda, kuidas tera allapoole liigub, liigutavad seda järjest käepideme poole, järgmisel lõikel aga vastupidi – liigutavad tera käepidemepoolsest otsast teraviku suunas. Ent alustage ja lõpetage lõiked alati ühel ja samal kõrgusel.

Ainult nõnda saate kena kähara tuletoki, mis süttib kui just mitte sädemest, siis igal juhul kergesti ning põleb intensiivselt, aga samas piisavalt kaua, et süüdata lõkkeasemesse valmis pandud puud. Ja ärge näppu lõigake!

VAJA LÄHEB:
teravat nuga,
käsivarrepikkust ja -jämedust kuiva toigast.

AJAKULU
sõltuvalt kogemusest 30 minutit – 3 tundi

ASSO PUIDET

TALISUPLUS: LEGAALNE MÕNUALLIKAS

Talveröömude hulka kuuluv talisuplus on kiiksuga tegevus, mis nõuab eneseületamist ja julgust, pakkudes vastu arvestatavat adrenaliinilaksu ning karastunud füüsist. Ja seda sa ju tahad, eks?

Tekst: **KAIDO TAMM**, *Lääne maakaitseringkonna meditsiinispetsialist*

Kui talisuplus on peamiselt lühiajaline karastamine, siis taliujumine on karastamine pluss sport. See on külmas vees punktist A punkti B ujumine. Mõlemad tegevused kuuluvad ekstreemsete harrastuste hulka ja järsk temperatuurimuutus tekitab kehas stressireaktsiooni.

Külmašokiga kaasneb pulsi- ja hingamissageduse suurenemine, tekib tugev erutusseisund ja keha kohanemine sellistes tingimustes on individuaalselt erinev. Ettevaatlikud peaksid olema rasedad, eakad ja kroonilisi haigusi põdevad inimesed – neil on soovitatav külmaprotseduurid eelnevalt arstiga kooskõlastada. Samuti tuleks veeprotseduure vältida, kui oled külmetanud või palavikus.

ALUSTA RAHULIKULT

Hea on suplusega alustada juba sügisel, et talve saabudes oleks järk-järgult tekkinud külma vee kogemus. Kesktalvel on soovitatav talisuplusega alustada koos kogenud enesepiitsutajaga.

Enne riidest lahti koorimist **veendu, et oled valinud turvalise supluskoha**. Tea, kui sügav on vesi, milline on veekogu põhi, kuidas pärast ujumist riiete juurde saada.

Kui veekogu on jääs, raiu või sae jääauk ja võimalusel toeta augu servale redel. Kui redelit pole, **tee jääauk kolmnurkne, sellest on end lihtsam välja vinnata kui nelinurksest.**

Sae jäätükk lahti, suru üks serv vee alla ja tõuka tükk teisest servast pikemate toigaste abil jää alla. **Vette mine kõndides või libista end jääauku. Ära hüppa!**

Vees „mõnulemise“ aeg on individuaalne, sõltub ilmaoludest ja treenitusest. **Esialgu piisab korraks vette kastmisest, optimaalne on 2–3 minutit „hirmu“.**

Külma suhtes kõige tundlikum on pea, seega **peas võiks olla soe müts**. Vees ei tohi viibida taluvuspiirini, sest talisuplus ei lõpe siis, kui oled veest väljas. **Jäta endale aega turvaliselt veest välja tulla**, kaldal kiiresti kuivatada ja soojad riided selga tõmmata. Arvesta, et sõrmed on selleks ajaks kanged ega tööta sama osavalt kui soojadena. Võimalusel riietu soojas ruumis või kusagil tuulevarjus.

STRESSIST VABAKS

Supelda tuleks vähemalt kord nädalas. Kui talisuplus hakkab piisava sagedusega korduma, on keha sunnitud stressireaktsiooni optimeerima ja kujuneb välja pikaajaline kohanemine.

Tekib ohutu lühiajaline kogemus, mis pole seotud hirmuga, ja külma põhjustatud erutuse impulss suurendab heaolutunnet. Seda põhjustab looduslik antidepressant endorfiin, mida keha kiire temperatuuri vaheldumise tulemusena iseeneslikult toodab.

Veel on leitud, et keha hakkab tootma enam dopamiini ja serotoniini, mis suurendavad inimese õnnetunnet, samal ajal vähendades valu ja depressiooni tekkimise võimalust.

Ning hea tuju on ka põhjus, miks talisuplus võib tekitada sõltuvuse! Aga tervislike vahenditega saavutatud heast tujust sõltuvuses olek ei ole ju patt.

Ja täpselt sama loogika kohaselt, mille järgi on mõistlik talisuplusega juba sügisel alustada, on mõttekas sellega ka kevadel jätkata. Või alustada.

KUUS KÜSIMUST TALISUPLEJALE

Leitnant KAJAR SOOSAAR Kaitseliidu Pärnumaa malevast on üks neist paljudest, kes kord juba talisuplusega algust teinuna ei ole sellest hobist enam loobuda tahtnud. Miks küll?

Millal ja miks alustasid taliujumisega?
Kolm aastat tagasi sai esimest korda proovitud. Põhjuseks oli sõpradega saunas arutelu, et võiks sellist asja proovida, ja nii ma selle juurde sattusin. Mõneti oli tegemist ka kihlveoga – kes kõige kauem käib.

Kuidas said üle psühholoogilisest vastuseisust jalg jääkülma vette pista?
Sellist asja ei ole, et oleks mingit vastuseisu. Ütleks, et küsimus on rohkem tahtes.

Miks on taliujumine ägedam kui suvel ujumine?
Sellist vahet mina küll ei tee – mõlemad on väga head ujumised.

Kui nüüd tõmmata paralleel, et taliujumine tekitab sõltuvust, siis kas ajapikku tekib resistentsus ja on vaja järjest rohkem vees olla või vastupidi – isu väheneb järk järgult?
Minu jaoks ei ole see sõltuvus. Ja üha rohkem vees olla ka ei taha. Lihtsalt tean, mis on minu mõõt, kui on vajadus kauem vees olla. Et kui kaua paneksin külmas merevees vastu näiteks läbi jää vajumise või õnnetuse korral.

Mis on see, mida taliujudes teha ei tohi?
Liiga kaua ei tohiks vees olla. Siin peaks jälgima keha enda termoregulatsiooni. Kui keha ikka hiljem ennast üles soojendada ei suuda, siis ei peaks nii pikalt vees olema, see on pigem kahjulik.

Aga mida soovitad teha?
Alusta rahulikult. See ei ole võistlus, vaid pigem meeldiv tegevus.

„OLE VALMIS!“ TEEL TURVALISEMASSE TULEVIKKU

Naiskodukaitse lõi „Ole valmis!“ äpi juba 2018. aasta kevadel, kuid suurema tähelennu tõi kaasa eelmise aasta koroonakriis. Kuidas mõjutas koroonakriis äpi sisu ja elu ning mis arendused on lähiajal plaanis?

Tekst: **ELISA JAKSON**, *Naiskodukaitse arendusspetsialist*

2020. aasta veebruari alguses valmis Kanal 2-l koostöös teiste hulgas Naiskodukaitsega saade „Päriselu lood: katastroofi keskel“, mille sisuks oli nädalane elektrikatkestus kogu Euroopas ja milline elu siis Eestis olla võiks. Saates näidati, kuidas on keegi valmistunud selliseks ulatuslikuks elektrikatkestuseks ning milline on inimeste elu ilma elektri, vee, toidu ja toasoojata. Saade on järelvaadatav Kanal 2 kodulehel: https://kanal2.postimees.ee/saated/Pariselu-lood-Katastroofi-keskel.

Saade oleks olnud justkui ennustus, sest vähem kui kuu hiljem kuulutati välja eriolukord ning inimeste tavapärane elu lendas pea peale. Äkitselt saadi aru, et elu tühjade köögikappidega ning iga päev poeskäimine ei ole mugav, arukas ega võib-olla ka võimalik ning kadus seni eestlasi rahustanud mõtteviis „Aga siin ju ei juhtu...“.

Kriisi algus tõstis hüppeliselt inimeste huvi „Ole valmis!“ äpi vastu.

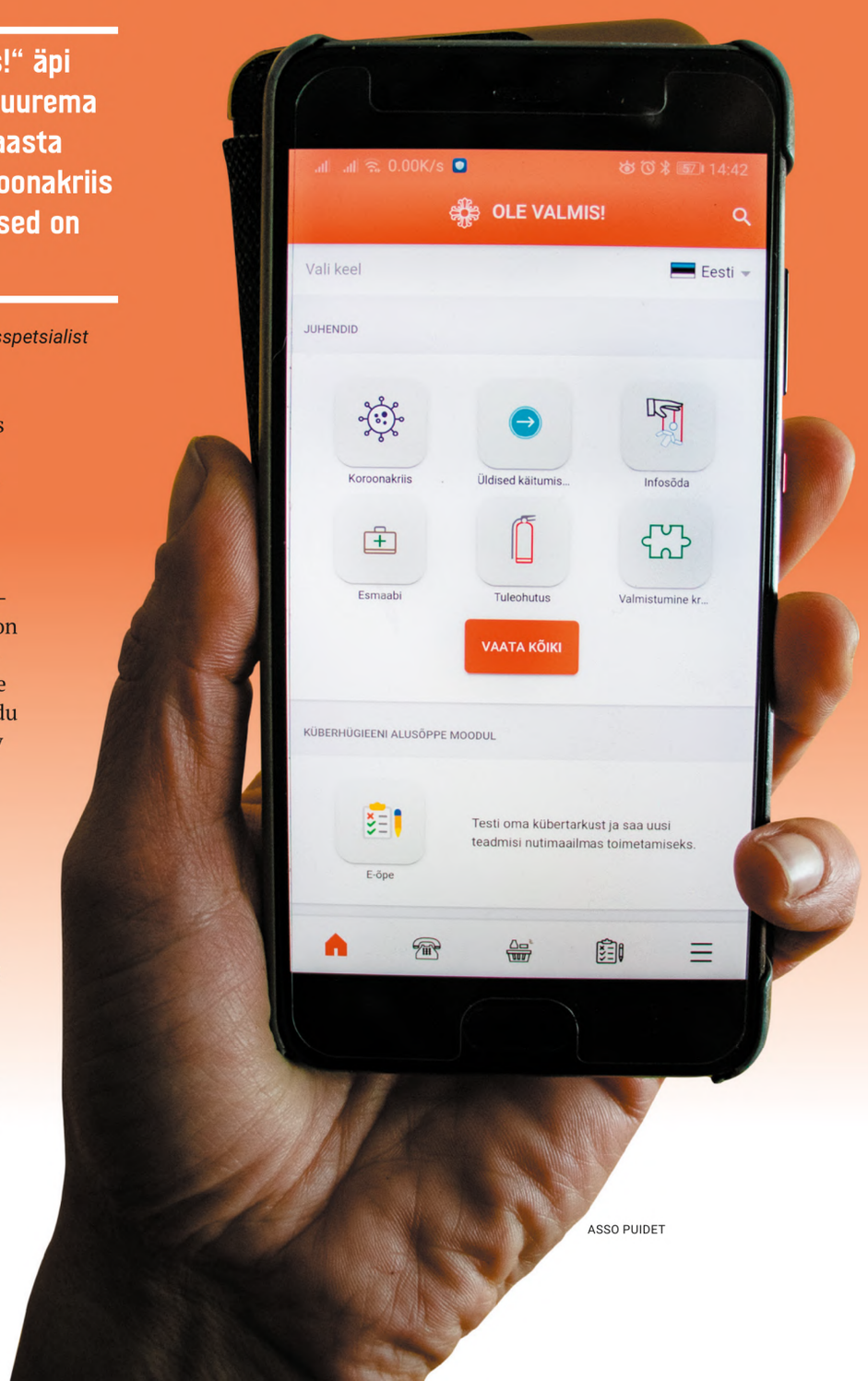

ASSO PUIDET

Naiskodukaitsjaid kutsuti erinevatesse telesaadetesse kriisivalmidusest rääkima ning äppi laaditi alla märtsikuu jooksul pea 8000 korda, mis on Eesti rakendusteturul suur asi. Äppi soovitas alla laadida Eesti Vabariigi presidentki, kes on äpi loomise algusest peale meile toetust avaldanud.

KORJATI TURULT

Kuna äpp on mõeldud mitte vaid n-ö ennetava õpikuna, vaid ka kasuliku päevakajalise tööriistana, sai kiirelt lisatud koroonakriisi puudutavad peatükid. Äpist leiab praegugi infot kehtivate piirangute kohta, samuti kõikvõimalikke vajalikke telefoninumbreid.

2020. aasta ei möödunud aga äpi jaoks täiesti viperusteta. Mai alguses eemaldas Google „Ole valmis!“ äpi ilma hoiatuseta oma rakenduste poest. Selgituseks kirjutati ainult, et COVID-19 teemat puudutavad äpid lubatakse Google Play poodi vaid siis, kui need on ametlike valitsuste või terviseametite loodud või autoriseeritud.

Kahjuks ei olnud äpi rakendustepoodi tagasi saamine just kerge töö. Asjaajamine suurkorporatsiooniga on keeruline, kellelegi otse helistada ei saa ning vastust oma kirjale ootad igavesti. Igas vestlusaknas on vastas vaid juturobot, kes su probleemi ei mõista, vabandab ebamugavuste pärast ning lubab, et „niipea kui võimalik“ võetakse teiega ühendust.

Siinkohal tulid kasuks riiklikud koostööpartnerid – Naiskodukaitse esitas Google'ile rakenduse taastamiseks tõendi, millega siseministeerium kinnitas, et „Ole valmis!“ mobiilirakendus on üks oluline osa Eestis välja antud ametlike käitumisjuhiste kampaaniast elanike teavitamisel.

Eesti riigi üks prioriteete on meie inimeste teadlikkuse suurendamine sellest, kuidas oleks mõistlik kriisi ajal käituda ning millisel moel võiks igaüks meist kaitsta ennast, oma lähedasi ja vara.

Pärast taastamistaotluse mitmekordset esitamist ning koostööpartnerite abiga rahuldati lõpuks taotlus ja „Ole valmis!“ äpp sai kahenädalase pausi järel taas poodi üles.

Kuna Huawei uuemates nutiseadmetes ei ole Google Play pood enam kättesaadav, kuid me soovime, et äpp ja selles sisalduv kasulik teave oleks võimalikult paljudel olemas, siis lisasime eelmisel aastal äpi eraldi ka Huawei rakenduste poodi.

IGAKS OLUKORRAKS

Mobiilirakendus on pidevas arengus nii tehnilises kui ka sisulises mõttes. 2020. aasta alguses lisasime äppi küberhügieeni alusõppe mooduli, mis loodi Eesti ja Läti kaitseministeeriumide koostööna ning oli seni kättesaadav vaid kaitseväe e-õppe portaalis Ilias.

Kuna tehnoloogia kasutamisega meie igapäevaelus kaasnevad erinevad ohud, peab nutimaailmas toimetamiseks olema oskusi. Just siin tulebki appi lisatud e-õppe moodul – läbides kõik 16 õppetükki, saad paremad teadmised, kuidas ennast kaitsta küberruumist lähtuvate ohtude ja rünnakute eest. Kursust on võimalik läbida endale sobivas tempos ja ajal ning mugavalt oma teadmisi testida.

Lisaks oleme aasta jooksul lisanud äppi erinevaid teemasid nii infosõja, vaimse tervise, perevägivalla kui ka rahaliste raskuste vältimise ja ületamise kohta. Samuti leiab nüüd enesekaitse teemaplokist erinevate enesekaitsevõtete videoõpetused ning soovituse oma oskusi pidevalt harjutada, et kriisiolukorraks valmis olla.

Jaanuarikuu Nipiraamat (https://tarbija.ohtuleht.ee/1021916/testime-ole-valmis-appi-milleks-see-tapselt-valmistuda-aitab) testis „Ole valmis!“ äppi ning ühe plussina toodigi välja just see, et äpis on ühte keskkonda kokku kogutud juhendid kõikvõimalikeks olukordadeks ning neid uuendatakse pidevalt. Kasulikuks peeti muuhulgas ka kasulikele numbritele otsehelistamise võimalust, kolmkeelsust, töötamist võrguühenduseta ning koduste kriisivarude interaktiivseid näidisnimekirju.

Kuigi Nipiraamatu testitulemustes toodi miinusena välja automaatteavituste puudumine, on meil hea meel teada anda, et just selle funktsiooni arendamine on lõpule jõudmas. Eelmisel aastal lisasime äpile manuaalsete teavituste saatmise võimaluse, millega saab kasutajaid informeerida uutest peatükkidest, aga vajaduse korral ka mingi ohu eest hoiatada. Käsiloleva arenduse järel on äpi kasutajal võimalik saada automaatseid ohuteavitusi otse sündmuse või kriisiolukorra lahendamise infosüsteemist, sõnumi koostajateks nt politsei- ja piirivalveamet, päästeamet, häirekeskus, põllumajandus- ja toiduamet või mis iganes asutus, kes sündmust juhib.

TEAB, KUS SA OLED

Esimese arendusetapi järel saab inimene ohuteavitusi siis, kui ta on äpi alla laadinud või oma telefonis oleva äpi rakendustepoes värskendanud ning äpis ohuteavitused sisse lülitanud. Lisaks saab ta ise seadistada, mis piirkonna teavitusi ta saada tahab. Valida saab mitu piirkonda, nt ära märkida oma kodukoha ja suvila piirkonna, mis võivad olla teine teises Eesti otsas. Teise arendusetapiga lisanduvad geopositsioneerimisega seotud teated, mis võimaldavad saada ohuteateid oma asukoha järgi.

Infosüsteem võimaldab saata ka teateid olevalmis.ee veebikeskkonda, kuid see funktsionaalsus ei ole praegu kasutusele võetud. Seega käimasoleva arenduse valmides tekib ainus viis sellist infot automaatselt otse saada üksnes „Ole valmis!“ äpi kaudu. Kui meil on olemas üks riiklikku infot ja käitumisjuhiseid sisaldav äpp, siis on loogiline, et selle funktsionaalsus toetab kogu ennetustööd.

Muide, kuna „Ole valmis!“ äpp on pidevas arenduses, siis äpi tiim võtab hea meelega vastu ka parandus- ja täiendusettepanekuid. Saad need edastada kas otse äpis (eelmisel aastal lisatud võimalus) või kirjutades olevalmis@naiskodukaitse.ee.

NAISKODUKAITSE VÄLJAÕPE UUENES

Kiired arengud organisatsioonis on toonud kaasa muutusi ka Naiskodukaitse väljaõppes ja kogu süsteem vajas ülevaatamist. Nüüdseks on Naiskodukaitse väljaõpet kirjeldav dokument värskendatud, kinnitatud ja vastab tegelikule olukorrale.

Tekst: **ELISA JAKSON**, *Naiskodukaitse arendusspetsialist*

Uuendatud Naiskodukaitse väljaõppedokumendi kõige olulisem keskne idee on see, et igal liikmel peab olema organisatsioonis vähemalt üks kindel tegevusvaldkond. Iga naiskodukaitsja peab teadma oma rolli ja ülesannet kriisi ja sõja ajal.

Naiskodukaitsja roll saab olla nii kombatandina kui mittekombatandina. Erialaselt spetsialiseerudes võib kriisi ja sõja ajal leida rakendust nii kombatandina üksuses kui ka mittekombatandina – näiteks meditsiinivaldkonnas, välitoitlustuses, staabiassistendina, avalike suhete valdkonnas või ka noortejuhina. Samuti saab mittekombatandina leida rakendust evakuatsioonirühmas, tänaseks on just selle väljundi valinud üle 500 naiskodukaitsja.

Lisaks saab liige osaleda organisatsiooni tegevuse toimimist toetavates tegevustes – instruktorina, juhina, mentorina, toimkondade ja komisjonide liikmena ja nii edasi. Nendel funktsioonidel on rakendus eelkõige rahuajal. Toetavates rollides olevad liikmed on üldjuhul valinud endale samaaegselt ka rolli mõnes tegevusvaldkonnas.

JÄI NELI ERIALAGRUPPI

Üks suurem muudatus väljaõppedokumendis puudutab erialagruppe, mida on nüüdsest neli: meditsiin, side ja staap, välitoitlustamine ja avalikud suhted. Kõik muud senised erialagrupid on küll tegevustena alles, kuid me ei määratle neid eraldi erialagruppidena.

Selle muudatuse üheks eesmärgiks oli vähendada administreerimiskoormust – nüüd ei pea näiteks naiskodukaitsjatest noortejuhid enam endi seast eraldi grupijuhti valima ega lisakoosolekuid tegema ja aruandeid täitma.

Noortejuhtide grupp on edaspidi Naiskodukaitse üks tegevusvaldkond, selle rolli valinud liikmete tegevust suunavad Kodutütarde ja Noorte Kotkaste instruktorid.

Samuti on ära kaotatud eraldi formeerimise erialagrupp – formeerimine on nüüdsest üks mitmest viisist, kuidas sõjalisse riigikaitsesse panustada. Lisaks ei ole enam eraldi spordigruppi ja kultuurigruppi, kuid ringkonnas saab edaspidi moodustada toimkondi erinevate tegevuste eestvedamiseks ja korraldamiseks. Näiteks sporditoimkond, kultuuritoimkond, ajalootoimkond jne. Toimkond koosneb vähemalt kahest inimesest, kes avaldavad soovi kaks aastat toimkonna töös osaleda, ning toimkond valib endale üheks aastaks juhi.

Toimkond tegutseb kogu ringkonna, mitte iseenda heaks, korraldades ja koordineerides kogu ringkonnale üritusi, õppepäevi, võistlusi jne.

NAISKODUKAITSE VÄLJAÕPPE EESMÄRGID JA RIIGIKAITSESSE PANUSTAMISE VÕIMALUSED

1.	Sõjaline riigikaitse	Kõigile naiskodukaitsjatele, kes soovivad, leitakse nende oskustele, võimetele ning eelistustele vastav ametikoht kombatandina Kaitseliidu ettevalmistatavates üksustes.
2.	Riigikaitse lai käsitlus	Elanikkonnakaitsealane väljaõpe, „Ole valmis!“ nutirakendus, ulatuslik evakuatsioon (EvakR), noortetöö, „Anname au!“, koostöö teiste asutustega (nt PPA, PäA, HäK, kiirabid, SKA, TeA jm).
3.	Teadlik kodanik ja turvalise kogukonna looja	Baasoskustega naiskodukaitsja on kriisiolukorras valmis võtma vastutust, saab ise hakkama, annab edasi teadmisi-oskusi teistele ning aitab ka abivajajat.

KURSUSEÜLEMA ÜLESANDED

Et väljaõpe moodustaks kokku ühtse ja eesmärgipärase terviku, on dokumendis uuendusena välja toodud Naiskodukaitse baasväljaõppe mooduli või erialakursuse kursuseülema (või vajadusel vastutava instruktori) ülesanded.

Lisaks erinevatele administreerimis- ja korralduslike ülesannete täitmisele kontrollib kursuseülem ka kursuse sisu – ta koordineerib instruktoritega nende tunniteemad nii, et õpiväljundid saaks täidetud, et valitud meetodid oleksid sobivad ning ei sisu ega meetodid ei korduks erinevates tundides.

Kursuse toimumise ajal hoiab kursuseülem jooksvalt õppetööl silma peal, et kontrollida õpieesmärkide saavutamist ning vajadusel korrigeerida ja suunata õppetööd omalt poolt õigele rajale.

Väljaõppedokumendis on ära toodud ka kõigi nelja erialagrupi võimekirjeldused – loetletud on erialagrupi liikmele pakutav väljaõpe, toodud välja grupi ülesanded ja tegevus ning grupiliikme kirjeldus. Samuti on olemas näidistoimkondade töökirjeldused.

VÄLJAÕPE – RIIGIKAITSE ALUS

Naiskodukaitse liikmete väljaõpe ja tegevus on suunatud Kaitseliidu kui terviku ülesannete täitmisele, mille kaudu saab iga liige anda oma panuse riigikaitse arendamisse ja laiemalt kogu ühiskonna paremaks muutmisesse.

Sõjalisse riigikaitsesse saavad liikmed panustada reservväelasena, aga ka vabatahtliku nõusoleku alusel, olles ametikohal Kaitseliidu ettevalmistatavas üksuses. Võimalusi on palju: miinipildur, tankitõrjur, parameedik, sanitar, toitlustaja, sidemees, laskur … Täna on kombatandi ametikoha valinud umbes 600 naiskodukaitsjat. Naiskodukaitse korraldab nii üle-eestiliselt kui piirkondlikult erialaspetsialistide väljaõpet ja viib läbi erialaspetsiifilist täiendõpet.

Laiapindse riigikaitse osa hõlmab väljaõpet elanikkonnakaitse valdkonnas, näiteks ohutushoiu kursust, tegevust evakuatsioonirühmades, noortetööl või veteranide toetuseks sinilillekampaaniat korraldades, koostööd teiste asutustega, nagu politsei- ja piirivalveamet, terviseamet, päästeamet, häirekeskus, kiirabid ja haiglad, hooldekodud, kohalikud omavalitsused, kriisikomisjonid jne.

Käesolev kriis on hästi näidanud, et erialateadmiste ja -oskustega naiskodukaitsjaid saab rakendada erinevates rollides kõikide kaitseseisundite ajal ka teiste asutuste toetamiseks.

Teadliku kodaniku koolitamine tähendab, et baasoskustega naiskodukaitsja suudab tänu oma väljaõppes saadud teadmistele ja oskustele nii tava- kui ka kriisiolukorras ise hakkama saada, märgata abivajajat ning anda abi. Ta on turvalisema kogukonna loomise alustala. Väljaõppe läbinud naiskodukaitsja harjumuspärast igapäevaelu ei mõjuta kriis nii ulatuslikult.

Naiskodukaitse värskendatud väljaõppe üldpõhimõtteid ja tegevusvaldkondi kirjeldava dokumendiga saavad kõik naiskodukaitsjad lähemalt tutvuda Naiskodukaitse siseveebis ja vajadusel küsida täpsustusi oma ringkonna instruktorilt.

TAIVE SAAR

VALGE VÄLK – NOORTE TAHTE TEST

Märtsi keskel, kõige valjema pakasega startisid noorkotkad ja kodutütred Valgamaal Tsirguliina ümbruses võistlusmatkale Valge Välk. Kokku läbiti suuskadel ligikaudu 30 km, saatmas paks lumi ning juba stardis paukunud 15kraadine pakane.

Tekst: **PAUL PODERAT**, *vabatahtlik kaasautor*

Teist korda toimuva Valge Välgu tegi eriliseks see, et kogu võistlus tuli läbida suuskadel, mida eelmisel aastal lumepuuduse tõttu teha ei saanud. Paljud noored suusatasid esimest korda matkasuuskadega, seega lõhuti rajal nii mõnigi suusapaar.

„Meie meeskonnal läks kolm suuska katki. Esimene hakkas alguses lagunema ja tuli teibiga otsast kinni panna, kaks ülejäänut lõpusuusatamisel," meenutas Valgamaa maleva noorkotkas Silver Ostrat ja lisas, et ei kujuta ettegi, kuidas oleks hakkama saadud siis, kui selles lumes oleks tulnud saabastega sumbata.

Siiski leidus ka võistkondi, kes vähese suusatamisoskuse tõttu kahlasid läbi lume jalgsi, suusad kaenlas.

KATSUMUSTE RADA

Ent suusatamine polnud ainus, mis noorte vastupidavuse, tahte ja oskused proovile pani. Ei, suusatati vaid erinevate ülesannete vahel.

Nii pidid noored hakkama saama kalakonservist õlilambi valmistamisega, proovima kätt ja silma laskesuusatamises ning täitma teisigi talvise ellujäämisega seotud kontrollülesandeid. Näiteks kontrollpunkt Bravos oli ülesandeks teha aja peale lõke, eesmärgiga läbi põletada lõkke kohal olev nöör.

Nagu öeldakse, on praktika tõe kriteerium. Sedakorda selgus, et lõkke tegemise oskused vajavad mõnedel võistkondadel veel parandamist. Kõigest neli võistkonda sai ülesandega hakkama määratud aja jooksul.

Niigi stressirohkes olukorras pidi lisaks käelisele osavusele ka pea lõikama. See pandi proovile näiteks kontrollpunktis Echo, kus noored pidid luureülesande täitmiseks mitmesugustest külajuttudest sõeluma välja enda jaoks kasulikku infot.

ETTEVALMISTUS ON EDU VÕTI

Üks sai veel kord kinnitust – talvised võistlused vajavad planeerimist ja ettevalmistust. Nagu märkis noorteinstruktor Kaimo Vahtra, pani see võistlus kindlasti paljusid ettepoole vaatama ja andis väärt õppetunni.

Stardis oli näha, kuidas noored alles suuski reguleerisid ning tõdemusele

PAUL PODERAT

jõudsid, et joogikoti torud külmuvad miinuskraadidega ja seda juba stardis.

Noorte riietus ja selle kasutamine oli pisut läbimõtlemata, oli näha, et kaasas ei olnud korralikke talveriided ning metsa mindi tavalise vihmajopega. Toitumise poolelt tuli üllatusena see, et paljud snäkid ja söögid koosnevad veest: need külmusid vahepeal ära ja neid tuli lõkke peal soojendada.

„Jäi kõlama, et järgmine kord teeksid nad mitu asja teisiti ehk valmistuksid paremini ja valiksid kaasavõetavat varustust ja riietust rohkem," vahendas noortega vestelnud Vahtra valitsenud meeleolusid.

LÕPP HEA – KÕIK HEA

Aga kui juba midagi õpiti ja kogeti, siis võib öelda, et võistlus läks hästi. Plaanikohaselt, nagu märkis Vahtra. „Hästi läks see, et lund oli sel aastal piisavalt ja ka külma -15°, seega loodan, et osalenud noored said endale hea kogemuse juurde," tõdes Vahtra.

Selles, et kõik läks hästi, oli loomulikult oma ja oluline osa korraldusmeeskonnal ja vabatahtlikel, kes võistluse korraldamisel nõu ja jõuga abiks olid. Tuli ju ka kontrollpunktide läbiviijatel samasugustes tingimustes hakkama saada ja vastu pidada. „Teha kontrollpunkti neli tundi järjest 15kraadises külmas on omaette kogemus," teab Vahtra.

Nagu öeldud, said ka noored kokkuvõtteks talviste oludega väga hästi hakkama, võistluse läbis 13 võistkonda reede õhtul rajale läinud 15 võistkonnast.

Võitjaks tulid Alutaguse noorkotkad koosseisus Kristjan Kiiver, Marko Vaht, Arnold Loopere, Markus Rolitš. Teiseks tuli Tartu malev koosseisus Ervin Otto Prank, Reigo Joorits, Karl-Marten Kütt, Hubert-Uku Prank ja kolmandaks Harju maleva noorkotkad koosseisus Tommi Laanejõe, Martti Neidla, Kregor Latt, Karut Luur.

VLADISLAV EGLET

ÜHINE KEEL JA MEEL NOORTEORGANISATSIOONIDEST

Ida-Viru maakonna valdavalt venekeelse elanikkonna tõttu on organisatsioonides Noored Kotkad ja Kodutütred noorte inimeste osakaal, kelle emakeel on vene keel, suurem kui mujal riigis. Tänu sellele on organisatsioonide tegevuses omad eripärad.

Tekst: **VLADISLAV EGLET**, *Alutaguse maleva Narva piirkonna noorteinstruktor*

Kuna me kõik liigume järgukatsete süsteemi ja erinevate märkide toel samas suunas, ei ole venekeelsete ja eestikeelsete noorte tegevuses nii palju erinevusi. Peamine erinevus on see, et kogu teave järgukatsete, reeglite ja muu sarnase kohta tuleb eesti keelest vene keelde tõlkida.

Meie tegevuse alguses tekitas see üsna palju ebamugavusi, kuid aja jooksul tõlgiti kõik vajalikud materjalid, et venekeelsed noored neid paremini mõistaksid ja liituksid kiiresti meie ridadega. Ühistes tegevustes teiste malevate noortega kasutavad lapsed võimalust praktiseerida koolis omandatud eesti keele oskust elavas suhtluses.

Võiks arvata, et erineva emakeelega noored ei saa edukalt suhelda, kuid praktika on näidanud vastupidist. Noored leiavad väga kiiresti ühise keele ja suhtlemisvõimaluse. Kasutavad keeli läbisegi, lähevad üle inglise keelele ja kui vaja, selgitavad oma mõtet viipekeeles. Väga oluline on nende poiste roll, kes tegutsevad vabatahtlikult tõlkijatena ja edastavad infot neile, kes veel ei räägi vajalikul määral vene või eesti keelt.

Asjaolu, et üha rohkem teistsuguse emakeelega lapsi liitub Kaitseliidu noorteorganisatsioonidega, on rõõmustav, see rikastab neid organisat-

sioone ja muudab nad veelgi huvitavamaks ja mitmekesisemaks. Lõppude lõpuks, kui Narva või Sillamäe noored saavad aru, et Paide poiss või Tallinna tüdruk jagab nendega samu väärtusi ja nad kõik kuuluvad samasse organisatsiooni, siis ei ole teises keeles suhtlemine takistuseks. Just selliste ühiste ürituste kaudu jõuame oma ühiskonnas lõpuks täieliku üksteisemõistmiseni.

UUS MAAILM

Venekeelsete noorte jaoks tähendab Kaitseliidu noorteorganisatsioonidega liitumine millegi täiesti uue avastamist, millegi enamaga liitumist, oma kätega oma seikluse loomist. Järgmiselt reisilt naastes toovad noored justkui teises maailmas käinud ränduritena kaasa lugusid ja legende, mida nad oma eakaaslastega jagavad ja veel paljude aastate pärast mäletavad.

Olulist rolli mängib ka see, et kõik antakse noortele tasuta, riigi kulul. Erinevalt varasemast ajast ei tegele koolid pidevalt noorte õppekavaväliste tegevustega. Metsaminek või vabatahtlik tegevus metsalaagri korraldamiseks on alati seotud teatud riskidega, kuid osav noorsootöötaja teab alati, mida teha, et vältida ohtlikke olukordi.

Matkamine, erinevad kursused, laagrid, samuti uus suhtlusringkond – need on vaid mõned põhjused, miks organisatsiooniga liituda. Just selliste kogemuste puudumine tegelikus elus, iha seikluste ja uute avastuste järele meelitab noori inimesi meie organisatsioonidesse ja me omalt poolt anname endast parima, et nende potentsiaali realiseerida. Selles osas ei näe ma ka suuri erinevusi eesti- ja venekeelse noore vahel. Noortejuhte on keerulisem leida kui aktiivseid noori, kuid ka selleks sobivad inimesed on olemas.

KUMMUTAME VALE

Sama oluline kui noortega töötamine on töö vanematega. Lõppude lõpuks on vanemate toetus laste alustamisel väga oluline ja mängib sageli otsustavat rolli selles, kas laps liitub Kaitseliidu noortega või mitte.

Olulist rolli piirkonna vanemate arvamuse kujundamisel Kaitseliidu ja selle organisatsioonide tegevusest on mänginud Venemaa meedia. Ja seda pigem negatiivse tooniga Kaitseliidu suhtes tervikuna. Pikka aega ei olnud sellele ka vastukaalu, kuid nüüd, osaledes aktiivselt linna üritustel, suheldes elanikkonnaga, osaledes COVID-19 vastase võitlusega seotud tegevustes, näitab Kaitseliit, kes tegelikult ollakse, hävitades stereotüüpe ning meelitades aina rohkem ja rohkem uusi liikmeid Kaitseliidu ja selle noorteorganisatsioonide ridadesse.

Nüüd edastatakse ühelt vanemalt teisele teavet, et organisatsioon võib pakkuda noortele palju uut ja huvitavat. Praegu on organisatsioonide kohta venekeelsed voldikud juba ette valmistatud ja see on alles algus pikale teekonnale, mille jooksul avada noortele, olenemata nende keelest, juurdepääs organisatsioonidesse. Mis viib lõppkokkuvõttes selleni, et kõik, kes tunnevad end Eestisse kuuluvat, saavad riigikaitsesse panustada, muutes meie ühiskonna reageerimisvõimelisemaks ja aktiivsemaks.

TAHE TÄHENDAB

Viie aasta pärast võiks Ida-Virumaal olla Kaitseliidu noorteorganisatsioonides, nii noorkotkaste kui kodutütarde seas, juba laialdaselt esindatud vene keelt rääkiv noorus. Selle eelduseks on piisavalt hõlpsasti kättesaadav venekeelne teave meie tegevuse kohta, samuti suur meeskond noorsootöö spetsialiste, kes räägivad kahte keelt.

Järgmine samm sealt edasi võiks olla noorkotkaste ja kodutütarde Narva malevkonna moodustamine oma juhatusega. Nende eesmärkide saavutamiseks on vaja suurendada meie riigi noorte ja täiskasvanute teadlikkust, et meelitada uusi liikmeid nii noorte kui ka juhtide hulka, sest ilma piisava arvu juhtideta pole tööprotsessi loomine võimalik.

Tuleb teha palju tööd. Kuid kõige olulisem asi meil juba on – tahe ja soov kaasata noori oma tegemistesse, olenemata nende emakeelest, ja see tähendab juba palju.

Kommentaarid:

OLULINE ON MEESKONNATÖÖ

VLADISLAV ARŽANTSEV, Veles Alfa rühma noorkotkas

Omandasin kolme aasta jooksul noorkotkaste organisatsioonis suure hulga oskusi. Laagrites ja matkadel sain aru, et minu jaoks on selles organisatsioonis kõige olulisem meeskonnatöö ja distsipliin.

Laagrites õppisin telke püstitama, tuld tegema, kompassi ja kaardi abil navigeerima. Lisaks laagritele ja matkadele on meil ka orienteerumis- ja laskevõistlused ja saalihoki, mis on päris lahe! Orienteerumisvõistlus arendab vastupidavust ja meeskonnatööd mitmesuguste ülesannete täitmisel. Samuti on meil klassiruumis teoreetilised tunnid. Soovitan kõigil poistel meie organisatsiooniga liituda, sest siin saate palju õppida ja leiate endale palju toredaid sõpru.

ÕPPIMISE KOHT

ALISA SINIJÄRV, Narva kodutütarde rühm

Olen organisatsioonis olnud üsna pikka aega. Siin õppisin, kuidas maastikul liikuda, telki püsti panna, korralikult asju pakkida, et pikkadele matkadele minna.

Samuti omandasin selliseid kasulikke oskusi nagu meeskonnatöö ja esmaabi ning õppisin, kuidas looduses ellu jääda.

Soovitan meie organisatsiooniga liituda neil, kes soovivad ennast proovile panna ja omandada uusi oskusi, õppida iseseisvalt raskustest üle saama, leida uusi tutvusi ja mitmekesistada oma vaba aega aktiivsete tegevustega. Ootame kõiki meie ridadesse!

METSAVENNAD JA VIRUMAA

Eelmise aasta sügisel Lebavere metsas avatud Martin Tamme punkri rekonstruktsioon on jällegi üks sammuke lähemale sellele, et igas Eestimaa paigas, kuhu suvine (või miks mitte ka talvine) rändaja satub, on tal lisaks kohalikule kultuuriloole võimalik eraldi kohtuda kohalike metsavendade pärimusega.

Tekst: **MARTIN ANDRELLER**, *ajaloolane*

KALJO TAMME ERAKOGU

Kaljo Tamm (keskel) vangilaagris 1956. aastal

Metsavendi Virumaal käsitles üks kunagine artikkel sellesama ajakirja veergudel, kus sai põgusalt tähelepanu pööratud ka Kaljo ja Martin Tammele ja nende punkrile, mille rekonstruktsioon küll järgnenud aastate jooksul loodusega üheks sai. Eks iga maa-alust punkrit ootas juba 1940ndatel sama saatus ja tõsi on seegi, et kui pidevalt sees ei elata, siis on lagunemine kiire tulema. Mis seisab, see kulub – või kuidas see vanarahva tarkus täpsemalt ütlebki.

Vahest võib isegi öelda, et vastuseis nõukogude võimule ja vennad Tammed käisid kokku nagu värskelt uuesti avatud punker ja Lebavere mets. Tegelikult toimus üks suurem relvastatud kokkupõrge punaväelaste ja kohalike meeste vahel juba 1941. aastal ning selles sai surmavalt haavata hilisemate vastupanu organiseerijate Martini ja Kaljo isa Juhan, kes 14. septembril 1941 manalasse varises. Küllap oli sellelgi oma roll vendade edasises nõukogudevastases tegevuses.

Kui teine maailmasõda Eesti jaoks otsa sai, jätkusid relvastatud kokkupõrked juba Eesti metsavendade ja võõra väe esindajate vahel. Raske on tänaste teadmiste põhjal hinnata metsavendade statistilist aktiivsust või protsenti populatsioonist, kui palju ühes või teises maakonnas metsavendi oli, kuid kahtlemata saab öelda, et Virumaa metsavendadest räägiti tollal ja räägitakse tänagi siin- ja sealpool Eestis.

Üks nende seast oli Martin Tamm. Sündinud 1912. aastal, oli ta koos perega kolinud Lebaverre ja käinud koolis nii Eipris kui Väike-Maarjas. Pärast ajateenistust asus ta tööle piirivalvesse ning teises maailmasõjas oli sunnitud osalema Saksa poolel. Sõja lõpul aga suundus ta koos kaaslastega metsa ja, jõudes tagasi kodukanti, asus ennast varjama. Esimese talve elas ta koos oma venna ja õemehega Taaraorgu rajatud punkris.

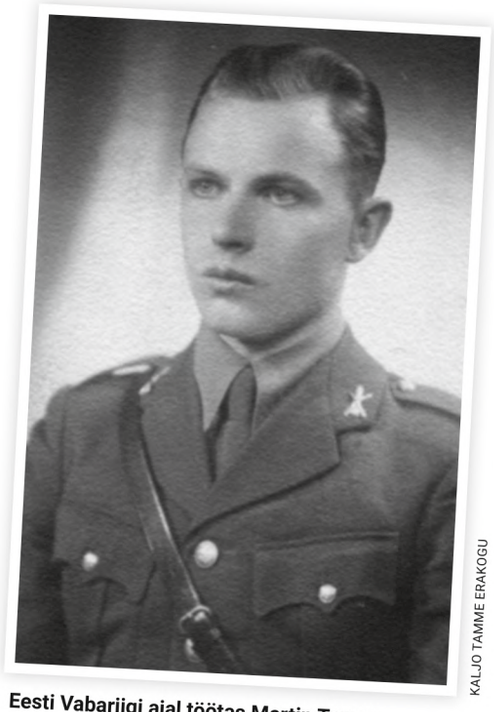

KALJO TAMME ERAKOGU

Eesti Vabariigi ajal töötas Martin Tamm piirivalvurina

Kevadeks 1945 lisandus nendele veel paarkümmend meest, kes olid hakanud ennast Nõukogude mobilisatsiooni eest varjama. Viimased suundusid küll järgmisel sügisel oma kodudesse tagasi ja kolm meest rajasid uue punkri Aruküla, selle punkri lähedusse, millest oleme 2014. aasta teises numbris pikemalt kirjutanud. Pärast seda aga varjas Martin Tamm ennast kaks aastat hilisema Kadila baasi territooriumil, kust leidis mahajäetud punkri ja võttis selle kasutusele.

1948. aasta suvel rajas Martin Tamm koos vend Kaljo ja õemees August Poomiga punkri Männisalu metsa. Toiduga varustamine oli perekonna õlul ning selles osales noorem vend Kaljogi. Talvisel ajal veeti mitme nädala tagant toidumoona metsa hobureega. Oma perekonna ja lähimate abistajate toetamiseks tegi Tamm mitmesugust näputööd, punus korve ja käis abiks isegi puude vaigutamisel, pikkadel sügis- ja talveõhtutel armastas ta aga joonistada. Samal ajal otsisid teda taga okupatsioonivõimud, kes rakendasid erinevaid meetmeid tema asukoha tuvastamiseks.

„1951. aastal tehti kindlaks, et tagaotsitava vend TAMM, Kaljo Juhani p, sündinud 1934. aastal ENSVs Väike-Maarja rajoonis Kiltsi külanõukogus, metskonnatööline, eestlane, lõpetamata keskharidusega, elab Eesti NSVs Väike-Maarja rajoonis, ja alustati tema suhtes agentuurset tööd. Selle töö käigus saadi agentuurandmeid, et K. TAMM on meelestatud nõukogudevastaselt, ning tehti kindlaks, et ta peab Eesti NSVst väljasaadetud isikutega kirjavahetust, milles kutsub neid üles võitlema Nõukogude võimu vastu.“

Jälgimise tulemusena jõuti järeldusele, et Kaljo Tamm käib oma vennale Martinile süüa viimas. Valiti välja sobiv agent, kes jahipidamise katte all asus selle piirkonna metsi läbi kammima. Tänu metskonna töötajale, kelle agendinimi oli „Jahimees“, leiti Martin Tamme punker 2. detsembril üles.

3. XII 1954. aastal peeti kinni ja arreteeriti tagaotsitav Tamm, Martin Juhani p, sündinud 1912. aastal Eesti NSVs endises Viru maakonnas Küti vallas, eestlane, keskharidusega.

Punkrit, milles Martin Tamm kinni võeti, piiras kolme meetri pikkustest lattidest ja okastraadist tara. Operatiivgrupp leidis sealt ja konfiskeeris: kaks kuulipildujat, kaheksa vintpüssi, püstoli, kaks granaati, viis miini ja suure koguse laskemoona ning nõukogudevastaseid märkmeid, šablooni šifreeritud kirjavahetuse pidamiseks ja relvapeidikute skeemi. Peidikute skeemi kohta seletusi andes tunnistas Martin Tamm, et see kuulub tema vennale Kaljole, kes on nõukogudevastase organisatsiooni juht. Siinkohal tuleb muidugi silmas pidada, et eriti meeldis julgeolekutöötajatele otsida ja leida vastupanuorganisatsioone või vähemalt üritada jätta muljet, et nad mõne sellise peale sattunud on. Lisaks tuleb meeles pidada, et ülekuulamistel kasutatud metoodikas ei olnud nii füüsiline kui psühholoogiline ähvardamine ja kannatuste põhjustamine teps mitte harvad juhud, millest lähtuvalt tuleb »

suhtuda ülekuulamisprotokollidesse ja kokkuvõtetesse tähelepanelikult ja allikakriitiliselt.

Et üles leida peidikud, konfiskeerida neisse peidetud relvad ja kinni võtta Kaljo Tamm, saadeti Väike-Maarja rajooni rühm riikliku julgeolekukomitee töötajaid. Pärast kinnivõtmist kuulati ta üle, otsiti üles tema peidikud ja konfiskeeriti neis sisalduv. Nimekirja järgi leiti sealt relvad, laskemoon, lõhkeaine, nõukogudevastased kirjutised, kombainidelt pärinevad ketid ning kirjavahetuse koodid ja šifrid. Kaljo Tamm tunnistas ülekuulamistel üles ka noorte vastupanuorganisatsiooni loomise ja juhtimise, kuigi see laialdase aktiivse tegevuseni ei jõudnud. Lisaks fikseeriti ülekuulamiste käigus fakt, et Martin Tamm oli aastatel 1953–1954 saatnud erinevatele ENSV ühiskondlikele organisatsioonidele ja üksikisikutele „tigedaid nõukogudevastase sisuga anonüümkirju". Martin Tamme karistati 25-aastase kinnipidamisega laagris ning ta vabanes 1971. aastal. Vend Kaljole mõisteti 10 aastat, kuid ta vabanes juba 1956. aastal.

Kuigi esialgsed punkrid on hävinenud ning sammal on katnud punkrikohtades ja lahingupaikades maastikule tekkinud armid, on hea meel tõdeda, et mälestust metsavendadest hoitakse. Taas saab soovitada võimalust külastada Lebavere metsas olevat punkrit ning loomulikult Väike-Maarjat ja sealset muuseumi, kus ilusasti küsides kuuleb kõigest kindlasti rohkemgi. Samuti soovitan tutvuda Väike-Maarja muuseumi koduleheküljega, kus vendadest Tammedest, nende tegevusest ja teistest Virumaa metsavendadest on palju pikemalt kirjutatud, kui siia artiklisse tähemärke mahub. Mine tea, ehk kohtute isegi Kaljo Tamme endaga!

Eraldi soovib autor tänada Heili ja Edgar Tammust ning Eesti Endiste Metsavendade Liitu ja Heiki Magnust selle eest, et kõnealune punker uuesti uudistajatele taastatud sai.

ALLIKAD:

Andreller, M. (2014). Metsavendade jälgedes Lääne-Virumaal. Kaitse Kodu! 2/2014. https://issuu.com/kaitse_kodu/docs/kaitse_kodu_02_2014_veeb/s/11765924

Väike-Maarja muuseum. Metsavendlus. Metsavend Martin Tamm ja tema vend Kaljo Tamm. https://sites.google.com/site/vaikemaarjamuuseum/metsavendlus-metsavend-martin-tamm-ja-ta-vend-kaljo-tamm

Kommentaar:

ET PILDIKE MEIE AJALOOST KAOTSI EI LÄHEKS

Tekst: **HEILI TAMMUS,** *Väike-Maarja Muuseumisõprade Selts*

2001. aastal taastas Väike-Maarja vald Lebavere metsas metsavenna Martin Tamme maa-aluse punkri.

Aastaid olen ka mina tunnetanud selle olulisust ja viinud punkrit vaatama oma tuttavaid, õpetajana õpilasi, oma töökollektiivi Lääne-Viru maavalitsuses jne. Kui vallaasjades tuli juttu meie kandi tähtsaimatest ajaloo- ja turismiobjektidest, tõin alati ühena välja sellesama metsavennapunkri koos läheduses asuva raketibaasiga. Minu üks ajend taastamise algatamiseks oli kindlasti mure selle pärast, et 19 aastat tagasi valla taastatud punker oli lagunemas ja muutunud külastajatele juba eluohtlikuks; teiseks hirm, et see pildike meie ajaloost läheb kaotsi.

Algselt on mind punkriga lähendanud isiklik seotus. Martin ja Kaljo Tamm on mu hõimlased, samas oli nende pere minu esivanemate perega seotud juba enne, kui Martini-Kaljo õde mu vanaonuga abiellus. Praegu taastatud punkri

algne versioon valmiski Martinil tegelikult nii, et minu vanavanaisa leidis kellegi põlenud punkri, andis sellest teada Tamme perele ja Martin-Kaljo ehitasid sellest Martini viimase punkri. Enda lapsepõlvest mäletan Martinit ka isiklikult, oma viimastel eluaastatel elas ta minu vanaonu pere juures. Kaljoga oleme niikuinii alati suhelnud kui lähedased sugulased.

Lõppeks polegi taastatud punker mälestusmärk ühele inimesele, vaid sümboolne mälestusmärk metsavendlusele. Nii annab ka punkri juures asuv infotahvel teavet mitmetest teistest piirkonna metsavendadest.

2020. aasta kulges punkri taastamise tähe all: PRIA Leaderi programmi koostatud projekt, mis küll rahastust ei leidnud, koostöö Eesti Endiste Metsavendade Liiduga, hinnapakkumised, sobivaks osutunud ehitaja OÜ Borkholm Ehitus, kes metsavendluse ajaloost huvitatuna tegi tööd tõesti hingega, pingutused tänapäevastele nõudmistele vastamiseks – taastamise load RMK-lt ja keskkonnaametilt, ehitusload, kasutusload, päästeameti nõuded suitsuanduri jms kohta. Eesti Endiste Metsavendade Liidu toel kulges punkri taastamine ja selle avamise ümber toimuva Lääne-Virumaa metsavendluse ajaloo päeva korraldamine ladusalt.

Väike-Maarja Muuseumisõprade Selts plaanib kindlasti levitada teavet ning kutsuda siia turiste, õpilasi, huvilisi. Punker on nüüd avatud, seega võib seda külastada omal käel, aga meie selts on muidugi valmis ka soovijaid juhendama ja vastu võtma.

Punkris asuva külalisteraamatu põhjal on näha, et külastajaid jagub, ka on korduvalt kasutatud sealset ööbimisvõimalust, mis tähendab küll magamist üsna askeetlikul kahekordsel puidust lavatsil, ja lõkke tegemise võimalust punkriesisel puhkeplatsil.

Kuna punkrist mõnesaja meetri kauguselt läheb mööda RMK matkarada, püüame suunata rändureid matkarajalt ka punkrisse.

Taastatud metsavennapunkri väärtus seisneb kohaliku ajaloo jäädvustamises, propageerimises ja tutvustamises füüsilise kogemuse kaudu. Usun, et igaühel peab olema võimalus metsavendlusest mitte pelgalt raamatutest lugeda, vaid ronida ise maa-alusesse punkrisse ja püüda ette kujutada, mis tunne võis olla elada sellistes oludes päevi, kuid või aastaid, nii suvel kui ka talvel.

HEILI TAMMUS

MEREHUNDI ULG[1] – PRANTSLASTELE OMASELT MITMETAHULINE SÕJAFILM

Prantsuse režissööri Antonin Baudry 2019. aasta sõjafilm „Hundi kutse“ („Le chant du loup“) on põnevik, kus kesksel kohal on tuumarelvad ja allveelaevad. Filmis põimuvad omavahel ameerikalik märul merel, prantslaslik vaade relvajõudude tegevusele ning neile omaste sugemetega narratiiv.

Tekst: **vanemleitnant MATI JÄNES**, *vabatahtlik autor*

Hollywoodlik meremärul väljendub stseenides, kus filmiloogika on tugevam kui reaalne maailm. Tunnistust, et filmi keskseks temaatikaks on rõhutatult Prantsuse mereväe *crème de la crème* – allveelaevad –, annab huvitav tähelepanek, et selles linateoses on eriüksuslased kujutatud teada-tuntud supersõdurite asemel tubli „kolm pluss“ sooritusega tegelastena. Õnneks on selline filmiloogika teoses vähemuses. Narratiivi poolelt on lugu võrreldes samalaadse Hollywoodi toodanguga palju mitmetahulisem ja üllatavam. Vähe on seal mustvalget süžeed ning pinevust jätkub lõpuni. Ja ka filmi lõpus pole kangelasel säravat naeratust ega kosta üldine heakskiitev aplaus – seal on viktorhugolikku isiklikku traagikat ja mõtisklust neist, kes on jäänud merele.

„Hundi kutse“ narratiivi keskmes on absoluutse kuulmisega akustik Chanteraide, kelle töö on tema kirg. Ta on inimlik, innukas ning heaks kujundiks vabast hingest, vastandudes sellega organisatsioonile, milles teenib. Prantsuse merevägi oma rohkem kui 36 000 inimese, 180 laeva ja 178 õhusõidukiga on range, eriti kui teenistusharuks on allveelaevastik. Chanteraide'is on kujutatud pürgijat, kes proovib käsuliinist hoolimata anda oma panust võimalikult hästi.

Eksides Süüria rannikul teise allveelaeva akustilisel tuvastamisel, proovib ta saada olukorrale selgust merejõudude akustiliste signatuuride keskuses. Nimelt on allveelaevades andmebaasid, milles peituvad erinevate laevade ainulaadsed helijäljed. Neid kogutakse ja töödeldakse sellele pühendatud keskuses. Arhiiv on suur ning maailmas pole palju aluseid,

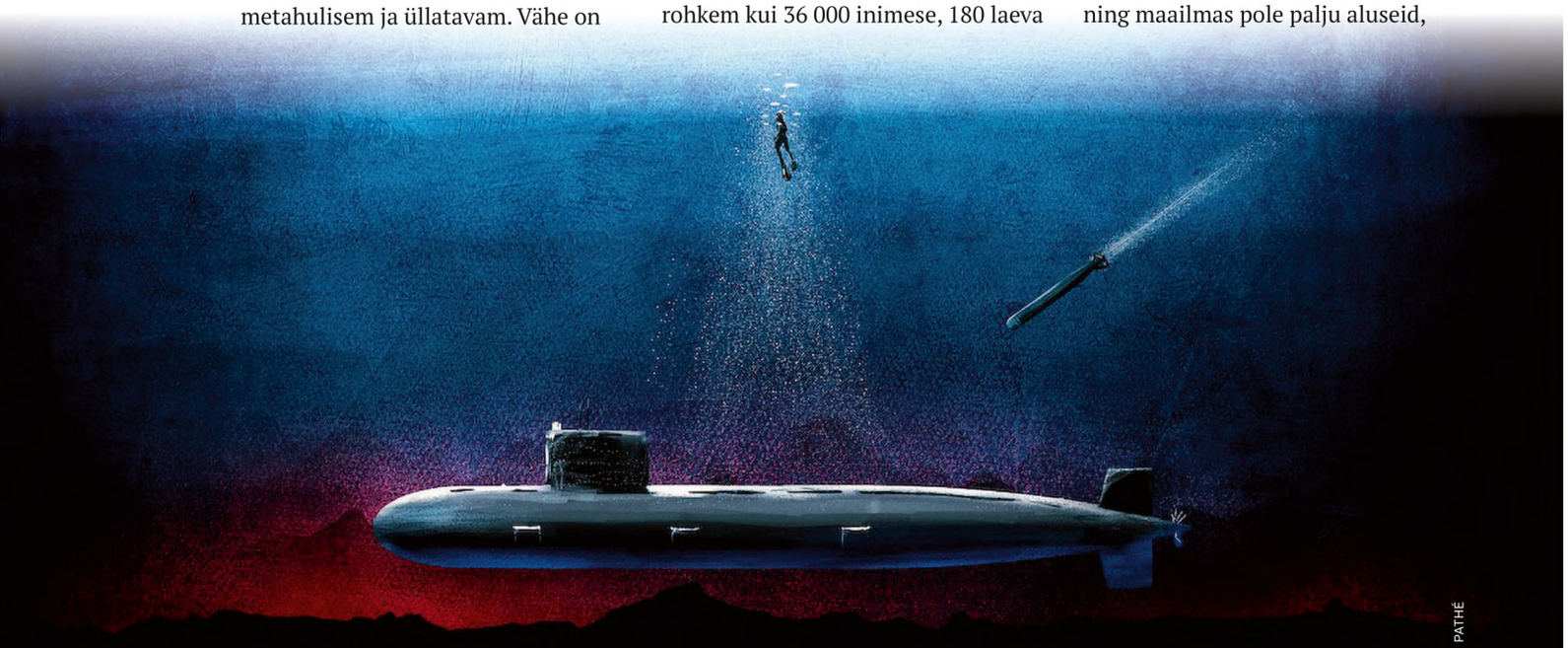

PATHÉ

kelle sõukruvi jälge seal ei leidu. Seal tekib Chanteraide'il aga konflikt akustikakeskuse ülemaga, kus kajastub laiemalt üks filmi läbiv teema: inimlik lähenemine militaarse formaalsuse vastu. Peamine pole mitte indiviidi tung ja huvi, vaid auastmed ja ametikohad. Võiks ju eeldada, et akustiliste signatuuridega tegelemine on vaid kitsa kildkonna rida ning iga põlevate silmadega teotahtelise isiku panus sellesse on vaid teretulnud. Kuid ei. Selgub, et allveelaeva akustikaoperaator pole üldse mitte see, kes peaks tundmatute signaalide tuvastamise pärast muretsema – sest see pole ju tema ametijuhendis kirjas.

See tagasilöök Chanteraide'i indu ei jahuta ning mees läheb kohalikku raamatupoodi otsima raamatut Fourier' teisenduse(!) kohta. Jah, Fourier' teisendus on signaalitöötluse alus, kuid üks selleteemaline teoreetiline õpik ei too lahendust. Sest Fourier' teisendus kui algoritm peidab ennast sügaval allveelaeva akustilise sensori vastuvõetava signaali töötlemise tarkvaras ning selle kohta paberilt lugemine ei too tõde kohe kuidagi päevavalgele. Kas sellega taheti esile tõsta Prantsuse teaduse võimsat panust või filmitegijad guugeldasid sõna „signaalitöötlus" ning leitud tulemustest prooviti demonstreerida valdkonna elitaarsust ja mehe indu, ei tea vaatajana arvata. Võib-olla oli seda lihtsalt vaja süžee edasiliikumiseks, sest raamatupoes toimub kõige prantslaslikum stseen kogu filmis, kui Chanteraide'ile tuleb teose otsingul appi raamatupoe omanik Diane. Ühegi teise riigi linateoses ei suudetaks välja mängida sellist vaevumärgatavate hurmuste ja ihus loitvele löödud kiretunnuste kaskaadi, nagu need kaks noort nägusat suutsid tolles „*bonjour*, kas saan teid aidata?" stseenis esitada. Aitamine lõppes kohalikus lokaalis õhtueuroopalikult peene pokaalikese õlle, armusädemete pildumise ja süžeepöördega, kus naine kui ihade sümbol tekitas teenistuses täielikku pühendumist nõudvale sõjaväelasele probleeme.

Filmi arenedes annab sündmustele raamistiku uudis, et Venemaa on rünnanud Soomet, pinge kasvab kogu Euroopas. Sellele sündmusele järgneb aga huvitav reaktsioon: konflikti käsitletakse kui midagi Krimmi sõja laadset (kuigi kraad kangemat) – tekitab küll muret ning peame reageerima, kuid igapäevaelu pole asjast kuigi mõjutatud. Selline suhtumine tundub Läänemere idakalda perspektiivist väga võõrastavana. Aga peame ka mõistma, et Prantsusmaa jaoks on Soome riik, mis ei kuulu NATO-sse ja mis asub Pariisist umbes 2000 km kaugusel.

„LE CHANT DU LOUP"

Osades: François Civil, Omar Sy, Mathieu Kassovitz, Paula Beer
Lavastanud: Antonin Baudry
1 tund ja 55 minutit

PATHÉ

Tuumarakettidega allveelaev saadetakse merele täitma oma eesmärki: olla maailmalõpu heidutus. Ning pärast seda rullub lahti edasine tegevustik: mida teha, kui näiliselt Venemaa poolt lastud tuumarakett pole päris ning omalt poolt on väljastatud vastulöögikorraldus, mida pole ühegi protseduurikaga võimalik peatada? Kuidas takistada tuumaallveelaeva, mille meeskond ja tehnika on viimistletud olemaks märkamatu ja takistamatu?

Võimalus, mille edu pole tagatud (ja seda saab ka vaataja väga hästi tajuda), on teine allveelaev, rikastatuna allveelaevnikust admirali ja tuttava akustiku Chanteraide'iga.

Laevaelu, mis on allveelaevas oma kitsuse tõttu eriti kontsentreeritud, on kujutatud päris hästi: familiaarsus ja tõgamine, vaimne pinge, kerge käed-taskus-olek. Stseen, kus pardale asunud admiral kargab meestele nende välimuse pärast turja, on klassika – hästi on välja mängitud, kuidas allohvitser, kel ilmselt juba mitmeid-mitmeid aastaid teenistust selja taga, on ilmselgelt kohmetunud, kui talle tulevad äkki kõrged korraldused kanda oma auastmetunnuseid ja veel märkused ajamata habeme kohta (olles merel, allveelaevas?!). Ka viis, kuidas mainitud võitleja jättis oma leegikaitsemaski krae vahele toppimata, kannab „vana kala" tunnuse elegantselt välja.

Kogu tegevust saadab tõsine psüühiline pinge. Sest lisaks tuumaallveelaeva leidmisele on õhus küsimus, kuidas teda takistada, kui protokolli järgi on laskekäsk tühistamatu ning kõik katsed seda takistada peab lugema vaenulikuks. Sellistes filmiolukordades levinud „kohusetundlik ohverdus kodumaa eest" on asendatud palju elulähedasema õhustikuga. Hästi on välja mängitud pinge, kus karm käsuahel ja inimlik suhtumine on omavahel konfliktis. Otsival alusel on tunda kõhklust: seal teisel laeval on ju meie kamraadid, allveelaevnikud nagu meie. Kuidas rünnata ja hävitada neid, keda peaksime kaitsma, kes on meie relvavennad? Aga kui me seda ei tee, hävib maailm. Tuumaallveelaevas vasardab samasugune dilemma: kogu teenistus, kõik protseduurid on lihvitud selleks siinseks, praeguseks hetkeks, aga kas ikka läheme sellega lõpuni?

Rõhk on seega kõigi osapoolte psühholoogilisel pingel enne relvavajutust. Kumb jääb peale, kas eksliku korralduse inimlik lahendus või Napoleoni aegadest juurdunud pühendunud käsutäitmine, kus tunnetele ja kahtlustele ruumi pole? See dilemma on esile toodud usutavalt ning võib arvata, et päriselus oleksid sõjaväelastel sarnased kahtlused ja vaagitaks samasuguseid mõtteid. Kogu see duell on väga võrdne ja lahendust ette näha raske.

Kokkuvõtvalt annab „Hundi kutse" sisukat mõtlemisainet militaarse käsuahela ja seal teenivate inimeste isiksuste vahekorrast. Kui välja arvata mõned ameerikalikkuse käes kannatada saanud märulistseenid, on filmis Prantsuse kinole omased mitmetahulised karakterid ja hästi välja mängitud militaarne pinge, mis teeb teosest korraliku kaasaegse meresõjapõneviku.

VIIDE:

1 Hundi ulgumiseks nimetatakse allveelaevnike seas allveelaeva otsingutel kasutatava sonari pingimist.

REAALIPOISIST KAITSELIIDU KAUDU MEREVÄE ETTEOTSA – LOOGILINE JU

Eesti mereväe ajaloo *grand old lady* Reet Naberi ja Meremuuseumi teaduri Arto Olli uurimistöö põhjal ilmunud raamat „Pagide pillutada. Kaptenmajor Bruno Linneberg: Eesti mereväeohvitser ja tema aeg“ annab Linnebergi teenistuskäigu põhjal ka üldisema ülevaate nooremohvitseri kujunemisest Eesti Merejõududes ja ettekujutuse sellest, kuidas väikeriigi juhtiv sõjaväelane pidi Eesti Vabariigile saatuslikel aastatel 1939–1940 langetama raskeid valikuid.

Tekst: **TANEL RÜTMAN**

„Kogu attesteerimise kestwuse aja ei ole kordagi põhjust annud mis oleks halwasti teenistuse wahekordade peale mõjunud. Täidab enda kohuseid hoolikalt silmaspidades ainult teenistuse huvisid. Püüab uuendusi teha paremuse poole igas ettevõttes on wäga energiline ja initsiatiivne. Hea südamline kuid järjekindel ja järelkaaluja. Teenistusest täitsa huvitub. Joowastawate jookide tarwitamisel mõõdukas. On meeskonna wastu sõbralik, kuid nõudlik distsipliini ja korra mõttes ise täitsa eeskujuks olles. Täitsa aus ja käib riigiwarandusega riigi huvide kohaselt ümber. Seltskonnas waba ja wiisakas, ülemate wastu täitsa korrektne. Terwis hea. Atestatsiooni kokkuwõte wäga hea.“

Selline oli nooremleitnant Bruno Aleksander Linnebergi esimene attesteerimiskokkuvõte aastast 1923, mil ta oli ohvitserina teenistuses olnud vähem kui aasta. Üldjoontes samasugused olid tema 22-aastase teenistusaja jooksul ka edaspidised iseloomustused. Ka selle aja kohta, kui ta oli auastmelt juba kaptenmajor, mis jäigi ajaloost tingituna tema viimaseks auastmeks Eesti Merejõududes.

Linnebergi (1899–1964) sõjaväelase karjääri alguseks võib lugeda 1917. aasta kevadet, mil ta reaalipoisina liitus Tallinna miilitsakomissari kohuseid täitnud võimlemisõpetaja Anton Õunapuu loodud Õppiva Noorsoo Rooduga. Edasine tee oli toonastele isamaalistele gümnasistidele loogiline: Omakaitse – Bürgerwehr – Eesti Kaitse Liit. Juba 1919. aasta jaanuaris astus abiturient Linneberg oma vanema vennaga mereväkke, et osaleda Vabadussõjas. Suurtükilaeva Lembitu meeskonnas 1919. aasta suvel Riia operatsioonis üles näidatud isikliku vapruse eest sai ta hiljem II liigi 3. järgu Vabadusristi kavaleriks.

PAGIDE PILLUTADA. KAPTENMAJOR BRUNO LINNEBERG: EESTI MEREVÄEOHVITSER JA TEMA AEG

Reet Naber, Arto Oll
304 lehekülge
Argo

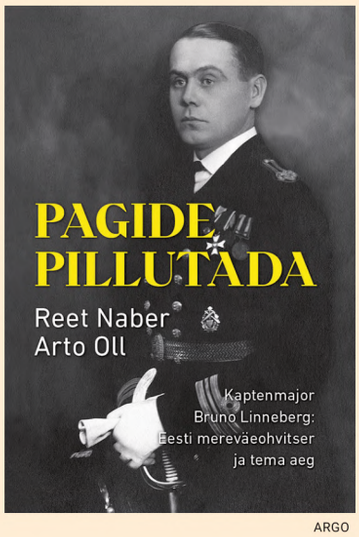

ARGO

Tema edasine karjäär jätkas tõusvas joones. Juba nooremohvitserina oli ta üks esimesi Eesti sõjaväelasi, kellel avanes võimalus omandada sõjaline haridus välisriigis: Ühendkuningriigi mereväes, hiljem ka Soome mereväes. Mereväeohvitserina teenis Linneberg mererelvastuse spetsialisti, navigatsiooniohvitseri ja mitme sõjalaeva komandörina ning tegutses sõjaväeluure valdkonnas. Linneberg oli viimane merejõudude staabiülem, üksiti oli tema tööks ka Eesti Merejõudude likvideerimine 1940. aasta sügisel. Hilisem saatus sidus teda Saksa ja hiljem juba eksiilis olles Briti sõjaväeluurega.

Toonaste olude paremaks mõistmiseks pakuvad autorid taustainfot eluolu kohta Eestimaal tsaariaja lõpul, vahetult enne Esimest maailmasõda ja selle ajal ning iseseisva Eesti Vabariigi päevil. Raamat on varustatud viidetega, mis vähemalt allakirjutanule selle lugemise mitmekordselt huvitavamaks (muidugi ka aeganõudvamaks) tegid.

Tuumakas lugemine ja soe soovitus ajaloosõpradele. Tänud autoritele!

AASTATELLIMUS
ALLA KOLME EURO!

KAITSE KODU!

KAITSELIIDU AJAKIRI

VAATA LISAINFOT: WWW.FACEBOOK.COM/KAITSEKODU

Mil-Spec

Aimpoint®
CompM5b

USALDUSVÄÄRNE

Vahetatavad reguleerimisnupud tagavad võimekuse kiiresti kompenseerida muutused laskemoona liigis, sihtmärgi kauguses ja tuuletingimustes.
See tähendab, et kasutajal pole vajadust enam nii palju arvestusi teha.

Sihiku enda kaal - 180g
Standard konfiguratsioon - 264g

Ekstreemselt vastupidav
Veekindlus 45m sügavuseni

Aimpoint COMP seeria kõige kompaktsem sihik

BALTIC ARMAMENTS CO.LTD

Kauplus KINDLUS
Mustamäe tee 24
Tel: 5562 0005
armament.ee
rifle.ee